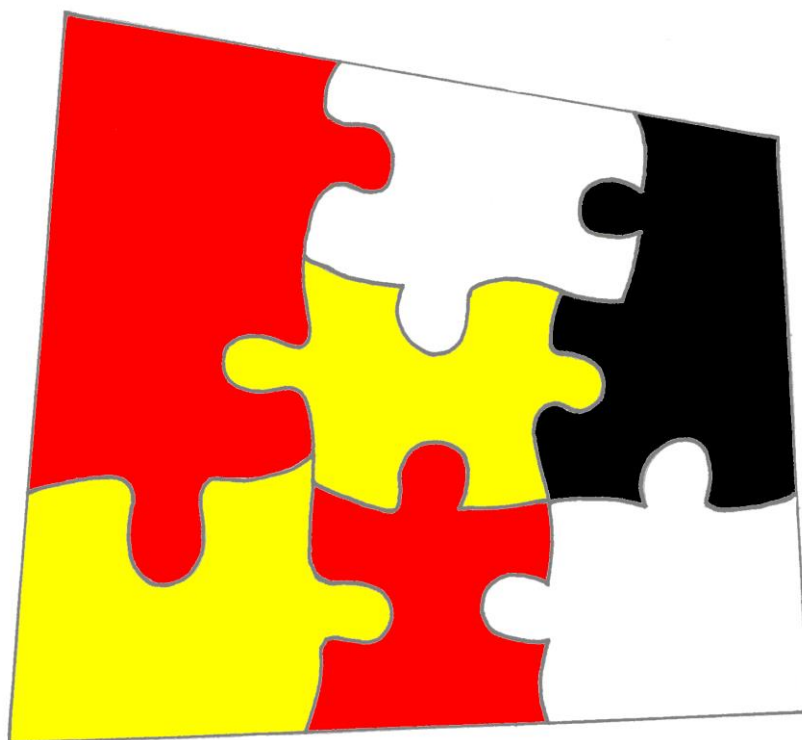

STRATEGIA ROZWOJU

Obszaru Rozwoju Społeczno- Gospodarczego

gmin powiatu włocławskiego

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP.....	4
2. DIAGNOZA	9
3. ANALIZA SWOT	48
4. POTENCJAŁ I PROBLEMY	50
5. TERYTORIALNY WYMIAR WSPARCIA	50
6. ORSG W PRZESTRZENI WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO	52
7. MISJA I WIZJA	54
8. CEL GŁÓWNY I CELE ROZWOJOWE	54
9. PRIORYTETY INWESTYCYJNE.....	61
10. TRYB I ZASADY NABORU PROJEKTÓW	66
11. LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ ORAZ INSTRUMENTY REALIZACJI.....	68
12. WSKAŹNIKI DO OSIĄGNIĘCIA W OBSZARZE	86
13. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA	90

Rysunki:

1. Schemat sporządzania strategii rozwoju ORSG powiatu wrocławskiego
2. Położenie obszaru w granicach administracyjnych kraju, województwa i powiatu
3. Potencjały i problemu powiatu wrocławskiego
4. Kierunki rozwoju powiatu wrocławskiego
5. Priorytety i Cele strategiczne wyznaczone w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego Plan modernizacji 2020+

Tabele

1. Odległości drogowe i czas dojazdu do wybranych miast z gmin ORSG
2. Wykaz złóż soli kamiennej na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego (tys. ton)
3. Obszary prawnie chronione na obszarze gmin ORSG
4. Obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie gmin ORSG w 2011 r.
5. Nieruchome zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków na terenie gmin ORSG w 2011r.
6. Struktura ludności wg płci w gminach ORSG w 2003 r. i 2013 r.
7. Bezrobotni zarejestrowani w gminach ORSG w 2013 r.
8. Otrzymujący pomoc społeczną w gminach ORSG w latach 2013-2014
9. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w gminach ORSG w 2013 r.
10. Udział w wyborach samorządowych do rad gmin w gminach ORSG w 2014 r.
11. Przedsiębiorczość w gminach ORSG w 2013 r.
12. Tereny inwestycyjne w gminach ORSG
13. Zawody, w których zgłoszono najwięcej wolnych miejsc w pracy do PUP w 2014r.
14. Opieka zdrowotna w gminach obszaru ORSG w 2013 r.
15. Udział dzieci objętych opieką przedszkolną w liczbie dzieci w wieku 3-5 lat w gminach obszaru ORSG w 2013 r.
16. Liczba szkół (placówek) oraz oddziałów (klas) w gminach obszaru ORSG w 2013 r.
17. Wskaźnik komputeryzacji w gminach obszaru ORSG w 2012 r.
18. Zdawalność egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej – matematyka w gminach ORSG w 2014 r.
19. Domy pomocy społecznej w gminach ORSG
20. Udział powierzchni objętej mpzp w powierzchni ogółem w gminach obszaru ORSG w latach 2009-2013
21. Wykaz miejscowości, w których zlokalizowane były PGR, SKR na obszarze gmin ORSG
22. Osoby korzystające z opieki społecznej w wybranych miejscowościach w gminach obszaru ORSG w latach 2013-2014
23. Wielkość mieszkania komunalnego w gminach obszaru ORSG
24. Budynki użyteczności publicznej w gminach obszaru ORSG
25. Tereny przestrzeni publicznej w gminach obszaru ORSG
26. Aglomeracje kanalizacyjne powyżej 2000 RLM na terenie gmin ORSG
27. Ścieżki rowerowe na terenie gmin ORSG w 2013 r.
28. Analiza SWOT wg dziedzin w gminach obszaru ORSG
29. Potencjał i problemy obszaru ORSG
30. Terytorialny wymiar wsparcia
31. Logika interwencji strategicznej
32. Priorytety inwestycyjne RPO objęte polityką terytorialną
33. Podsumowanie wartości projektów z listy podstawowej w obszarze ORSG
34. Lista podstawowa projektów finansowanych z EFRR i EFS
35. Lista rezerwowa projektów finansowanych z EFRR i EFS
36. Lista projektów komplementarnych
37. Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze ORSG

Wykresy

1. Wskaźnik lesistości w gminach ORSG w 2013 r.
2. Gęstość zaludnienia w gminach ORSG w 2013r
3. Liczba ludności w gminach ORSG w latach 2009-2013
4. Przyrost naturalny w gminach ORSG w 2013 r.
5. Saldo migracji w gminach ORSG w 2013r.
6. Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w gminach ORSG w 2003 i 2013 r.
7. Bezrobotni zarejestrowani w gminach ORSG w latach 2009-2013
8. Udział dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w gminach ORSG w 2013r.
9. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w gminach ORSG w 2010 r.
10. Użytkowanie powierzchni gruntów w gminach obszaru ORSG w 2013 r.
11. Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w gminach ORSG w 2013 r.

1. WSTĘP

Jednym z najważniejszych założeń nowej polityki spójności na lata 2014-2020 jest szerokie uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego, co oznacza odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz definiowania ich na podstawie potencjałów i barier rozwoju. Terytorialny wymiar polityki rozwoju jest konsekwencją dynamicznych relacji funkcjonalno-przestrzennych co skutkuje koniecznością zmiany sposobu współdziałania władz samorządowych na rzecz rozwoju przekraczającego tradycyjne granice formalnych podziałów administracyjnych¹.

Wdrażając ww. politykę spójności Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 30 października 2013 roku przyjął założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014 – 2020, następnie zaktualizowane w 2015 r., wg których terytorialny wymiar polityki rozwoju realizowany będzie w regionie na czterech poziomach:

- Poziom wojewódzki – obejmuje miasta Bydgoszcz i Toruń i obszar powiązany z nimi funkcjonalnie;
- Poziom regionalny i subregionalny – obejmuje miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami funkcjonalnymi;
- Poziom ponadlokalny – obejmuje miasta powiatowe i ich obszary funkcjonalne;
- Poziom lokalny – na którym funkcjonują LGD w ramach idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS). Poziom ten określany jest jako „Obszar Lokalnej Aktywności”.

Trzeci poziom polityki terytorialnej wdrażany będzie w ramach obszarów funkcjonalno-przestrzennych jakimi są powiaty z charakterystycznymi dla nich procesami gospodarczymi, społecznymi i przyrodniczymi zdefiniowane jako „Obszary Rozwoju Społeczno – Gospodarczego” (dalej: ORSG). Obszary te zapewnią prawidłową współpracę lokalnych społeczności miast i gmin powiatu zarówno przy ustalaniu wspólnych celów jak ich pełnej realizacji. Pozwoli to w pełni wykorzystać wszystkie znaczące potencjały, rozwiązywać najważniejsze problemy, a także skutecznie kształtować klimat prorozwojowy w wymiarze nie tylko lokalnym.

ORSG powiatu włocławskiego, podobnie jak pięć innych obszarów w województwie kujawsko-pomorskim, nie jest tożsamy terytorialnie z granicami administracyjnymi powiatu. Wynika to z faktu, iż formalną podstawę funkcjonowania ORSG stanowią porozumienia zawarte pomiędzy samorządami lokalnymi miast i gmin, a więc chęć przystąpienia do porozumienia poszczególnych samorządów. Chęć taką wykazało sześć gmin, pozostałe gminy powiatu włocławskiego podpisały porozumienie z miastem Włocławek (OSI Włocławek).

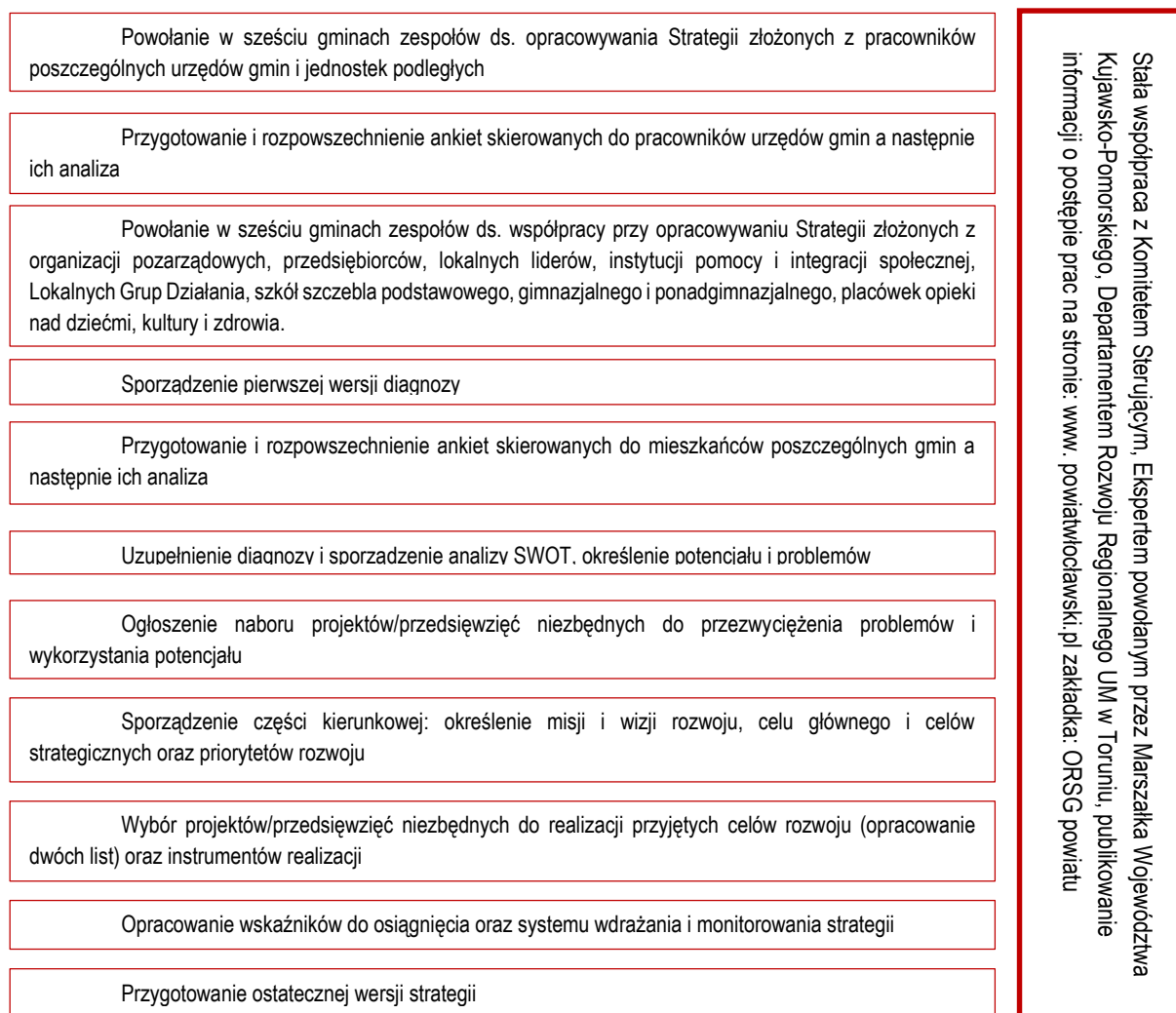
Niniejsza strategia rozwoju ORSG powiatu włocławskiego jest dokumentem stanowiącym podstawę procesu programowania w oparciu, o który realizowana jest polityka terytorialna i została opracowana zgodnie z dokumentem opublikowanym przez Urząd Marszałkowski w Toruniu, pt. „Zasady przygotowania strategii dla Obszarów Rozwoju Społeczno-Gospodarczego w okresie programowania 2014-2020”. Zawiera zatem następujące elementy:

- Syntetyczną diagnozę.
- Terytorialny wymiar wsparcia.
- Cele rozwojowe.
- Priorytety inwestycyjne.
- Tryb i zasady naboru projektów.
- Listę przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji.
- Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze.
- System wdrażania i monitorowania.

¹ Zasięg terytorialny Obszarów Rozwoju Społeczno-Gospodarczego stanowiących integralną część polityki terytorialnej w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2014-2020, Załącznik do Uchwały Nr 27/952/14 z dnia 02.07.2014r.

Proces przygotowywania niniejszej Strategii przedstawia poniższy schemat:

Rysunek 1. Schemat sporządzania strategii rozwoju ORSG powiatu włocławskiego

Źródło: Opracowanie własne.

Projekt strategii poddano następnie procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (dalej: SOOś)- wysłano pismo do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy z prośbą o odstąpienie od procedury SOOś argumentując, iż niniejsza strategia stanowi kontynuację realizacji Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego, która to została poddana ww. procedurze i uzyskała pozytywną opinię ww. organów, na co uzyskano zgodę.

Projekt strategii poddano również konsultacjom społecznym, zamieszczając stosowne informacje w lokalnych mediach: telewizja, radio, gazeta oraz na stronach internetowych, tablicach ogłoszeń poszczególnych jednostek samorządowych, wysyłając zawiadomienia do organizacji i instytucji, sołtysów. W wyniku konsultacji dokonano zmiany pozycji projektów z listy rezerwowej na podstawową i odwrotnie w gminie Baruchowo i Boniewo.

CHARAKTERYSTYKA OBSZARU

Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Włocławskiego obejmuje sześć, spośród trzynastu gmin powiatu ziemskiego włocławskiego, położonych w południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. Są to: Baruchowo, Boniewo, Chodecz, Izbica Kujawska, Lubień Kujawski i Lubraniec. Dwie pierwsze gminy to gminy wiejskie, cztery pozostałe reprezentują typ miejsko-wiejski. Wszystkie gminy cechują się podobną strukturą pod względem geograficznym, przyrodniczym, historycznym i kulturowym.

Przedmiotowy obszar stanowi teren przygraniczny regionu kujawsko-pomorskiego położony w stosunkowo niedalekiej odległości od trzeciego, co do wielkości, miasta województwa – Włocławka. Obszar ten graniczy z gminami: Brześć Kujawski, Włocławek, Chocień i Kowal położonymi w powiecie włocławskim; Topółka, Osiecinę położonymi w powiecie radziejowskim oraz z gminami położonymi w sąsiednich województwach: wielkopolskim: Babiak, Przedecz z powiatu kolskiego; łódzkim: Dąbrowice, Nowe Ostrowy i Łanięta z powiatu kutnowskiego; mazowieckim: Gostynin, Nowy Duninów z powiatu płockiego.

Rysunek 2. Położenie obszaru w granicach administracyjnych kraju, województwa i powiatu

Źródło: Opracowanie własne.

Gminy zajmują obszar 737,4 km², co stanowi nieco ponad 50% powierzchni powiatu i 4% powierzchni województwa. Zamieszkuje je 38488 osób (stan na 31.12.2013r.), czyli ponad 44% mieszkańców powiatu i blisko 2% ludności województwa. Baruchowo i Boniewo to gminy wiejskie o najmniejszej liczbie mieszkańców, natomiast pozostałe gminy posiadają charakter miejsko-wiejski i zamieszkuje je wyższa, zbliżona liczba osób.

Średnia gęstość zaludnienia dla omawianego obszaru wynosi ok. 52 os./km² a dla poszczególnych gmin waha się w przedziale 33,3-66,2 os./km². Najwyższą gęstość zaludnienia notuje się w gminie Lubraniec, natomiast najniższą w gminie Baruchowo. Powiat włocławski, którego częścią są gminy wchodzące w skład ORSG, w przestrzeni województwa kujawsko-pomorskiego stanowi obszar charakteryzujący się niższym, od średniej dla województwa,

stanem rozwoju społeczno-gospodarczego. Wskazuje na to szereg wskaźników², między innymi: udział osób sędziwych w populacji osób w wieku poprodukcyjnym (18-ta lokata); przyrost naturalny/1000 mieszkańców (19-ta lokata); urodzenia żywe/1000 mieszkańców (18-ta lokata- ex-aequo z powiatem inowrocławskim); udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (14-ta lokata), udział ludności z wykształceniem podstawowym i bez wykształcenia (19-ta lokata), zdawalność egzaminu maturalnego (19-ta lokata), zdawalność egzaminu gimnazjalnego – matematyka (16-ta lokata), stopa bezrobocia rejestrowanego (17-ta lokata), podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON/10 000 osób (17-ta lokata), osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą/ 100 osób w wieku produkcyjnym (15-ta lokata). Ma to oczywiście przełożenie na stan rozwoju gmin wchodzących w skład ORSG powiatu włocławskiego, które odznaczają się podobnym stanem rozwoju, przy czym na tle powiatu włocławskiego w wielu aspektach charakteryzują się niższym od średniej dla powiatu poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego.

POWIĄZANIA GMIN ORSG Z OBSZAREM WOJEWÓDZTWA

ORSG powiatu włocławskiego stanowią gminy przygraniczne województwa kujawsko-pomorskiego, dlatego też ich powiązania funkcjonalne z resztą województwa (mimo dogodnego połączenia komunikacyjnego) są zaburzone a ich obsługa w zakresie usług wyższego rzędu skupionych głównie w Bydgoszczy i Toruniu jest ograniczona. Odległość od Bydgoszczy waha się w przedziale od 113 do 136 km a czas dojazdu (samochodem osobowym) zajmuje od 1 godz. 20 min do 1 godz. 40 min. Dlatego też znaczną rolę w zakresie realizacji usług wyższego rzędu przejmują miasta Włocławek, do którego dojazd zajmuje średnio od 20 do 34 min. Włocławek jest trzecim co do wielkości miastem województwa kujawsko-pomorskiego (115 tys. mieszkańców) i pełni istotną rolę ośrodka regionalnego dla południowo-wschodniej części regionu³:

- jest ośrodkiem usług administracji poziomu wojewódzkiego i powiatowego, na terenie którego działają liczne przedstawicielstwa, między innymi: Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy (Delegatura Urzędu, Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków – Delegatura we Włocławku, Posterunek Państwowej Straży Rybackiej we Włocławku) oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu (przedstawicielstwo Urzędu i liczne, podległe mu jednostki organizacyjne).
- jest ośrodkiem gospodarczym, w którym zarejestrowano prawie 12 tys. podmiotów gospodarczych, z czego większość to podmioty małe, zatrudniające do 9 osób - 11362 podmioty. 570 podmiotów zatrudnia od 10 do 249 osób, 17 podmiotów zatrudnia od 250 do 999 osób, a 1 podmiot zatrudnia powyżej 999 osób. Wśród jednostek gospodarczych (wyrażonych liczbą podmiotów) wg sektorów gospodarki dominuje sektor usługowy (ok. 81%) nad przemysłowym (ok. 18%). W sektorze usług natomiast przeważa handel (57,4%). Do najważniejszych podmiotów na rynku włocławskim należą te, z branży chemicznej - Anwil SA, Indorama Ventures Poland, precyzyjnej - Wika Polska Sp. z o.o. i spożywczej - Rieber Foods Polska S.A., Run Chłodnia Sp. z o.o. Ponadto firmami znanymi w całym kraju są: DGS S.A., Brüggman Polska Sp. z o.o., Instal-Projekt, Anwis sp. z o.o. W mieście funkcjonuje Strefa Rozwoju Gospodarczego – Park Przemysłowo-Technologiczny, objęta statusem Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Włocławski Inkubator Innowacji i Przedsiębiorczości.
- jest ośrodkiem zapewniającym specjalistyczną opiekę zdrowotną, która realizowana jest między innymi poprzez Szpital Wojewódzki wraz z poradniami przyszpitalnymi, Samodzielny Publiczny Zespół Przychodni Specjalistycznych we Włocławku, Centrum Diagnostyczno-Lecnicze Filia RCO we Włocławku (Centrum Onkologii im. prof. Franciszka Łukaszczyka w Bydgoszczy), Centrum Diagnostyczno-lecznicze „Barska” ze Specjalistycznym Szpitalem Rehabilitacyjnym, Zakład Medyczny DIAGmed Plus i inne.

² Źródło danych: GUS, BDL 2013, do analizy przyjęto 19 powiatów ziemskich województwa.

³ „Delimitacja i charakterystyka obszaru funkcjonalnego Włocławka oraz propozycja zasięgu realizacji ZIT”, marzec-kwiecień 2014, Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku.

- jest ośrodkiem akademickim, na terenie którego funkcjonuje 5 uczelni wyższych o zróżnicowanej ofercie kierunkowej: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa we Włocławku, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku, Wyższa Szkoła Informatyki w Łodzi Wydział Zamiejscowy we Włocławku, Wyższa Szkoła Techniczna we Włocławku, Seminarium Duchowne.
- jest ośrodkiem oferującym dobrze rozwiniętą bazę szkół (publicznych i niepublicznych) ponadgimnazjalnych, na terenie którego funkcjonuje 8 liceów ogólnokształcących dla młodzieży (bez szkół specjalnych), w których uczy się 1956 uczniów, 8 techników dla młodzieży (bez specjalnych) – 2900 uczniów, 6 techników, 7 zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży (bez specjalnych) – 841 uczniów.
- jest ośrodkiem oferującym możliwość kształcenia specjalistycznego, na terenie którego zlokalizowane są szkoły artystyczne, sportowe i wyznaniowe. Są to: Zespół Szkół Muzycznych im. Czesława Niemena (w skład którego wchodzi Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I stopnia oraz Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia), Prywatna Ogólnokształcąca Szkoła Sztuk Pięknych, Prywatne Gimnazjum Plastyczne, Szkoła Mistrzów, Szkoła Podstawowa Mistrzostwa Sportowego z oddziałem "0", Gimnazjum Mistrzostwa Sportowego, Liceum Ogólnokształcące Mistrzostwa Sportowego.
- jest ośrodkiem umożliwiającym aktywne spędzanie wolnego czasu, na terenie którego znajdują się liczne obiekty sportowe i rekreacyjne, takie jak: hala widowiskowo-sportowa „Hala Mistrzów”, Stadion Piłkarsko - Lekkoatletyczny, dwie przystanie na Wiśle, centra odnowy biologicznej i rehabilitacji, baseny, ośrodki jeździectwa, korty tenisowe, kręgielnie, sezonowe lodowiska, parki miejskie i Bulwary nad Wisłą. Na ww. obiektach działalność prowadzą liczne kluby i ośrodki szkoleniowe oferujące zajęcia sportowe na poziomie amatorskim jak i umożliwiającym zdobywanie licencji.
- jest ośrodkiem kulturalnym, na terenie którego funkcjonuje wiele instytucji kulturalnych, między innymi: Centrum Kultury „Browar B.”, Teatr Impresaryjny im. Włodzimierza Gniazdowskiego, Stara Remiza, Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej, Multikino, centrum handlowo-usługowe Wzorcownia prowadzące również działalność kulturalno-rozrywkową.
- jest ośrodkiem handlowym, na terenie którego funkcjonuje sieć placówek handlowych, takich jak hipermarkety, dyskonty, galeria handlowa Wzorcownia.

Włocławek jako miasto regionalne umożliwia mieszkańcom przedmiotowych gmin zaspokojenie potrzeb w zakresie usług wyższego rzędu, niemniej nie we wszystkich dziedzinach. Biorąc dodatkowo pod uwagę fakt, iż są to gminy przygraniczne województwa, wielu mieszkańców realizuje swe potrzeby w ośrodkach miejskich zlokalizowanych poza granicami województwa, szczególnie w Łodzi. W opracowaniu pt. „Delimitacja i charakterystyka obszaru funkcjonalnego Włocławka oraz propozycja zasięgu realizacji ZIT” przygotowanego w 2014r. przez Urząd Marszałkowski w Toruniu, spośród gmin ORSG, cztery: Baruchowo, Lubień Kujawski, Chodecz, Lubraniec oznaczono jako gminy wykazujące umiarkowany stopień urbanizacji i powiązań funkcjonalnych z miastem Włocławek, natomiast dwie gminy: Boniewo i Izbica Kujawska nie zostały uwzględnione jako obszar oddziaływania miasta Włocławek. W wyniku realizacji polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego miasto Włocławek wraz z gminami: Fabianki, Lubanie, Brześć Kujawski, Włocławek, Chocień, Kowal miasto, Kowal oraz Dobrzyń nad Wisłą i Bobrowniki podpisały porozumienie w sprawie OSI miasta Włocławek (drugi poziom polityki terytorialnej). Przedmiotowe gminy, stanowiąc część powiatu włocławskiego, posiadają powiązania funkcjonalne w ramach tej jednostki administracyjnej. Na swoim terytorium skupiają zatem usługi o charakterze powiatowym, które zlokalizowane są w pięciu (pośród sześciu) gminach i należą do nich: Dom Pomocy Społecznej w Rzeżewie (gm. Lubień Kujawski), Dom Pomocy Społecznej w Kurowie (gm. Baruchowo), Dom Pomocy Społecznej w Izbicy Kujawskiej, Zespół Szkół im. Jana Kasprowicza w Izbicy Kujawskiej, Zespół Szkół im. Władysława Reymonta w Chodczu, Zespół Szkół im. Marii Grodzickiej w Lubrańcu Marysinie, Zespół Szkół w Lubrańcu, Dom Dziecka w Lubieniu Kujawskim, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Lubrańcu, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Lubieniu Kujawskim. Powiązania funkcjonalne gminy ORSG wykazują również w zakresie usług o charakterze powiatowym skupionych na terytorium pozostałych gmin powiatu włocławskiego, są to: Dom Pomocy Społecznej w Kowalu, Dom Pomocy Społecznej w Wilkowiczkach (gm. Chocień).

Tabela 1. Odległości drogowe i czas dojazdu do wybranych miast z gmin ORSG

Miejscowość/czas podróży/odległość drogowa	Warszawa		Bydgoszcz		Toruń		Włocławek		Aleksandrów Kujawski		Radziejów		Lipno	
	(godz.)	(km)	(godz.)	(km)	(godz.)	(km)	(godz.)	(km)	(godz.)	(km)	(godz.)	(km)	(godz.)	(km)
Baruchowo	1,45	194,2	1,23	125,9	0,56	82,7	0,20	22,2	0,41	65,6	0,48	60,7	0,45	49,2
Boniewo	2,03	212,2	1,40	123,2	1,09	80,0	0,33	31,6	0,53	62,9	0,47	40,1	1,0	63
Chodecz	1,54	205	1,33	136,7	1,06	93,4	0,32	29,5	0,50	76,4	0,50	53,3	0,57	60,9
Izbica Kujawska	2,07	221,3	1,31	127	1,04	83,2	0,34	36,7	0,49	66,8	0,42	43,2	1,01	65,7
Lubień Kujawski	1,43	195,4	1,21	127	1,04	83,8	0,25	28,4	0,40	66,8	0,46	61,8	0,46	55,4
Lubraniec	2,01	221,4	1,21	113,1	0,54	69,9	0,23	22,7	0,38	52,8	0,31	29	0,50	51,7

Źródło: www.e-podróżnik.pl

2. DIAGNOZA

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTUROWE

Przedmiotowe gminy położone są w obrębie Pojezierza Kujawskiego, które jest częścią atrakcyjnego, zarówno pod względem historycznym jak i geograficznym, regionu Kujaw. Jest to obszar różnorodny, co przejawia się występowaniem z jednej strony obszarów cennych przyrodniczo – jeziora, lasy, z drugiej strony gleb wysokich klas bonitacyjnych. Wg opracowania Polskiej Akademii Nauk ⁴ niemal wszystkie gminy wchodzące w skład przedmiotowego ORSG należą do typu krajobrazu określonego mianem „wysoczyzny morenowe faliste o harmonijnie rozwiniętym krajobrazie kulturowo-naturalnym” z licznymi obiektami kultury materialnej, o dobrym lub bardzo dobrym stanie zachowania substancji, kompozycji czy układzie zabudowy tradycyjnej stanowiącej o tak zwanym „kanonie miejsca” ukształtowanego w wyniku oddziaływania określonej grupy etnicznej. Sieć przyrodniczą powiatu przedstawia rysunek zamieszczony w Załączniku.

Charakterystyka przyrodniczo-kulturowa gmin ORSG przedstawia się następująco:

Gmina **Baruchowo** w porównaniu do innych gmin powiatu posiada gleby o dość niskiej wartości rolniczej. Charakteryzuje się dużą lesistością - aż 39,9% powierzchni ogólnej. Północną część gminy stanowi Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy, zajmujący 6600 ha, czyli 61,7% jej powierzchni. Obszar Parku został włączony do sieci ekologicznej EKONET - POLSKA, jako obszar węzłowy o znaczeniu krajowym na trasie korytarza ekologicznego doliny Wisły o znaczeniu międzynarodowym. Na terenie Gminy Baruchowo zlokalizowane są także dwa rezerваты przyrody: rezerwat leśny "Olszyny Rakutowskie" oraz rezerwat leśno-jeziorny "Grodno". Pojezierny charakter gmina Baruchowo zawdzięcza kilku jeziorom położonym na dnie rynny polodowcowej. Do największych jezior należą Jezioro Skrzyneckie, Goreńskie, Czarne. Ponadto, na terenie gminy znajduje się 19 drzew uznanych za pomniki przyrody. Do niewątpliwych atrakcji turystycznych i kulturowych należą występujące na terenie Gminy Baruchowo ślady bogactwa historycznego i dziedzictwa kulturowego, m.in. zespół pałacowo - dworski w Baruchowie, kościół murowany neogotycki z 1881 roku pw. Świętej Trójcy z dzwonnica w Klótnie wraz terenem przykościelnym, zespół parkowo - dworski w Czarnem, park podworski Zakrzewo.

⁴ „Energetyka wiatrowa w kontekście ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego w województwie kujawsko-pomorskim” IGiPZ PAN, Warszawa 2012, Moduł A.

Gmina **Boniewo** odznacza się niskim udziałem lasów w powierzchni ogólnej ok. 5,5% i dużym udziałem gruntów rolnych. Znajdują się tutaj dwa jeziora, aktualnie nie zagospodarowane turystycznie oraz część jeziora Ługowiska od strony m. Łączewna zagospodarowane turystycznie. Na terenie gminy zachowała się znaczna liczba obiektów zabytkowych o wartościach kulturowych związanych z ośrodkami wiejskimi. Są to głównie zespoły parkowo-dworskie (w Boniewie, Otmianowie, Kaniewie, Osieczu Wielkim. W Zespole pałacowo-parkowym Osiecz Wielki znajduje się „Grodzisko” ujęte w rejestrze zabytków. Niedaleko miejscowości Grójec znajduje się kaplica św. Krzyża upamiętniająca miejsce pochowania mieszkającego tam pustelnika.

Na obszarze gminy **Chodecz** występują cztery jeziora: Kromszewice, Chodecz, Lubieniec i Ługowiska położone w tzw. rynnie chodeckiej. Obszary o głębokości wcięcia w stosunku do poziomu wysoczyzny od 15 do 20 metrów tworzą niespotykane walory przyrodnicze oraz krajobrazowe.

W obrębie gminy **Izbica Kujawska** występują jeziora: połączone Jezioro Długie i Modzerowskie, Choteliskie, Wólka Komorowska oraz Karaśnia. W granicach gminy przebiega linia brzegowa jeziora Brdowskiego. Rejon jezior Brdowskiego i Modzerowskiego stanowi obszar źródliskowy rzeki Noteci. Bardzo ważne jest położenie gminy w sieci obszarów chronionych i w systemie powiązań ekologicznych doliny rzeki Noteci, która pełni funkcję korytarza ekologicznego o znaczeniu regionalnym. Jezioro Modzerowskie wraz z jeziorem Długim stanowią podstawowy walor krajobrazowo – przyrodniczy gminy i największą atrakcję turystyczno– przyrodniczą. Jeziora te objęte są ochroną prawną jako Obszar Chronionego Krajobrazu, a także ochroną akustyczną – strefą ciszy. Obszar ten chroni również tereny źródliskowe rzeki. Walory kulturowe gminy to przede wszystkim wieś Długie, gdzie w 1782 roku urodziła się Tekla Justyna z Krzyżanowskich, matka Fryderyka Chopina. Dla upamiętnienia tego wydarzenia postawiono kamień z tablicą informacyjną i wyznaczono Izbicki szlak Justyny Chopinowej, który jest rozwinięciem Kujawsko – Pomorskiego Szlaku, który powstał w 2010 roku w ramach obchodów Roku Chopinowskiego. Na szczególną uwagę zasługują grobowce megalityczne we wsiach Wietrzychowice (5 grobowców) i Gaj (1 grobowiec), które noszą nazwę grobowców kujawskich bądź piramid polskich i należą do najbardziej okazałych zabytków prehistorycznych w Europie. Obiekty pochodzą sprzed 5500 lat i są dziełem ludności pucharów lejkowatych. W 2006 r. uchwałą Rady Gminy i Miasta utworzono park kulturowy o nazwie „Park Kulturowy Wietrzychowice w Wietrzychowicach i Gaju, gmina Izbica Kujawska”. Głównymi zabytkami architektonicznymi w gminie są kościoły w Izbicy Kujawskiej, Modzerowie, Sokołowie i w Błennie oraz dworki w Mchówku i Szczkowie. W gminie **Lubień Kujawski** lasy zajmują powierzchnię około 760 ha co stanowi 5,8% obszaru gminy. Tworzą one kilka niewielkich kompleksów w południowej części gminy, głównie w rejonie doliny rzeki Lubienki. Na terenie gminy w miejscowości Kłóbka znajduje się Kujawsko-Dobrzyński Park Etnograficzny (oddział Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku) i obejmuje obszar 6 ha, na którym zgromadzonych zostało 18 obiektów architektury ludowej. Budynki pokazują życie codzienne rodzin chłopskich z okresu XIX/XX wieku oraz życie dworu szlacheckiego na bazie zachowanego dworu rodziny Wodzińskich. Na terenie gminy znajduje się również pieszy szlak „Etnograficzny” o długości 10,7 km, który łączy miasto Lubień Kujawski z Wiktorowem.

Ponadto na terenie gminy znajdują się złoża soli kamiennej, surowca istotnego w zakresie gospodarki całego województwa - zasoby geologiczne w regionie kujawsko-pomorskim stanowią 38,9%, a zasoby przemysłowe 48,2% zasobów krajowych, zaś eksploatacja sięga blisko 71% wydobycia krajowego. Natomiast zasoby geologiczne bilansowe zlokalizowane w gminie Lubień Kujawski stanowią 12,4% zasobów wojewódzkich.

Tabela 2. Wykaz złóż soli kamiennej na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego (tys.ton)

Lp.	Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby		Wydobycie	Powiat
			geologiczne bilansowe	przemysłowe		
1.	Damasławek	P	17 690 430	-	-	żniński
2.	Góra	E	1 893 319	234 303	1320	inowrocławski
3.	Lubień	R	4 070 841	-	-	włocławski
4.	Mogilno I	E	3 583 817	335 743	814	mogileński
5.	Mogilno II	E	5 694 364	100 443	756	mogileński
Kujawsko-pomorskie			32 932 772	670 490	2 890	-

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce, wg stanu na 31.12.2013r., PIG, Warszawa 2014 r.

Gmina **Lubraniec** to teren typowo rolniczy. Użytki rolne zajmują ponad 87% ogólnej powierzchni gminy i w przeważającej większości są to żyzne gleby bielcowe, czarne ziemie, brunatne i bagienne. Teren gminy Lubraniec to także miejsce występowania rzadkich gatunków fauny i flory związanych zarówno z terenami leśnymi, rolnymi, jeziorami oraz rzekami Zgłowiączką i Chodeczką z dopływami. Gmina posiada zabytki architektury sakralnej, zespoły pałacowo - dworskie oraz dwory ziemiańskie. Przez teren gminy przebiegają dwa szlaki turystyczne wytyczone przez PTTK. Pierwszy z nich to kajakowy Szlak Zgłowiączki obejmujący 79-kilometrową trasę od Jeziora Głuszyńskiego poprzez Głuszynek, Rybiny, Chalno, Topólkę, Zgłowiączkę, Borek, Lubraniec, Kazanie (gmina Lubraniec), Brześć Kujawski, Nowy Młyn, Wieniec, Machnacz, Mazury do Włocławka. Drugi to samochodowy Szlak Powstania Styczniowego na Kujawach. Obejmuje on trasę od Włocławka przez Nieszawę, Aleksandrów Kuj., Służewo, Zakrzewo, Dobrze, Radziejów, Piotrków Kuj., Izbicę Kuj., Lubraniec, Brześć Kuj. do Włocławka. Dwie miejscowości w gminie zasługują na szczególną uwagę: Wola Sosnowa – miejscowość, w której mieszkał Aleksander Laszenko – polski malarz, rysownik i podróżnik. W 1922r. asystował, prawdopodobnie jako jedyny Polak, w otwarciu grobowca Tutenchamona, z którego odkrywcą Howardem Carterem przyjaźnił się; Sarnowo - znajduje się tu cmentarzysko tzw. „grobowców kujawskich”. Usytuowane jest ono w miejscowym kompleksie leśnym. Obiekt jest unikatowym w swoim rodzaju rezerwatem archeologicznym w Europie. Składa się z 9 zrekonstruowanych grobów megalitycznych pochówku ludności pucharów lejkowatych i kultury amfor kulistych sprzed 5.000 lat. Od miejsca występowania grobowce te nazywane są „kujawskimi”. Wśród miejscowej ludności określane są też jako „żalki”.

Przedmiotowy obszar, jak wynika z powyższych analiz, charakteryzuje się znacznymi wartościami przyrodniczymi i kulturowymi. Pod względem objęcia ochroną prawną środowiska przyrodniczego przedmiotowy teren jest zróżnicowany. Spośród sześciu gmin, połowa w swych granicach administracyjnych nie posiada żadnych obszarów chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody, są to: Lubień Kujawski, Chodecz, Boniewo. Zdecydowanie wyróżnia się natomiast gmina Baruchowo, której blisko 65% powierzchni objęto ochroną prawną i jest to wartość znacznie wyższa niż średnio w województwie kujawsko-pomorskim (31,8%) czy powiecie włocławskim (16,7%). Dzieje się tak w głównej mierze za sprawą Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego, którego aż 17% całkowitej powierzchni znajduje się w gminie Baruchowo.

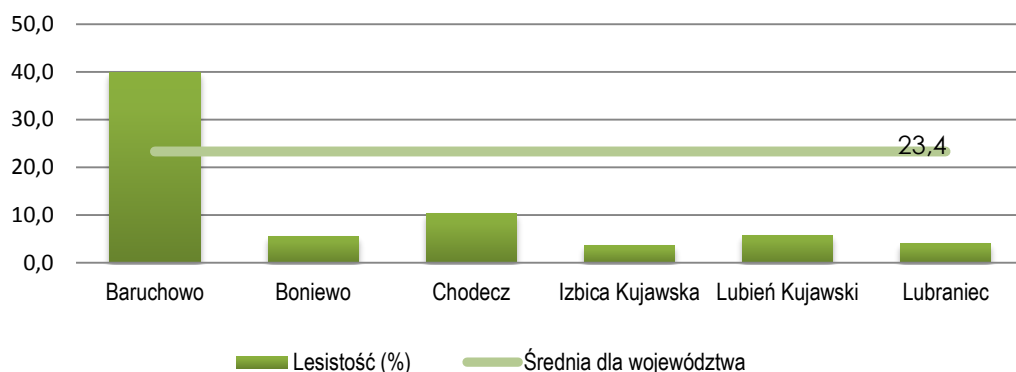
Tabela 3. Obszary prawnie chronione na obszarze gmin ORSG

Lp.	Forma ochrony	Nazwa obszaru objętego ochroną	Gmina
1.	Park krajobrazowy	Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy	Baruchowo
2.	Rezerwat leśny	"Olszyny Rakutowskie"	Baruchowo
3.	Rezerwat leśno-jeziorny	"Grodno"	Baruchowo
4.	Natura 2000-obszary ptasie	"Błota Rakutowskie"	Baruchowo
5.	Natura 2000-obszary siedliskowe	"Błota Klócieńskie"	Baruchowo
6.		"Słone Łąki w Dolinie Zgłowiączki"	Lubraniec
7.	Obszar chronionego krajobrazu	"Jezioro Modzerowskie"	Izbica Kujawska

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://geoserwis.gdos.gov.pl>.

W większości gmin lesistość należy do niskich. Wpływa na to duży udział gruntów ornych i niekorzystne, nierównomierne rozmieszczenie kompleksów leśnych - lasy koncentrują się przede wszystkim w rejonie jezior, a pozostałe części gmin są praktycznie bezleśne. Przeważają kompleksy lasów państwowych. Wyjątek stanowi gmina Baruchowo, której ok. 40 % ogólnej powierzchni zajmują tereny leśne.

Wykres 1. Wskaźnik lesistości w gminach ORSG w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, BDL.

Pod względem objęcia ochroną prawną środowiska kulturowego przedmiotowy obszar również wykazuje zróżnicowanie. Najwięcej obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków posiada gmina Lubraniec (34 obiekty), najmniej zaś gmina Boniewo i Chodecz (7 obiektów). Wszystkie obiekty zabytkowe obszaru ORSG stanowią 42,4% tego typu obiektów znajdujących się w powiecie wrocławskim oraz 3,1 % w województwie.

Tabela 4. Obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie gmin ORSG w 2011 r.

Gmina / miasto	Urbanistyka	Sakralne	Obronne	Publiczne	Zamki	Pałace i dwory	Zieleń	Folwarczne	Gospodarcze	Mieszkalne	Przemysłowe	Cmentarze	Inne	Razem
Województwo	22	494	93	173	26	337	408	397	107	483	102	149	133	2924
Powiat wrocławski	1	32	0	2	0	42	47	57	5	4	1	6	15	212
Baruchowo	-	1	-	-	-	2	3	-	-	1	-	1	-	8
Boniewo	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	1	-	7
Chodecz	-	4	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	7
Izbica Kujawska	-	7	-	-	-	1	1	3	-	-	-	-	1	13
Lubień Kujawski	-	4	-	-	-	5	5	4	-	-	-	1	2	21
Lubraniec	-	6	-	-	-	7	8	6	-	-	-	3	4	34
Razem ORSG	-	22	-	-	-	20	21	13	-	1	-	6	7	90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Narodowy Instytut Dziedzictwa, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu.

Na obszarze gmin ORSG zlokalizowanych jest 16 zabytków archeologicznych, co stanowi 72,7% tego typu obiektów w powiecie wrocławskim i 9,5% w województwie kujawsko-pomorskim.

Tabela 5. Nieruchome zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków na terenie gmin ORSG w 2011r.

Gmina	Liczba obiektów	Miejscowość	Przedmiot wpisu
Baruchowo	1	Grodno	gródek stożkowaty
Boniewo	1	Osiecz Wielki	relikty dworu
Chodecz	2	Huta Chodecka	grodzisko
		Kromszewice	gródek stożkowaty
Izbica Kujawska	5	Chociszewo	cmentarzysko
		Gaj	grobowiec kujawski
		Mchówek	grodzisko
		Modzerowo	gródek stożkowaty

Gmina	Liczba obiektów	Miejscowość	Przedmiot wpisu
Lubień Kujawski	3	Wietrzychowice	grobowce kujawskie
		Dzianków	gródek stożkowaty
		Kłóbka	grodzisko
		Lubień Kujawski	relikty dworu
Lubraniec	4	Sarnowo	grobowce kujawskie
		Sułkowo	grodzisko
		Turowo	grodzisko
		Zgłowiączka	grodzisko

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Narodowy Instytut Dziedzictwa, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu.

Stan środowiska na przedmiotowym terenie jest dość dobry. Monitoring stanu środowiska prowadzony jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Wg badań ww. instytucji powiat włocławski (brak badań dla poszczególnych gmin) odznacza się stosunkowo niewielką emisją SO_2 (0,2% emisji województwa i 1,1 % emisji powiatów ziemskich) i pyłów ze źródeł punktowych (1,2 % emisji województwa i 2,0 % emisji powiatów ziemskich). Mierząc emisję ww. substancji na 1 osobę, powiat włocławski znajduje się w przedziale o najniższych emisjach: od 0 do 0,01 kg/osobę dla SO_2 i od 0 do 0,05 kg/osobę dla pyłu. Natomiast stan powietrza pod względem emisji NO_2 na terenie powiatu włocławskiego jest niezadawalający i wynosi 1,7 % emisji województwa i 1,8 % emisji powiatów ziemskich. Mierząc emisję ww. substancji na 1 osobę, powiat włocławski znajduje się w przedziale o wysokich emisjach: od 1,0 do 1,4 kg/osobę.

Na obszarze powiatu włocławskiego przebadano dziewięć jezior, w tym siedem znajdujących się na terenie gmin ORSG. Spośród nich tylko jedno wykazuje stan wód zły (Lubieńskie), pozostałe wykazują stan wód bardzo dobry (Rakutowskie), dobry (Goreńskie, Kromszewickie) lub umiarkowany (Szczytnowskie, Borzymowskie, Modzerowskie).

W roku 2013 przebadano czystość wód sześciu rzek przepływających przez powiat włocławski, w tym dwóch z obszaru gmin ORSG w gminie Lubraniec - Dunaj i Kocieniec. Obie rzeki posiadają II klasę czystości ze względu na ocenę morfologiczną, III klasę ze względu na ocenę biologiczną oraz II klasę (Kocieniec) i III klasę (Dunaj) ze względu na ocenę fizykochemiczną.

Wnioski kluczowe

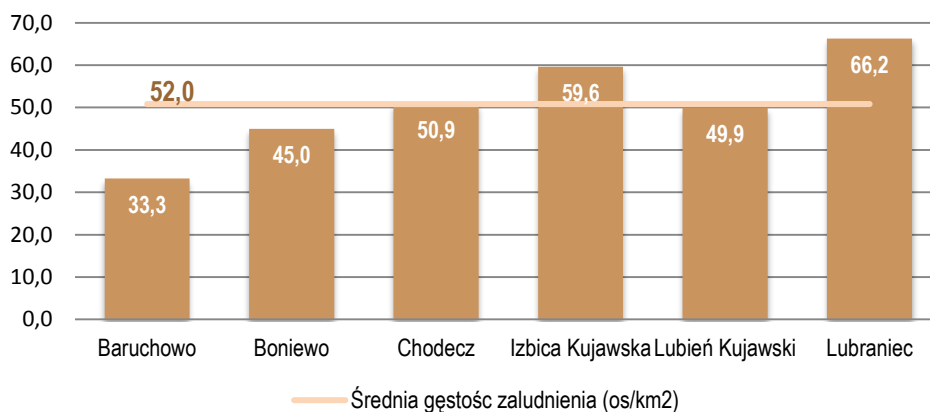
- Atrakcyjny rejon turystyczny pod względem zasobów przyrodniczych z licznymi jeziorami i kompleksami leśnymi. Pod względem zasobów przyrodniczych objętych ochroną prawną wyróżnia się gmina Baruchowo, której ponad 60% ogólnej powierzchni wchodzi w skład Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego.
- Atrakcyjny rejon turystyczny pod względem zasobów kulturowych, w tym o randze regionalnej. Na terenie gminy Lubraniec, w miejscowości Wietrzychowice i Gaj istnieje Park Kulturowy Wietrzychowice, który ujęty został w Strategii rozwoju województwa jako potencjalny markowy produkt turystyczny województwa kujawsko-pomorskiego. W gminie Lubień Kujawski istnieje filia Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej – Park etnograficzny w Kłóbce, który został również ujęty w Strategii rozwoju województwa jako przedsięwzięcie zidentyfikowane dla realizacji celów strategii.
- Stosunkowo dobry stan środowiska z wyjątkiem dość wysokiego w skali województwa zanieczyszczenia powietrza spowodowanego emisją NO_2 (dotyczy powiatu włocławskiego).
- Występujące na terenie gminy Lubień Kujawski złoża soli kamiennej należą do istotnych w skali regionu i kraju.
- Dobre warunki dla rozwoju produkcji rolnej, w tym istotny udział gleb klas I-III w części obszaru (głównie gmina Lubraniec).

ZAGADNIENIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZE

Spółeczeństwo

Obszar gmin zamieszkuje 38488 osób (stan na 31.12.2013r.), wśród których nieznacznie dominują kobiety stanowiąc 50,5% ogółu społeczeństwa. Najwięcej mieszkańców posiada gmina Lubraniec, następnie Izbica Kujawska, najmniej zaś gmina Boniewo. Średnia gęstość zaludnienia w obszarze wynosi 52 os/km² z najwyższym wskaźnikiem w Lubrańcu, Izbicy Kujawskiej i Chodczu i najniższym w Baruchowie.

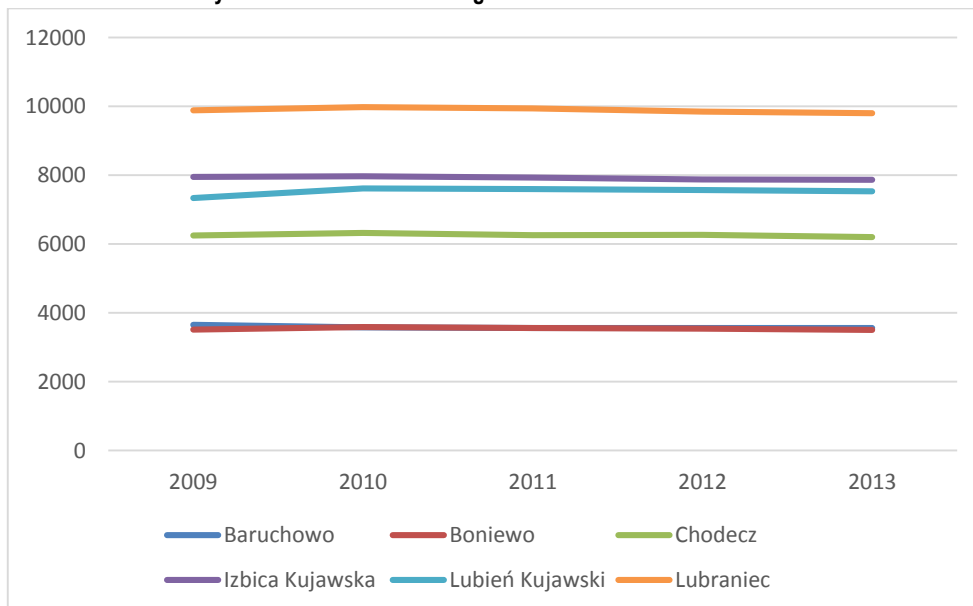
Wykres 2. Gęstość zaludnienia w gminach ORSG w 2013r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, BDL.

Liczba ludności na obszarze gmin w ciągu ostatnich pięciu lat uległa nieznacznemu tylko spadkowi o 0,3% w stosunku do roku 2009. Największy ubytek ludności miał miejsce w gminie Baruchowo (-92 osoby), najmniejszy zaś w gminie Boniewo (-12 osób).

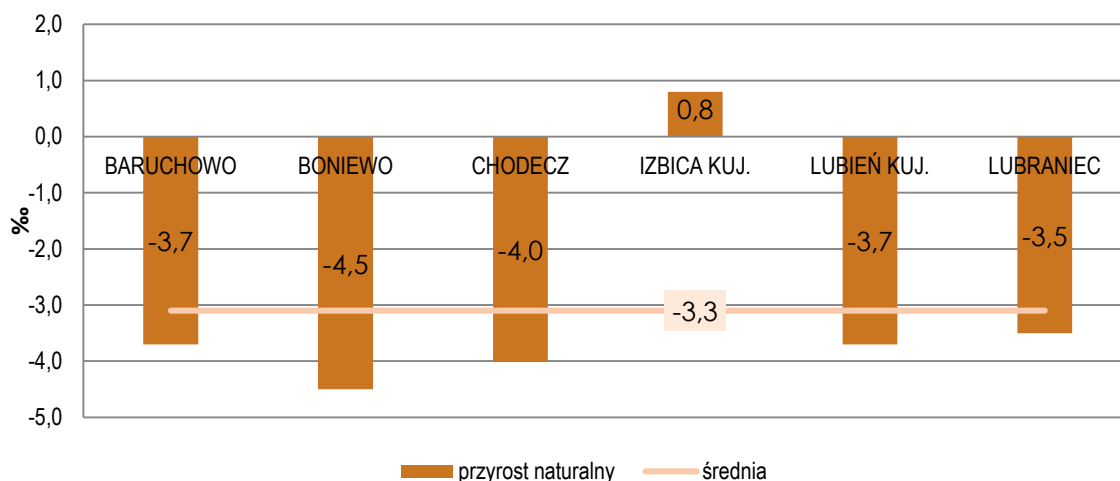
Wykres 3. Liczba ludności w gminach ORSG w latach 2009-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, BDL.

Spadek liczby ludności w gminach ORSG w ostatnich latach jest w głównej mierze efektem ujemnego przyrostu naturalnego i/bądź ujemnego salda migracji.

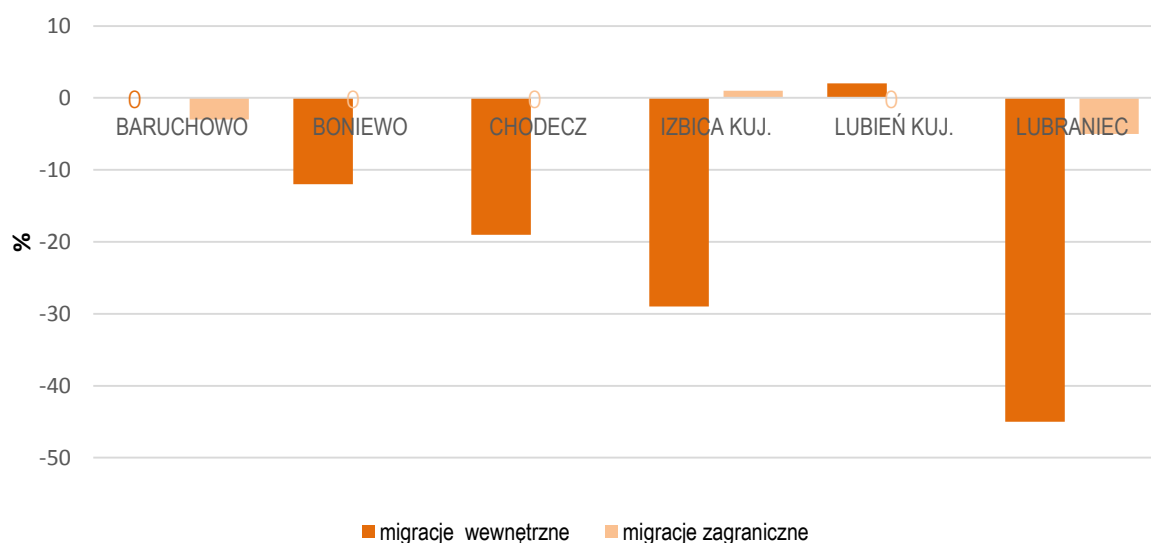
Wykres 4. Przyrost naturalny w gminach ORSG w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, BDL.

Średni przyrost naturalny (2013r.) dla całego obszaru ORSG jest ujemny i kształtuje się na poziomie -3,3‰. Jest to wartość znacznie niższa niż średnio w powiecie włocławskim (-2,2‰) i województwie kujawsko-pomorskim (-0,3‰). Najwięcej osób w wyniku ruchu naturalnego ubyło w gminie Boniewo (-4,5‰), natomiast na terenie jednej gminy - Izbica Kujawska odnotowano więcej urodzeń niż zgonów i liczba ludności wzrosła o 0,8 ‰.

Wykres 5. Saldo migracji w gminach ORSG w 2013r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, BDL.

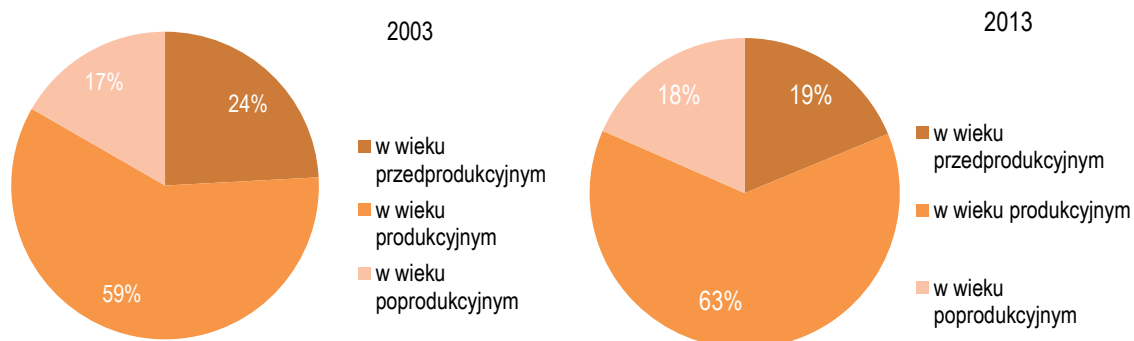
Saldo migracji wskazuje, iż największy odpływ ludności ma miejsce z gminy Lubraniec (ponad 40 osób), następnie Izbica Kujawska. Natomiast Gmina Lubień Kujawski, w wyniku ruchu migracyjnego wzbogaciła się o nowych mieszkańców.

Struktura wiekowa mieszkańców gmin ORSG charakteryzuje się systematycznym spadkiem liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym na rzecz ludności w wieku poprodukcyjnym i nie odbiega od ogólnych wzorców. Największy procentowo udział w całościowej liczbie ludności stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Niewielka różnica dzieli liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Z analizy danych demograficznych

wynika, że obszar analizowanych gmin charakteryzuje się niskim udziałem ludności młodej (19%) oraz wysokim udziałem osób w wieku poprodukcyjnym (18%). Największym udziałem ludności sędziwej w liczbie ludności w wieku poprodukcyjnym odznacza się gmina Baruchowo (26,1%) i Lubień Kujawski (24,2%), najmniejszym zaś gmina Boniewo (21%). Wszystkie gminy ORSG posiadają ww. wskaźnik wyższy niż średnio w województwie (19,9%), a jedynie dwie (Boniewo, Chodecz) posiadają ww. wskaźnik niższy niż średnio w powiecie włocławskim (22,9%).

Wykres 6. Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w gminach ORSG w 2003 i 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, BDL.

Wskaźnik obciążenia demograficznego⁵ dla przedmiotowych gmin waha się w przedziale od 54,9% (Chodecz) do 65,3% (Boniewo), przy czym aż cztery gminy ORSG odznaczają się najmniej korzystnym wskaźnikiem w całym powiecie włocławskim, gdzie średnio dla gmin miejsko-wiejskich i wiejskich wynosi on 57,8% i 55,9%.

Najwyższym współczynnikiem feminizacji odznacza się gmina Izbica Kujawska i Lubraniec, gdzie na 100 mężczyzn przypada odpowiednio 105 i 104 kobiety. Natomiast pozostałe gminy odznaczają się mniej więcej równowagą płci.

Tabela 6. Struktura ludności wg płci w gminach ORSG w 2003 r. i 2013 r.

Jednostka terytorialna	Mężczyźni		Kobiety		Ogółem		Dynamika 2003=100%	Współczynnik feminizacji 2013
	2003	2013	2003	2013	2003	2013		
Baruchowo	1794	1778	1793	1781	3587	3559	-0,78	100,2
Boniewo	1794	1750	1795	1758	3589	3508	-2,34	100,4
Chodecz	3197	3109	3275	3097	6472	6206	-4,11	99,6
Izbica Kujawska	3972	3837	4078	4036	8050	7873	-2,19	105,2
Lubień Kujawski	3876	3772	3788	3766	7664	7538	-1,64	99,8
Lubraniec	5014	4797	5159	5007	10173	9804	-3,62	104,4
RAZEM ORSG:	19647	19043	19888	19445	39535	38488	-2,64	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, BDL.

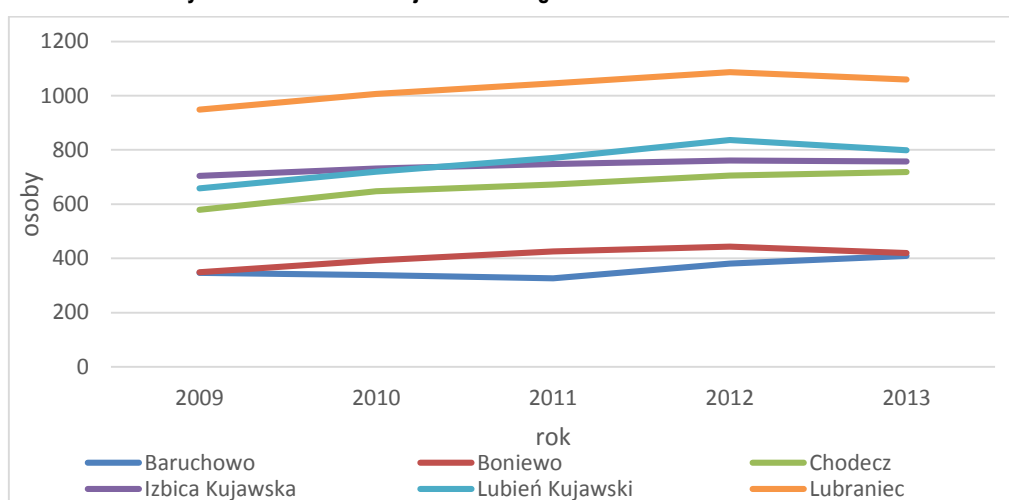
⁵ Liczony jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

Prognoza liczby ludności (GUS) przewiduje, że w roku 2025 w powiecie włocławskim będą zamieszkiwać 84 743 osoby, co oznacza spadek liczby ludności o 2,5 % w stosunku do roku 2013, podobny spadek liczby ludności zanotuje województwo kujawsko-pomorskie (o 2,6%).

Poziom wykształcenia ludności: Niestety nie ma możliwości pozyskania danych dotyczących wykształcenia ludności na poziomie gmin – spis powszechny przeprowadzony w 2011 r. agreguje dane jedynie do poziomu powiatu. Powiat włocławski charakteryzuje się niekorzystną strukturą mieszkańców pod względem wykształcenia – jedynie 9,1% osób legitymuje się wykształceniem wyższym (wśród osób w wieku powyżej 13 lat), natomiast aż 17,8% osób legitymuje się wykształceniem podstawowym lub niepełnym podstawowym. Są to wartości znacznie gorsze od średnich dla województwa kujawsko-pomorskiego i kraju (odpowiednio: wyższym 19,7% i 24%, podstawowym 10,2% i 7,8%).

Bezrobocie: Gminy wchodzące w skład ORSG charakteryzują się dużą liczbą osób bez pracy, która w roku 2013 wyniosła 4165 osób. Na przestrzeni pięciu lat we wszystkich gminach utrzymywała się ogólnie tendencja wzrostowa liczby bezrobotnych z niewielkim spadkiem w roku 2013, wzrost liczby bezrobotnych w tym czasie wyniósł 16,1%.

Wykres 7. Bezrobotni zarejestrowani w gminach ORSG w latach 2009-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, BDL.

Adekwatnie do bezwzględnej liczby bezrobotnych, udział tej grupy w ludności w wieku produkcyjnym jest również znaczny i wynosi aż 17,2 % i jest to wartość znacznie większa niż średnio w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego (odpowiednio 12,4; 13,1) czy Polski (10,8), a także w powiecie włocławskim, gdzie aż pięć gmin z ORSG (Boniewo, Baruchowo, Chodecz, Lubraniec, Lubień) przyjmuje najwyższe wartości w powiecie (2-6 pozycja).

Tabela 7. Bezrobotni zarejestrowani w gminach ORSG w 2013 r.

Wyszczególnienie	Udział bezrobotnych wśród ludności w wieku produkcyjnym (%)	Udział bezrobotnych kobiet wśród kobiet w wieku produkcyjnym (%)
1	2	3
Polska	8,8	9,5
Polska - gminy miejsko-wiejskie	9,8	10,8
Polska - gminy wiejskie	9,8	10,8
Kujawsko-pomorskie	11,3	12,8
Kujawsko-pomorskie - gminy miejsko-wiejskie	13,1	15,4
Kujawsko-pomorskie - gminy wiejskie	12,4	14,7
Powiat włocławski	17,0	19,0

1	2	3
Baruchowo	18,3	19,3
Boniewo	19,8	22,2
Chodecz	17,9	21,4
Izbica Kujawska	15,3	18,5
Lubień Kujawski	16,9	18,8
Lubraniec	17,3	19,6
Średnia dla ORSG	17,2	19,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, BDL.

Niekorzystnym zjawiskiem jest duży udział kobiet wśród osób bezrobotnych, które stanowią blisko 20 % kobiet w wieku produkcyjnym, wartość ta znacznie przewyższa ten sam wskaźnik dla województwa kujawsko-pomorskiego (12,8%) i kraju (9,5%), a także powiatu włocławskiego, gdzie trzy gminy ORSG (Boniewo, Chodecz, Lubraniec) zajmują 2-4 pozycję w tej dziedzinie, przyjmując wartość od 18,6 do 22,2%.

Konsekwencją wysokiego bezrobocia jest duża liczba osób potrzebujących wsparcia i niemogących utrzymać się z własnych dochodów. Ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, uzależnienie, niepełnosprawność są głównymi przyczynami **wykluczenia społecznego**, które oznacza dobrowolną bądź wymuszoną uwarunkowaniami zewnętrznymi izolację jednostek lub grup społecznych od zbiorowości i instytucji współczesnego państwa. Indeks zagrożenia ubóstwem wskazuje na wysoce niekorzystną sytuację w gminach należących do ORSG, gminy te charakteryzują się najwyższymi wartościami w powiecie włocławskim. Przy indeksie wynoszącym dla powiatu 48, wszystkie gminy ORSG odznaczają się znacznie wyższym wskaźnikiem mieszczącym się w przedziale od 69 (Baruchowo) do 84 (Boniewo). Patrz rysunek w Załączniku.

Tabela 8. Otrzymujący pomoc społeczną w gminach ORSG w latach 2013-2014

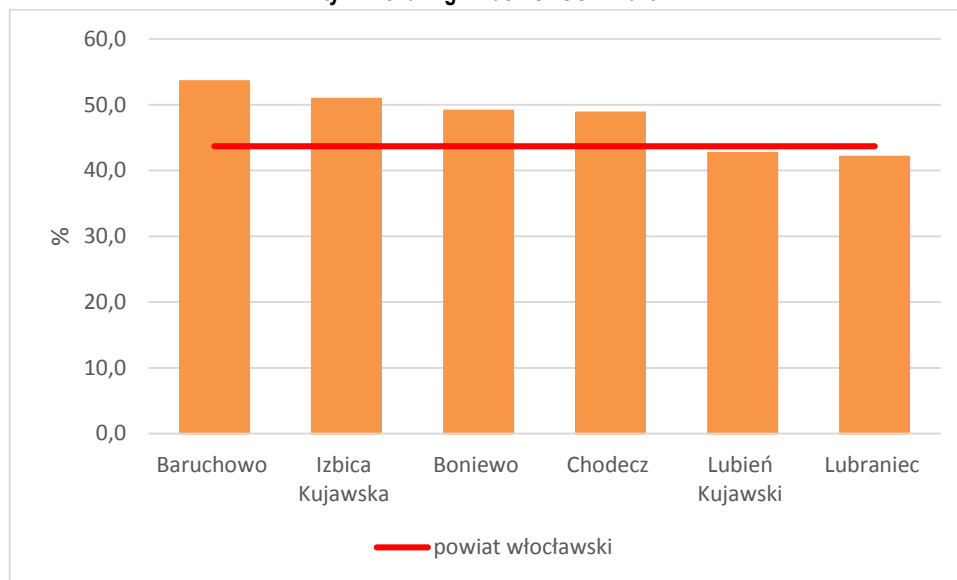
Gmina	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia
Baruchowo	209	553	298	192	508	277
Boniewo	502	1318	592	477	1126	477
Chodecz	b.d.	1317	460	b.d.	b.d.	434
Izbica Kujawska	341	1059	585	311	934	521
Lubień Kujawski	533	1314	786	528	1274	786
Lubraniec	474	1288	b.d.	454	1231	b.d.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z UG.

Podobnie przedstawia się sytuacja w przypadku analizy udziału dzieci (do lat 17), na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w liczbie dzieci w tej grupie wiekowej, gmina Baruchowo przyjmuje najwyższy wskaźnik w całym powiecie włocławskim (53,6%) podczas gdy średnia dla gmin wiejskich i miejsko-wiejskich powiatu i województwa kujawsko-pomorskiego jest znacznie niższa i wynosi odpowiednio – powiat: 43,6; 44,1; województwo: 41,3; 38,1. Aż cztery gminy ORSG (Izbica Kujawska, Boniewo, Chodecz, Baruchowo) znajdują się powyżej średniej dla powiatu włocławskiego.

Niekorzystnie przedstawia się fakt, iż w trzech spośród sześciu gmin ORSG (Izbica Kujawska, Baruchowo, Boniewo) odsetek długotrwale korzystających z pomocy społecznej był wyższy od średniej dla województwa (56,0%) i wynosił odpowiednio 74,1%, 85,9%, 100%.

Wykres 8. Udział dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w gminach ORSG w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, BDL.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz uzależnienie jest główną przyczyną umieszczania dzieci w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. Na terenie powiatu włocławskiego (dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, dalej: PCPR) tą formą pomocy w 2014r. objętych było 60 dzieci w wieku 15-18 lat oraz 48 pełnoletnich wychowanków kontynuujących naukę. W powiecie funkcjonowało 76 rodzin zastępczych, w których przebywało 103 dzieci, stanowiąc odpowiednio 2,9% liczby rodzin zastępczych w województwie i 2,92% dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w regionie. Odsetek dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w ogólnej liczbie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w powiecie wynosi 53,4% i kształtuje się znacznie niżej niż średnio w województwie, gdzie odsetek ten wynosi 70,3%.

Z różnych form pomocy korzystają również osoby niepełnosprawne, w powiecie włocławskim⁶ w roku 2011 mieszkało 7759 osób niepełnosprawnych i stanowili oni 2,93% niepełnosprawnych w województwie. Na przestrzeni trzech lat liczba osób cechujących się niepełnosprawnością w powiecie włocławskim wzrosła o 9,7% i obecnie (2014r.) w powiecie mieszka 8511 osób niepełnosprawnych, w tym 3790 mężczyzn, 4079 kobiet i 642 dzieci. PCPR we Włocławku w roku 2014 objęło różnymi formami wsparcia 505 osób niepełnosprawnych. Największa grupa osób korzystała z dofinansowań do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych. W roku 2013 tylko jedna osoba⁷ z powiatu włocławskiego (w województwie 33 osoby) otrzymała jednorazową pożyczkę na podjęcie własnej działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej, natomiast nie zanotowano zwrotów kosztów na dostosowanie stworzonych miejsc pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych. Nie wszyscy zgłaszający się o wsparcie, pomoc tą otrzymali, związane jest to z ograniczonymi środkami finansowymi PFRON. Największą barierą w rozwoju i czynnym uczestnictwie w życiu społecznym osób niepełnosprawnych jest brak możliwości opuszczenia miejsca zamieszkania. Dotyczy to zwłaszcza osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Brak podjazdów do wózka, występujące bariery

⁶ Źródło danych: GUS, BDL, PCPR

⁷ Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020

architektoniczne w środowisku rodzinnym uniemożliwiają często aktywne włączenie się w życie zawodowe jak i życie społeczności lokalnej.

Aktywność społeczną mieszkańców można ocenić poprzez liczbę organizacji i stowarzyszeń działających na danym terenie. Analiza tego zagadnienia wskazuje na znaczny poziom aktywności społecznej mieszkańców przedmiotowych gmin, mieszkańcy wykazują się chęcią i potrzebą uczestnictwa w tego rodzaju działalności. Liczba fundacji i stowarzyszeń działających na przedmiotowym terenie klasyfikuje gminy ORSG powyżej średniej dla powiatu włocławskiego i na równym poziomie w regionie kujawsko-pomorskim. Szczegółowej analizy działających organizacji i stowarzyszeń dokonano w dalszej części niniejszego opracowania poświęconej usługom.

Tabela 9. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w gminach ORSG w 2013 r.

Wyszczególnienie	Fundacje, stowarzyszenia, organizacje /1000 mieszkańców
Kujawsko-pomorskie	3
Kujawsko-pomorskie - gminy miejsko-wiejskie	2
Kujawsko-pomorskie - gminy wiejskie	3
Powiat włocławski	2
Powiat włocławski - gminy miejsko-wiejskie	3
Powiat włocławski - gminy wiejskie	2
Baruchowo	4
Boniewo	2
Chodecz	3
Izbica Kujawska	3
Lubień Kujawski	3
Lubraniec	2
Średnia dla ORSG	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL.

Świadczy o tym również frekwencja w ostatnich wyborach samorządowych (2014 r.) do rad gmin, gdzie udział mieszkańców wynosił średnio 58,80% przy średniej dla województwa wynoszącej 41,25%. Największą aktywnością społeczną wyrażoną poprzez udział w wyborach samorządowych odznacza się gmina Baruchowo, najmniejszą zaś gmina Chodecz.

Tabela 10. Udział w wyborach samorządowych do rad gmin w gminach ORSG w 2014 r.

Wyszczególnienie	Udział w wyborach samorządowych do rad gmin (%)
Średnia dla Kujawsko-pomorskiego	41,25
Baruchowo	67,79
Boniewo	60,94
Chodecz	51,20
Izbica Kujawska	56,89
Lubień Kujawski	59,26
Lubraniec	56,14
Średnia dla ORSG	58,80

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PKW.

Gospodarka

Gminy ORSG odznaczają się niskim, na tle regionu kujawsko-pomorskiego rozwojem przedsiębiorczości. Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonująca na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym utrzymuje się na niższym (91,6) poziomie niż średnio w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich regionu kujawsko-pomorskiego (odpowiednio

115,1; 115,8) i w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich powiatu włocławskiego (odpowiednio 111,1; 96,2). Pod względem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym gminy należące do ORSG charakteryzują się jednym z niższych wyników i mieszczą się w przedziale od 4 do 8 osób (średnia 7,3) przy średniej dla powiatu włocławskiego wynoszącej 8,4 osoby a dla regionu kujawsko-pomorskiego 10,7 (por. rysunek w Załączniku).

Tabela 11. Przedsiębiorczość w gminach ORSG w 2013 r.

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów gosp./1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą/100 osób w wieku produkcyjnym
Polska	166,7	12,1
Polska - gminy miejsko-wiejskie	141,3	10,8
Polska - gminy wiejskie	113,5	9,1
Kujawsko-pomorskie	143,5	10,7
Kujawsko-pomorskie - gminy miejsko-wiejskie	115,8	8,8
Kujawsko-pomorskie - gminy wiejskie	115,1	9,3
Powiat włocławski	105,9	8,4
Powiat włocławski - gminy miejsko-wiejskie	96,2	7,5
Powiat włocławski - gminy wiejskie	111,1	8,9
Baruchowo	106,2	8,2
Boniewo	65,5	4,8
Chodecz - miasto	178,1	13,0
Chodecz - obszar wiejski	60,7	5,1
Izbica Kujawska - miasto	153,1	12,4
Izbica Kujawska-obszar wiejski	58,0	5,2
Lubień Kujawski - miasto	172,9	13,2
Lubień Kujawski - obszar wiejski	60,0	5,1
Lubraniec - miasto	143,4	11,0
Lubraniec - obszar wiejski	74,2	5,9
Średnia dla ORSG	91,6	7,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Struktura przedsiębiorstw funkcjonujących na przedmiotowym terenie w 2013 r. była zbliżona do struktury podmiotów w województwie kujawsko-pomorskim i w Polsce - przeważają sekcje G (budownictwo) i F (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) stanowiąc odpowiednio 35,8% i 14,4% wszystkich zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Znaczny udział mają również sekcje: C (przetwórstwo przemysłowe), S i T (pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby), oraz A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), które zawierają odpowiednio 8,4% i 6,5%, 6,2% podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów gospodarczych z sekcji A znajduje się na obszarach wiejskich gminy Lubraniec i Izbica Kujawska oraz w gminie Boniewo (ponad 11%), w sekcji C (przetwórstwo przemysłowe) największy udział mają gminy Baruchowo, miejska część gminy Chodecz i gminy Lubraniec (ok. 10% wszystkich podmiotów). W sekcji F dominuje gmina Baruchowo oraz wiejska część gminy Chodecz i Izbica Kujawska (powyżej 26% wszystkich podmiotów), w sekcji G zaś prym wiodzie miejska część gminy Lubień Kujawski, Lubraniec, Chodecz (ponad 45% wszystkich podmiotów).

Na terenach przedmiotowych gmin znajdują się tereny inwestycyjne, choć nie są to tereny znacznych rozmiarów, często zlokalizowane w kilku miejscach. Wyjątek stanowi gmina Lubień Kujawski, która posiada największe

obszarowo tereny inwestycyjne i gdzie obecnie działa już kilka znaczących podmiotów gospodarczych, między innymi:

Superfos – producent opakowań z tworzyw sztucznych,

Kreisel – producent materiałów budowlanych,

BioFuture – producent biopaliwa,

Polcalc – producent wapna granulowanego do użytku rolniczego,

Conto – przetwórcza tłuszczów zwierzęcych oraz białka dla przemysłu,

Sulima – producent przemysłowych środków czyszczących,

Jan-Kaz-Stal – produkcji konstrukcji stalowych,

Molewski Sp. z o.o.

Tabela 12. Tereny inwestycyjne w gminach ORSG

Lp.	Miejscowość	Gmina	Liczba terenów	Własność	Powierzchnia (ha)	Wykorzystanie
1.	Lubraniec	Lubraniec	1	Gmina i miasto Lubraniec	12,5	Brak
2.	Baruchowo	Baruchowo	1	Gmina Baruchowo	25,0	Brak
3.	Boniewo	Boniewo	2	b.d.	2,4	Brak
4.	Osiecz Mały		3	b.d.	4,52	Brak
5.	Żurawice		1	b.d.	5,0	Brak
6.	Osiecz Wielki		1	b.d.	1,0	Brak
7.	Kaliska	Lubień Kujawski	1	Gmina i miasto Lubień Kujawski, prywatna	176,8	Częściowo
8.	-	Izbica Kujawska	-	-	-	-
9.	-	Chodecz	-	-	-	-
Razem ORSG					227,2	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji UG.

W najbliższym otoczeniu gmin ORSG znajdują się również tereny inwestycyjne, zlokalizowane szczególnie w gminach, przez które przebiega autostrada A1: Brześć Kujawski (Brzeska Strefa Gospodarcza-ok.126,66 ha), Chocień (135,2 ha), Włocławek, Kowal (ok. 200 ha). W mieście Włocławek funkcjonuje Włocławska Strefa Rozwoju Gospodarczego objęta patronatem Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej o łącznej powierzchni gruntów do wykorzystania ok.39,8 ha.

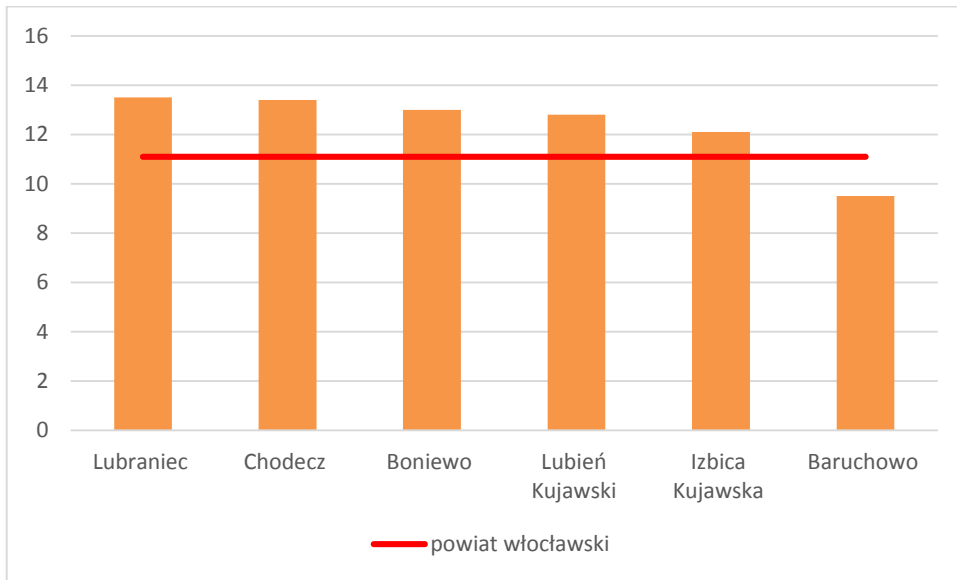
Szansą na rozwój działalności pozarolniczej jest możliwość eksploatacji zlokalizowanych na terenie gminy Izbica Kujawska dużych zasobów soli kamiennej oraz w dalszej perspektywie czasu zlokalizowania podziemnych magazynów gazu. Zasoby geologiczne bilansowe soli kamiennej zlokalizowane na terenie gminy Lubień Kujawski stanowią bowiem ponad 12 % zasobów wojewódzkich.

Uwarunkowania geograficzne sprawiają, iż istotnym rodzajem działalności w strukturze gospodarczej gmin jest **rolnictwo**. Na możliwości jego rozwoju wpływają przede wszystkim zasoby gleb wysokich klas bonitacyjnych. Jednak pod względem uwarunkowań dla rozwoju rolnictwa obszar nie jest jednorodny. Analiza przestrzenna wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (obliczony przez IUNiGw Puławach dla Polski wynosi 66,6 pkt, a dla województwa kujawsko-pomorskiego - 71 pkt) pozwala wskazać obszary o najwyższej i najniższej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Najlepsze warunki wśród gmin należących do ORSG posiada gmina Lubraniec z wielkością ponad 70 pkt, najmniej korzystne zaś gminy Baruchowo i Izbica Kujawska z wartością nieco ponad 50 pkt. (por. rysunek w Załączniku).

Struktura agrowarunków charakteryzuje się umiarkowanym rozdrobnieniem, gospodarstwa rolne mają średnią powierzchnię około 12,5 ha (średnia dla powiatu włocławskiego 11,1 ha; dla województwa kujawsko-pomorskiego 14,2ha).

Wykres 9. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w gminach ORSG w 2010 r.

Źródło: PSR 2010, GUS.

Wśród wszystkich gmin największą średnią powierzchnią gospodarstwa rolnego odznaczają się gminy Lubraniec i Chodecz, najmniejszą wartością zaś gmina Baruchowo. Badany obszar wyróżnia się w skali powiatu znacznym udziałem (powyżej średniej) powierzchni gospodarstw największych, tj. powyżej 15 ha – ich powierzchnia zajmuje ponad 58% powierzchni wszystkich gospodarstw w obszarze, podczas gdy ten sam wskaźnik dla powiatu włocławskiego wynosi 56,6 %. Spośród gmin wchodzących w skład ORSG wyróżnia się gmina Lubraniec, która ma zdecydowanie największy udział gruntów w gospodarstwach powyżej 15 ha. Wynika to zapewne z najkorzystniejszych warunków rozwoju rolnictwa w tej gminie (gmina posiada największy udział gleb wysokich klas bonitacyjnych).

Mimo korzystnych uwarunkowań przyrodniczych i kulturowych w gminach ORSG nie rozwinęła się na szeroką skalę **turystyka**. Turystyczne obiekty noclegowe (GUS, 2013r.) znajdują się tylko w czterech, spośród sześciu, gminach: Baruchowo, Chodecz, Izbica Kujawska, Lubień Kujawski. W przeciągu 11 lat ich liczba spadła z 9 w 2003r. do 4 w 2013r. Analogicznie spadła liczba udzielonych noclegów turystom krajowym z 603 do 128, tj. o 79%. Występowanie na przedmiotowym terenie licznych jezior oraz stosunkowo nieduża odległość od miast takich jak Łódź, Warszawa spowodowało, iż na szeroką skalę rozwinęło się budownictwo rekreacyjne w postaci domków letniskowych prywatnych. Ma to miejsce we wszystkich gminach ORSG. Nie doszło natomiast do rozwoju turystyki związanej z zabudową pensjonatową, hotelową i agroturystyką, co wiąże się z prowadzeniem działalności gospodarczej – ludność przedmiotowego obszaru odznacza się małą aktywnością gospodarczą.

Rynek pracy

W obszarze ORSG w trzech miejscowościach zlokalizowane są szkoły ponadgimnazjalne kształcące w zawodach: operator maszyn i pojazdów rolniczych, mechanik pojazdów samochodowych, fryzjer, sprzedawca, kucharz, piekarz, technik żywienia i usług gastronomicznych, technik rolnik, stolarz, murarz-tylnik, krawiec, wędliniarz, murarz, monter instalacji i urządzeń sanitarnych, cukiernik, elektryk, ślusarz, fotograf, technik- informatyk, technik agrobiznesu, technik ekonomista, technik logistyk, technik bezpieczeństwa i higieny pracy, technik administracji, technik rachunkowości, technik ochrony środowiska. Wg danych Powiatowego urzędu pracy (dalej:PUP) w 2014r. w powiecie włocławskim i mieście Włocławek najbardziej pożądanym zawodem był robotnik gospodarczy, robotnik w przemyśle przetwórczym, sprzedawca. Analiza zawodów, w których kształci się młodzież w szkołach zlokalizowanych w obszarze ORSG oraz zawodów, w których było najwięcej wolnych miejsc pracy wskazuje z jednej strony na stosunkowo dobre dostosowanie kształcenia do lokalnego rynku pracy-większość zawodów, w których występują wolne miejsca pracy jest do zdobycia w ww. szkołach; jednak z drugiej strony, wyraźnie widać,

iż w ww. szkołach kształci się w zawodach, w których otrzymanie oferty pracy jest utrudnione. Zawody, w których nie zanotowano wolnych miejsc pracy na lokalnym rynku pracy to (PUP, 2014): mechanik, mechanik pojazdów samochodowych, piekarz, fotograf, informatyk, technik agrobiznesu, technik logistyk, technik ochrony środowiska, technik bezpieczeństwa i higieny pracy, technik rachunkowości.

Tabela 13. Zawody, w których zgłoszono najwięcej wolnych miejsc w pracy do PUP w 2014r.

Lp.	Nazwa zawodu	Wolne miejsca pracy	
		powiat włocławski	miasto Włocławek
1	2	3	4
1.	Robotnik gospodarczy i budowlany	355	215
2.	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	-	170
3.	Sprzedawca	74	95
4.	Robotnik drogowy	36	-
5.	Ślusarz	-	36
6.	Szwaczka	-	35
7.	Rzeźnik-wędliniarz	-	28
8.	Elektryk	-	25
9.	Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	-	24
10.	Monter rurociągów przemysłowych	-	30
11.	Meliorant	28	-
12.	Cieśla	-	23
13.	Fryzjer	-	19
14.	Murarz	-	17
15.	Technik administracji i prac biurowych	43	99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP

Wybrane usługi dla ludności

Na potrzeby niniejszej Strategii przeprowadzono badanie ankietowe samorządów gmin, prosząc o opisanie realizacji wybranych usług na terenie jednostki oraz określenie potrzeb dla prawidłowego ich funkcjonowania. Poniżej przedstawiono wyniki tychże ankiet uzupełnione o dane zgromadzone w Banku Danych Lokalnych GUS.

Baruchowo:

Opieka zdrowotna i społeczna: W gminie funkcjonuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kłótnie. Z porad lekarzy specjalistów mieszkańcy korzystają głównie we Włocławku i Gostyninie. Na terenie gminy działają dwie apteki. Opiekę społeczną w gminie świadczy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baruchowie, Dom Pomocy Społecznej w Kurowie Parcele dysponujący 60 miejscami dla osób przewlekle chorych psychicznie oraz Środowiskowy Dom Samopomocy w Czarnem, który jest jednostką pobytu dziennego o zasięgu lokalnym prowadzoną przez Gminę Baruchowo przeznaczony dla 20 osób dorosłych i małoletnich powyżej 16 roku życia z zaburzeniami psychicznymi i upośledzonymi umysłowo, które nie wymagają leczenia szpitalnego.

Kultura i Sport: W dziedzinie kultury w gminie Baruchowo funkcjonuje Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Baruchowie, który ma swoją siedzibę w budynku Hali Sportowej w Baruchowie. Przy ośrodku działają: Wielopokoleniowy Zespół Pieśni i Tańca SWOJACY, Zespół wokalny Jubilaci z Czarnego, Klub Seniora Jubilaci z Czarnego, Klub Kobiet Kreatywnych, sekcje różnych dyscyplin sportowych i kółka zainteresowań. Na terenie gminy działa Gminny Klub Sportowy Baruchowo. Do dyspozycji mieszkańców jest również kompleks sportowo - rekreacyjny znajdujący się w centrum Barchowa, w którego skład wchodzi hala sportowa, boisko wielofunkcyjne do koszykówki i siatkówki oraz boiska „Moje boisko–Orlik 2012”, pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej o

nawierzchni trawiastej wraz z bieżnią i trybunami. W ramach kompleksu powstał również kącik rekreacyjny ze stołem pingpongowym, stolikiem rekreacyjnym szacho-chińczyk i funkcjonalną altaną.

Edukacja i opieka przedszkolna: Na terenie gminy funkcjonuje Zespół Szkół, w ramach którego działa szkoła podstawowa i gimnazjum. Łącznie uczy się tu blisko 400 uczniów. Dzieci uczęszczające do szkoły podstawowej mają do dyspozycji pracownię komputerową i salę edukacji wczesnoszkolnej, natomiast uczniowie gimnazjum mogą korzystać z pracowni komputerowej, fizyczno-matematycznej, polonistycznej, historycznej, geograficznej i biologiczno-chemicznej. Obok zajęć na terenie szkoły, dzieci poszerzały swoją wiedzę poza jej terenem, między innymi uczestniczyły w zajęciach: Zielona Szkoła w Górach Stołowych i Gorenium – klasa I i II gimnazjum, II i IV szkoły podstawowej; zajęcia przyrodniczo – leśno - myśliwskie na Strzelnicy we Włocławku – kl. I gimnazjum i VI szkoły podstawowej; zajęcia edukacyjne na ścieżce Błota Rakutowskie Obszar Natura 2000 – kl. I gimnazjum; zajęcia terenowe na łowisku (Dębowo, Zawada, Klótno) – kl. VI szkoły podstawowej, I i II gimnazjum; wyjazd do ośrodka w Górznie – kl. II, III, IV, V, VI szkoły podstawowej; zajęcia na ścieżce edukacyjnej w Nadleśnictwie Łąck – kl. VI szkoły podstawowej i I gimnazjum; wycieczka do Torunia – kl. IV, V, VI szkoły podstawowej; wycieczka do Kłóbki – kl. III szkoły podstawowej.

Dzieci w wieku przedszkolnym mogą korzystać z opieki w dwóch oddziałach przedszkolnych w Baruchowie, gdzie obecnie przebywa 43 dzieci.

Boniewo:

Opieka zdrowotna i społeczna: Realizowana jest poprzez Centrum Diagnostyczno-Lecznicze Barska sp. z o.o. Szpital Specjalistyczny Barska NZOZ we Włocławku Ośrodek Zdrowia w Boniewie Poradnia Ogólna. Na terenie gminy znajduje się również sala rehabilitacyjna. Specjalistyczna opieka zdrowotna oraz leczenie na poziomie szpitalnym realizowane są za pośrednictwem placówek ochrony zdrowia we Włocławku.

Kultura i Sport: W gminie kultywowane są lokalne tradycje i kujawski folklor. Działający w Lubominie zespół folklorystyczny "Lubominianki" poprzez występy w wielu miejscach kraju promuje gminę na zewnątrz. Zespół prowadzi również chatę kujawską w świetlicy wiejskiej Lubomin, gdzie prowadzone są pokazy tradycji i kultury regionu. Działa również Gminna Rada Kobiet i Gminna Biblioteka Publiczna. Pod względem sportu mieszkańcy mają do dyspozycji halę widowiskowo-sportową z wyposażeniem, w której mieści się siłownia oraz fitness oraz boiska sportowe, w tym ORLIK 2012. Aktualnie Gmina przystąpiła do modernizacji dwóch boisk sportowych do piłki siatkowej oraz koszykówki.

Edukacja i opieka przedszkolna: Na terenie gminy funkcjonuje szkoła podstawowa i gimnazjum, w których uczy się łącznie 340 dzieci. Uczniowie mają do dyspozycji salę komputerową i pracownię językową (wspólną dla szkoły podstawowej i gimnazjum) oraz salę edukacji wczesnoszkolnej. Uczniowie wiedzę swoją poszerzali na zajęciach wyjazdowych: Młyn Wiedzy w Toruniu, skansen wsi kujawsko-dobrzyńskiej w Kłóbce.

Dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczają do dwóch oddziałów przedszkola w Boniewie (50 dzieci), dzieci w wieku 5-6 lat do oddziału przy szkole podstawowej (24 dzieci).

Chodecz:

Opieka zdrowotna i społeczna: W gminie znajdują się dwa Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej w Chodczu. Z porad lekarzy specjalistów mieszkańcy korzystają głównie we Włocławku. Na terenie gminy działają trzy apteki.

Kultura i Sport: Na terenie gminy znajduje się Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, brak jest natomiast Gminnego Ośrodka Kultury. Na terenie gminy działa Gminny Klub Sportowy "Zgoda". Na jeziorze Chodeckim znajduje się Kąpielisko Miejskie.

Edukacja i opieka przedszkolna: Na terenie gminy funkcjonują trzy szkoły podstawowe, gdzie uczy się 341 dzieci oraz gimnazjum, do którego uczęszcza blisko 200 uczniów. Uczniowie ww. szkół mają do dyspozycji salę komputerową, natomiast inne tematyczne pracownie (edukacji wczesnoszkolnej oraz językowej) dostępne są tylko dla dzieci pobierających nauki w miejscowości Chodecz. Dzieci w wieku 3-5 lat mają zapewnioną opiekę przedszkolną w trzech placówkach zlokalizowanych przy szkołach podstawowych w Cetach i Zalesiu oraz w Chodczu. Do wszystkich tych jednostek uczęszcza 152 dzieci.

Dzieci w wieku ponadgimnazjalnym mogą uczęszczać do Zespołu szkół im. W. Reymonta w Chodczu, który obejmuje zasadniczą szkołę zawodową kształcącą w zawodach: mechanik operator maszyn i pojazdów rolniczych,

mechanik pojazdów samochodowych, fryzjer, sprzedawca, kucharz, piekarz oraz technikum kształcące w zawodach: technik żywienia i usług gastronomicznych, technik rolnik.

Izbica Kujawska:

Opieka zdrowotna i społeczna: W mieście Izbica Kujawska funkcjonuje jeden Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Ponadto, w Izbicy Kujawskiej znajduje się pracownia fizjoterapii oraz dział masażu. Przy SPZOZ od 2009 r. funkcjonuje placówka pogotowia ratunkowego. Na terenie miasta zlokalizowane są 2 prywatne gabinety stomatologiczne oraz 3 apteki. W mieście Izbica Kujawska funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej dla mężczyzn niepełnosprawnych intelektualnie – Orioniści, który dysponuje 60 miejscami.

Kultura i Sport: Działalność kulturalną na terenie gminy prowadzi Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Izbicy Kujawskiej, który jest organizatorem i współorganizatorem licznych imprez, np. wystawy promujące Park Kulturowy w Wietrzychowicach. W mieście Izbica Kujawska funkcjonuje także Biblioteka Publiczna oraz filia biblioteki w miejscowości Błenna. Ponadto funkcjonują 4 świetlice wiejskie, które stwarzają warunki do rozwoju aktywności społeczności lokalnej. Infrastrukturę sportowo – rekreacyjną gminy stanowią boiska sportowe i sale gimnastyczne. Przy Szkole Podstawowej nr 1 w Izbicy Kujawskiej znajduje się kompleks boisk „Moje Boisko - Orlik 2012” i sala gimnastyczna, natomiast przy Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym znajduje się wspólna sala gimnastyczna, hala sportowa oraz boisko utwardzone. Zespół Szkół w Błennie dysponuje salą gimnastyczną i boiskiem wielofunkcyjnym, zaś Filia Szkoły Podstawowej w Szczkowie – boiskiem sportowym.

Edukacja i opieka przedszkolna: Na terenie gminy funkcjonują dwie szkoły podstawowe i dwa gimnazja, do których uczęszcza łącznie 743 dzieci (502 do szkoły podstawowej i 241 do gimnazjum). Uczniowie wszystkich szkół mają do dyspozycji sale komputerowe, natomiast inne pracownie tematyczne (języków obcych i edukacji wczesnoszkolnej) znajdują się w jednej szkole. Dzieci uczestniczyły w zajęciach poza budynkiem szkoły, między innymi: warsztaty ekologiczno-przyrodnicze w Górznie – uczniowie szkoły podstawowej i gimnazjum; zajęcia edukacji społecznej w Muzeum Etnograficzno-Archeologicznym w Łodzi – dzieci kl. 0-III szkoły podstawowej; warsztaty historyczne w Muzeum Etnograficzno-Archeologicznym w Łodzi – dzieci kl. IV-V szkoły podstawowej, kl. I gimnazjum; warsztaty naukowe w Centrum Nauki Kopernik w Warszawie – uczniowie klas IV-VI szkoły podstawowej, kl. I-II gimnazjum. Dzieci w wieku 3-5 lat mogą korzystać z opieki w trzech przedszkolach, gdzie przebywa obecnie 184 podopiecznych.

Dzieci w wieku ponadgimnazjalnym mogą uczęszczać do Zespołu szkół im. Jana Kasprówicza w Izbicy Kujawskiej, który obejmuje zasadniczą szkołę zawodową kształcącą w zawodach: rolnik, stolarz, mechanik pojazdów samochodowych, sprzedawca, kucharz, krawiec, wędliniarz, murarz, monter instalacji i urządzeń sanitarnych, cukiernik, elektryk, fryzjer, piekarz, ślusarz i fotograf oraz liceum ogólnokształcące o profilu politechniczno-obronnym i biologiczno-chemicznym. W skład Zespołu szkół wchodzi również Liceum dla dorosłych oraz Szkoła policealna kształcąca w zawodzie technik- informatyk. Z nauki korzysta blisko 300 osób.

Lubień Kujawski:

Opieka zdrowotna i społeczna: Opiekę zdrowotną w Lubieniu Kujawskim prowadzi Centrum Diagnostyczno-Lecznicze Barska sp. z o.o. Szpital Specjalistyczny Barska NZOZ we Włocławku oraz w Kłóbce Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Na terenie gminy funkcjonuje Miejska Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Działalność usługową w zakresie zaopatrzenia ludności w leki prowadzą dwie apteki prywatne, zlokalizowane na terenie miasta Lubień Kujawski oraz punkt apteczny w Kłóbce. W miejscowości Rzeżewo funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej dla osób w podeszłym wieku, który dysponuje 30 miejscami.

Kultura i Sport: Placówki kulturalne to świetlice Ochotniczych Straży Pożarnych w miejscowościach: Bilno, Krzewie, Kłóbka, Lubień Kujawski, Morzyce, Gliznowo oraz biblioteki: Biblioteka Publiczna w Lubieniu Kujawskim wraz z czterema filiami na terenie gminy. W gminie działa Klub Sportowy „Lubienianka” w Lubieniu Kujawskim i Klub Sportowy Start w Kłóbce, gdzie działa wiele sekcji.

Edukacja i opieka przedszkolna: Na terenie gminy funkcjonują cztery szkoły podstawowe i dwa gimnazja, w których łącznie naukę pobiera 636 dzieci. Uczniowie mają do dyspozycji pracownie komputerowe.

Dzieci w wieku przedszkolnym mają zapewnioną opiekę przez sześć oddziałów przedszkolnych w Lubieniu Kujawskim, gdzie obecnie uczęszcza 142 dzieci.

Lubraniec:

Opieka zdrowotna i społeczna: W gminie funkcjonuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Lubrańcu. Ponadto działają dwa Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej. Z porad lekarzy specjalistów mieszkańcy korzystają m.in. we Włocławku i w Bydgoszczy. Na terenie miasta działają trzy apteki oraz punkt apteczny w miejscowości Zgłowiączka. W Lubrańcu swoją siedzibę ma również Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, w której pracuje zespół pedagogów, psychologów i logopedów posiadających wysokie kwalifikacje merytoryczne i długoletnie doświadczenie. Na terenie gminy Lubraniec funkcjonuje Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, mieszczący się w Urzędzie Gminy i Miasta w Lubrańcu. Świadczy on pomoc finansową i materialną. Przy ośrodku funkcjonuje Punkt PCK zatrudniający 9 opiekunek, które sprawują opiekę nad osobami chorymi i starszymi potrzebującymi tej formy pomocy. Profilaktyką dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz pracą z młodzieżą z rodzin patologicznych zajmuje się Klub Abstynenta „Nadzieja”, który znajduje się w Lubrańcu i zrzesza ok. 56 członków. W Klubie funkcjonuje także świetlica profilaktyczno -wychowawcza dla dzieci z rodzin uzależnionych skupiająca ok. 20 osób. W miejscowości Redecz Wielki znajduje się Zakład Opiekuńczo- Leczniczy (dom opieki, hospicjum) z liczbą miejsc 66.

Kultura i Sport: W gminie funkcjonuje Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Lubrańcu. Działają w nim różne sekcje artystyczne i koła zainteresowań, które skupiają dzieci, młodzież i dorosłych. Ośrodek Kultury jest także wydawcą miesięcznika „Głos Lubrańca”. W pobliskiej Zgłowiączce działa od 2004 r. Centrum Komunikacji Społecznej prowadzone przez Miejsko – Gminną Bibliotekę Publiczną. W Centrum mieści się: filia biblioteczna z czytelnią, kawiarenka internetowa oraz agencja pocztowa. W Lubrańcu działa Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna z filiami w Kłobi i w Zgłowiączce. Jest nowoczesną placówką zaopatrzoną w księgozbiór, corocznie uzupełniany, liczący ok. 30 tys. woluminów oraz 3 stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu. Biblioteka bierze udział w akcji „Cała Polska czyta dzieciom” oraz prowadzi lekcje biblioteczne. Do imprez cyklicznych organizowanych przez Bibliotekę należą: „Tydzień bibliotek” organizowany w maju oraz „Mikołajki dla Przedszkolaków”. Na terenie miasta i gminy działają organizacje, stowarzyszenia i kluby sportowe, m. in. MGKS „Lubraniec” (piłka nożna), MKS „Start” (tenis stołowy), Akademia Karate Tradycyjnego „Lubraniec”, ZHP, Stowarzyszenie Lubraniecka Inicjatywa Ludzi Aktywnych, „Energiczne Kobiety Siemnowka”, „Kobiety Sułkowa”, „Kobiety Dąbia”, „Kobiety Redcza”. Działa również Gminna Rada Kobiet. Na terenie miasta Lubraniec działa 1 jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej, włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego. Skupia ona ogółem 176 członków w tym: 90 wspierających, 71 zwyczajnych, 1 honorowego oraz 14 z młodzieżowych drużyn pożarniczych. Przy jednostce tej działa Orkiestra Dęta OSP Lubraniec a także działa orkiestra dęta OSP Zgłowiączka. Na terenie gminy działają następujące jednostki OSP: Bielawy, Bodzanowo, Gołębin, Kazanie, Kłobia, Siemnowek, Sarnowo, Skaszyn, Zgłowiączka. Bazę sportową dla miasta i całej gminy stanowią: hala sportowa przy szkole podstawowej w Lubrańcu, stadion miejski przy ul. Sportowej, boisko do plażowej piłki siatkowej na terenach rekreacyjnych przy Dunaju w Lubrańcu, boiska wielofunkcyjne o sztucznej nawierzchni w Lubrańcu, Kłobi i Zgłowiączce.

Edukacja i opieka przedszkolna: Na terenie gminy funkcjonują cztery szkoły podstawowe i dwa gimnazja, gdzie nauki pobiera blisko 930 dzieci. Zarówno szkoły podstawowe jak i gimnazja wyposażone są w pracownie komputerowe oraz matematyczno-przyrodnicze, historyczne, językową. Dzieci uczestniczyły w zajęciach poza budynkiem szkoły, między innymi: warsztaty chemiczne w Centrum Chemii w Małej Skali pod patronatem Wydziału Chemii UMK w Toruniu; Centrum Nauki Kopernik we Warszawie – uczniowie klas VI szkoły podstawowej; Centrum Edukacji Ekologicznej we Włocławku – klasy I gimnazjum i klasy I szkoły podstawowej; Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku – lekcja otwarta uczniowie gimnazjum kl. 0-II szkoły podstawowej; Muzeum Piernika w Toruniu kl. III-VI szkoły podstawowej; Park Kulturowy w Sarnowie kl. 0-VI szkoły podstawowej; zajęcia edukacyjne w Piekarni P.P.H.U „Chaberski” w Lubrańcu kl. 0 i III szkoły podstawowej; lekcja przyrodnicza w Ośrodku Edukacji Ekologicznej oraz Parku Edukacyjnym przy siedzibie Nadleśnictwa we Włocławku kl. III-VI (1 raz); zajęcia edukacyjne w Regionalnym Zakładzie Utylizacji Odpadów Komunalnych w Machnacu - kl. III-VI szkoły podstawowej; edukacyjne zajęcia przyrodnicze na „Rancho pod Olszyną” w Nowym Ciechocinku kl. VI szkoły podstawowej; Zabytkowa Warzelnia Soli w Ciechocinku kl. VI szkoły podstawowej.

Dzieci w wieku przedszkolnym mogą korzystać z opieki w ośmiu oddziałach przedszkolnych w Lubrańcu, gdzie obecnie uczęszcza 182 dzieci.

Dzieci w wieku ponadgimnazjalnym mogą uczęszczać do Zespołu szkół im. Marii Grodzickiej w Lubrańcu-Marysinie, który obejmuje zasadniczą szkołę zawodową kształcącą w zawodach: sprzedawca, piekarz, cukiernik, ślusarz, mechanik pojazdów samochodowych, monter sieci instalacji i urządzeń sanitarnych, fryzjer, murarz-tynkarz, kucharz, krawiec oraz technikum kształcące w zawodach: technik agrobiznesu, technik ekonomista, technik logistyk, żywienia i usług gastronomicznych, ochrony środowiska oraz policealną szkołę zawodową kształcącą w zawodzie: technik bezpieczeństwa i higieny pracy, technik administracji, technik rachunkowości. Ponadto w Lubrańcu znajduje się Liceum Ogólnokształcące im. F. Becińskiego, do którego uczęszcza ponad 130 osób.

Jak wynika z powyższej analizy, zaspokojenie potrzeb mieszkańców gmin skupionych w przedmiotowym ORSG odnośnie jakości usług jest zróżnicowane. Dostępność i jakość usług z zakresu podstawowej ochrony zdrowia jest wystarczająca. We wszystkich gminach znajdują się zakłady ochrony zdrowia bądź przychodnie, a w trzech gminach więcej niż jedna placówka tego typu, co sprzyja podniesieniu jakości świadczonych usług. Zdecydowanie niewystarczający jest poziom opieki medycznej specjalistycznej - z opieki szpitalnej bądź porad lekarzy specjalistów mieszkańcy przedmiotowych gmin korzystają w mieście Włocławek, Toruń, Bydgoszcz. Średnia liczba ambulatoryjnych placówek opieki medycznej dla gmin ORSG jest taka sama jak w powiecie włocławskim i niższa niż w województwie.

Tabela 14. Opieka zdrowotna w gminach obszaru ORSG w 2013 r.

Wyszczególnienie	Przychodnie zdrowia/10 tys. mieszkańców
1	2
Kujawsko-pomorskie	4
Kujawsko-pomorskie - gminy miejsko-wiejskie	3
Kujawsko-pomorskie - gminy wiejskie	3
Powiat włocławski	3
Powiat włocławski - gminy miejsko-wiejskie	3
Powiat włocławski - gminy wiejskie	2
Baruchowo	3
Boniewo	3
Chodecz	3
Izbica Kujawska	1
Lubień Kujawski	4
Lubraniec	3
Średnia dla ORSG	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

W każdej z gmin zlokalizowana jest przynajmniej jedna placówka opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym. Mimo to, biorąc pod uwagę liczbę dzieci w tej grupie wiekowej, niemal we wszystkich gminach obserwuje się niewystarczający odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych opieką przedszkolną – średnio 52,9% i jest to wartość znacznie niższa niż średnio w powiecie włocławskim (58,5%) i regionie kujawsko-pomorskim (67,4%). Tabela opisująca placówki opieki nad dziećmi do lat 6 znajduje się w Załączniku.

Sytuacja ta jest niekorzystna zarówno z punktu widzenia przyszłej edukacji dzieci jak i z punktu widzenia możliwości powrotu kobiet do pracy po urodzeniu dziecka. Żadna z przedmiotowych gmin nie posiada na swym terenie żłobka, tak więc skorzystanie z opieki nad dziećmi najmniejszymi jest niemożliwe, co znacznie utrudnia wczesny powrót matek na rynek pracy. Gminy wskazują potrzebę rozbudowy istniejących placówek i doposażenie ich w infrastrukturę edukacyjno-opiekuńczą, a czasem w podstawowe sprzęty (meble, sanitariaty, itp.) co uważają za działania niezbędne dla poprawy poziomu i warunków ich funkcjonowania.

Tabela 15. Udział dzieci objętych opieką przedszkolną w liczbie dzieci w wieku 3-5 lat w gminach obszaru ORSG w 2013 r.

Wyszczególnienie	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (%)
Kujawsko-pomorskie	67,4
Kujawsko-pomorskie - gminy miejsko-wiejskie	62,8
Kujawsko-pomorskie - gminy wiejskie	55,0
Powiat włocławski	58,5
Powiat włocławski - gminy miejsko-wiejskie	54,7
Powiat włocławski - gminy wiejskie	59,4
Baruchowo	63,1
Boniewo	54,3
Chodecz	58,8
Izbica Kujawska	45,9
Lubień Kujawski	47,3
Lubraniec	55,7
Średnia dla ORSG	52,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Zaspokojenie potrzeb edukacyjnych (w zakresie dostępności do placówek) dzieci w wieku szkolnym i młodzieży należy ocenić za wystarczające. Każda gmina posiada szkołę podstawową najczęściej zlokalizowaną w jednym budynku z gimnazjum tworząc tzw. zespół szkół, a dodatkowo w trzech gminach zlokalizowane są szkoły ponadgimnazjalne. Tabela opisująca szkoły podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne znajduje się w Załączniku.

Tabela 16. liczba szkół (placówek) oraz oddziałów (klas) w gminach obszaru ORSG w 2013 r.

Wyszczególnienie	Szkoły podstawowe		Szkoły gimnazjalne		Szkoły ponadgimnazjalne
	Liczba placówek	Liczba oddziałów	Liczba placówek	Liczba oddziałów	Liczba placówek
Baruchowo	1	bd	1	bd	0
Boniewo	2	13	1	5	0
Chodecz	3	24	1	11	2
Izbica Kuj.	3	30	2	14	4
Lubień Kuj.	4	29	2	12	0
Lubraniec	4	36	3	15	4
Razem ORSG	17	105	10	57	10

Źródło: na podstawie: Raport diagnostyczny. Przeprowadzenie diagnozy stanu usług publicznych w 24 gminach woj. kuj-pom. (...) INSE w Łodzi, 2013r.; BDL, GUS.

Zaspokojenie potrzeb edukacyjnych (w zakresie jakości kształcenia) dzieci w wieku szkolnym i młodzieży należy ocenić za niewystarczające. Wyposażenie szkół w sprzęt dydaktyczny jest zróżnicowane. Wszystkie szkoły wyposażone są w pracownie komputerowe, a samorządy tylko w niewielkim stopniu wskazują potrzeby w tym zakresie. Najlepszy dostęp do komputera z dostępem do internetu mają dzieci uczące się w szkołach podstawowych w gminie Boniewo (średnio 6,5 osoby/1 komputer), natomiast najgorszy w gminie Izbica Kuj., gdzie z jednego komputera statystycznie korzystać musi 16 osób, przy średniej dla województwa wynoszącej 11 osób. Adekwatnie najlepsze warunki posiadają dzieci ze szkół gimnazjalnych w gminie Lubraniec (8,5 osoby/1 komputer), najgorsze, daleko poniżej średniej dla województwa (11,5 osób/1 komputer), ponownie w gminie Izbica Kuj. (19 osób/1 komputer).

Tabela 17. Wskaźnik komputeryzacji w gminach obszaru ORSG w 2012 r.

Wyszczególnienie	Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do internetu	
	szkoły podstawowe	szkoły gimnazjalne
Kujawsko-pomorskie	11,03	11,46
Kujawsko-pomorskie - gminy miejsko-wiejskie	10,02	0,87
Kujawsko-pomorskie - gminy wiejskie	8,21	1,06
Powiat włocławski	9,02	9,08
Powiat włocławski - gminy miejsko-wiejskie	8,90	0,00
Powiat włocławski - gminy wiejskie	8,54	0,00
Baruchowo	14,76	5,45
Boniewo	6,54	10,18
Chodecz	12,30	14,79
Izbica Kujawska	16,00	19,13
Lubień Kujawski	7,57	16,53
Lubraniec	6,88	8,54
Średnia dla ORSG	9,30	11,26

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Natomiast mniej korzystnie przedstawia się sytuacja wyposażenia szkół (czy to podstawowych czy gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych) w pomoce naukowe inne niż komputer. Tylko w niektórych szkołach jako pracownice wyposażone zostały wskazane inne niż komputerowe, a znaczna część szkół wskazała potrzebę doinwestowania lub wręcz zorganizowania pracowni tematycznych. W sytuacji gdy istnieją pracownice tematyczne, np. fizyczno-matematyczna jednocześnie samorządy wskazują potrzebę doinwestowania wyposażenia ich w podstawowe pomoce dydaktyczne, np. figury matematyczne, plansze edukacyjne tematyczne. W praktyce zatem oznacza, iż pracownice te nie istnieją, nie ma bowiem sprzętu, na którym dzieci mogłyby pobierać na odpowiednio wysokim poziomie nauki. Wszystkie samorządy wskazują na potrzebę doinwestowania szkół nie tylko w tym zakresie (pomoce dydaktyczne), ale również w podstawową infrastrukturę techniczną (sanitariaty, szafki, meble, biurka, remont sal, itp.). Gro samorządów widzi również potrzebę poprawy poziomu wykształcenia nauczycieli różnych przedmiotów w celu zwiększenia poziomu nauczania. W tym celu (podniesienie poziomu nauczania) niektóre szkoły organizują lekcje poza budynkiem szkoły wykorzystując działające na terenie województwa i kraju jednostki edukacyjno-poznawcze. Niestety, tematyka zajęć była dość jednokierunkowa i dotyczyła ekologii bądź poznania dziedzictwa kulturowego. Niezmiernie mało zajęć dotyczyło przedmiotów ścisłych. W niektórych gminach w ogóle nie przeprowadzono zajęć wyjazdowych, dzieci nie miały więc możliwości poszerzania swych umiejętności czy zdobycia nowych zainteresowań. Największe niedoinwestowanie szkół w pomoce dydaktyczne towarzyszy zdecydowanie szkołom ponadgimnazjalnym, gdzie brak przede wszystkim sprzętu służącego nauce zawodu. Wszystkie szkoły ponadgimnazjalne uczące przedmiotów zawodowych wykazują liczne braki w sprzętach do nauki praktycznej zawodu. Obniża to znacznie jakość i poziom nauki w tych szkołach. Potrzeba doinwestowania dotyczy również nie tylko pomocy dydaktycznych, niekiedy podstawowych ale również remontów sal czy sanitariatów. O poziomie edukacji świadczy zdawalność egzaminu gimnazjalnego, która w gminach ORSG kształtowała się na podobnym poziomie jak w powiecie włocławskim i nieco niższym niż w województwie kujawsko-pomorskim. Wśród gmin ORSG znalazła się zarówno gmina, w której wyniki były najlepsze w całym powiecie włocławskim, lepsze niż średnio w województwie i kraju (Izbica Kujawska-51,72%) jak i gminy, których wyniki były jedne z najniższych w powiecie włocławskim (Chodecz, Lubraniec – 37,8%).

Tabela 18. Zdawalność egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej – matematyka w gminach ORSG w 2014 r.

Lp.	Gmina	Wynik średni (%)	Liczba zdających
1.	Polska	47,00	362 808
2.	Województwo kujawsko-pomorskie	45,00	20 016
3.	Powiat włocławski	40,84	871
4.	Baruchowo	40,74	38
5.	Boniewo	45,07	30
6.	Chodecz	37,80	75
7.	Izbica Kujawska	51,72	93
8.	Lubień Kujawski	40,51	78
9.	Lubraniec	37,80	112

Źródło: opracowanie własne na podstawie OKE w Gdańsku.

Wszystkie gminy wykazują bardzo dobre wyposażenie w infrastrukturę sportową i rekreacyjną, w tym place zabaw dla dzieci. Niemniej ze względu na znaczne rozproszenia osadnictwa potrzeba realizacji miejsc do zabawy dla dzieci nie została w pełni zaspokojona.

We wszystkich gminach działają gminne ośrodki pomocy społecznej, których głównym celem jest zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie mieszkańcom bytowanie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Niestety, niektóre ośrodki pomocy społecznej nie wykorzystują wszystkich dostępnych narzędzi aby oferowana przez nie pomoc była jak najbardziej efektywna. Jak wynika z badań Regionalnego Centrum Rozwoju Społecznego w Toruniu (2014 r.), niektóre ośrodki realizują wąskie spektrum pomocy opartej jedynie na wypłacaniu świadczeń, bez objęcia klientów różnego rodzaju formami aktywizacji, np. w gminie Boniewo 100% klientów pomocy społecznej objętych było pomocą pieniężną, zaś pomoc w formie niepieniężnej otrzymało zaledwie 3% osób; w gminie Lubraniec nie odnotowano realizacji kontraktów socjalnych jako podstawowego narzędzia pracy socjalnej, które wykorzystywane jest m.in. aby skutecznie aktywizować klientów ośrodków; w gminie Lubień Kujawski i Lubraniec nie jest respektowany ustawowy zapis dot. kryterium zatrudnienia pracowników socjalnych w wymiarze 1 pracownik na 2000 mieszkańców. W gminach ORSG należy zwrócić również uwagę na niski stopień rozwoju form wsparcia rodziny. Aż w 4 z 6 gmin ORSG (Baruchowo, Lubraniec, Izbica Kujawska, Lubień Kujawski) nie realizowano wsparcia w postaci asystenta rodziny oraz poradnictwa specjalistycznego (Lubraniec, Izbica Kujawska, Boniewo, Lubień Kujawski). Ponadto w gminach ORSG nie odnotowuje się działalności podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym, które służą integracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, tworzeniu miejsc pracy, a także świadczeniu usług społecznych. Gminy ORSG odznaczają się również niskim odsetkiem osób objętych usługami opiekuńczymi w populacji osób w wieku poprodukcyjnym – w aż czterech gminach wartość tego wskaźnika jest znacznie niższa aniżeli w całym powiecie (1,2%) i województwie (1,6%): Baruchowo (0,2%), Lubień Kujawski (0,8%), Lubraniec (1,1%) i Boniewo (1,2%).

W czterech z sześciu gminach ORSG działają jednostki opieki społecznej, takie jak dom pomocy społecznej, itp. świadczone przez nie usługi skierowane są do dość szerokiej rzeszy odbiorców, np. mężczyzn niepełnosprawnych intelektualnie, osób starszych, małoletnich powyżej 16 roku życia.

Tabela 19. Domy pomocy społecznej w gminach ORSG

Gmina	Miejscowość	Jednostka	Liczba miejsc	Liczba personelu	Specjalizacja
1	2	3	4	5	6
Baruchowo	Czarne	Środowiskowy Dom Samopomocy w Czarnem	20	7	dla osób z zaburzeniami psychicznymi i upośledzonymi umysłowo
	Kurowo-Parcele	Dom Pomocy Społecznej w Kurowie-Parcelce	60	40	dla osób przewlekłe chorych psychicznie

1	2	3	4	5	6
Izbica Kujawska	Izbica Kujawska	Dom pomocy społecznej w Izbicy Kujawskiej	60	43	mężczyźni niepełnosprawni intelektualnie
Lubień Kujawski	Rzezewo	Dom Pomocy Społecznej w Rzezewie	30	b.d.	dla osób w podeszłym wieku
Lubraniec	Redecz Wielki	Zakład Opiekuńczo Leczniczy	66	37	hospicjum

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z UG

Wnioski kluczowe

- Na obszarze ORSG zachodzą niekorzystne procesy demograficzne charakterystyczne dla całego kraju, tj. wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym kosztem najmłodszej grupy ekonomicznej oraz spadek liczby ludności - na przestrzeni kilku lat liczba ludności spadła o 0,3%.
- Gminy wchodzące w skład ORSG charakteryzują się dużą liczbą osób bez pracy z tendencją wzrostową, na przestrzeni kilku lat (z niewielkim spadkiem w roku 2013), wzrost liczby bezrobotnych wyniósł 16,1%.
- Konsekwencją wysokiego bezrobocia jest wysoki indeks zagrożenia ubóstwem, który dla gmin ORSG przewyższa znacznie poziom ogólny powiatu włocławskiego.
- Pomocy odpowiednich placówek potrzebują osoby niepełnosprawne, których głównym ograniczeniem w uczestniczeniu w życiu społecznym i zawodowym jest niemożność wyjścia z domu (brak wózków inwalidzkich, bariery architektoniczne).
- Uzależnienie i nieporadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych rodziców powoduje, iż dzieci ww. rodziców muszą zostać objęte instytucjonalną bądź rodzinną pieczą zastępczą.
- Mieszkańcy ORSG odznaczają się znacznym poziomem aktywności społecznej. Liczba fundacji i stowarzyszeń działających na przedmiotowym terenie klasyfikuje gminy ORSG powyżej średniej dla powiatu włocławskiego i na równym poziomie w regionie kujawsko-pomorskim. We wszystkich gminach działają świetlice, domy kultury, które prowadzą szeroki zakres działalności.
- Gminy ORSG odznaczają się niskim rozwojem przedsiębiorczości. Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonująca na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym utrzymuje się na niższym (91,6) poziomie niż średnio w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich regionu kujawsko-pomorskiego (odpowiednio 115,1; 115,8) i w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich powiatu włocławskiego (odpowiednio 111,1; 96,2).
- Korzystna struktura wielkościowa gospodarstw rolnych oraz korzystne warunki dla rolnictwa (wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej) umożliwiają rozwój konkurencyjnej w skali województwa i kraju produkcji rolnej.
- Brak pełnego wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego dla rozwoju turystyki, co umożliwiłoby wprowadzenie dodatkowych źródeł utrzymania na terenach wiejskich. Niestety infrastruktura turystyczna wymaga doinwestowania, dziś ruch turystyczny to w głównej mierze wypoczynek weekendowy mieszkańców Łodzi, Włocławka, Warszawy skupiony na terenach przyjeznych.
- Jedynie 54 % dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych jest opieką przedszkolną, ma to niekorzystny wpływ zarówno na całociowy poziom edukacji dzieci jak i na rynek pracy.
- Zlokalizowane na terenie ORSG placówki oświatowe odznaczają się niezadawalającym stanem technicznym i wyposażeniem w pomoce edukacyjne warunkującym utrzymanie wysokiego poziomu

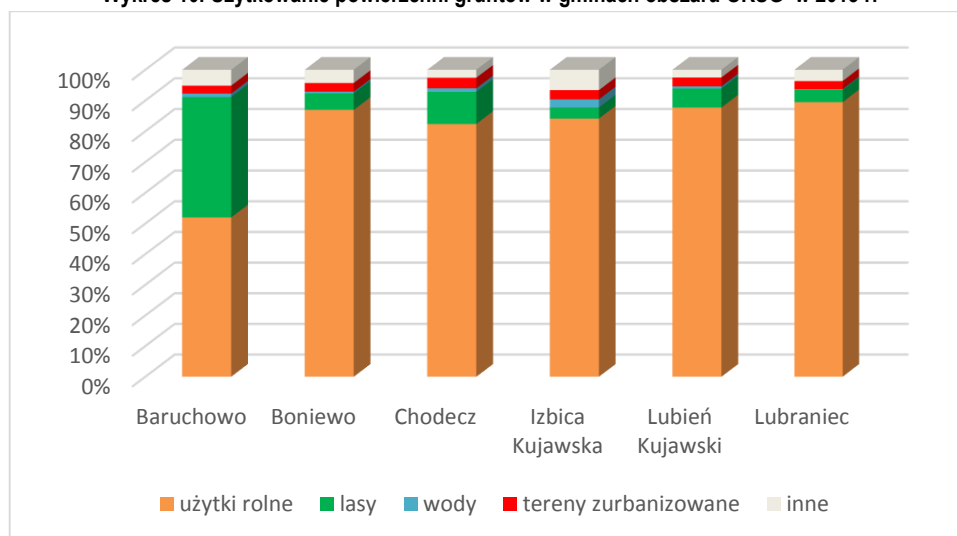
nauczania. Szczególnie istotne jest to w przypadku nauczania zawodowego, gdzie bez odpowiedniego sprzętu nie można uzyskać zadawalających efektów w nauczaniu zawodu. Szkoły każdego szczebla wymagają uzupełnienia o sale tematyczne z wyjątkiem sal komputerowych. Korekty i stałego monitoringu wymaga profil kształcenia, obok pożądaných na rynku pracy kierunków kształcenia są również takie, po zdobyciu których uzyskanie oferty pracy na lokalnym rynku pracy jest utrudnione.

- Dzieci i młodzież kształcona w szkołach na terenie ORSG ma ograniczone możliwości poszerzania wiedzy i zainteresowań. Zajęcia dodatkowe odbywają się zbyt rzadko i dotyczą wąskiej grupy zagadnień (ekologia, dziedzictwo kulturowe). Niewystarczający poziom edukacji uniemożliwia w przyszłości bycie konkurencyjnym na rynku pracy.
- Mieszkańcy ORSG mają zapewnioną na odpowiednim poziomie podstawową opiekę zdrowotną, natomiast dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej nie jest zadawalający, wymaga dojazdów do miast wojewódzkich i regionalnych, co przy braku rozwoju transportu publicznego stanowi poważne ograniczenie.

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENI

Struktura użytkowania gruntów w przedmiotowych gminach jest podobna do tej występującej ogólnie w regionie kujawsko-pomorskim. Przewagę stanowią użytki rolne z największym ich udziałem w gminie Lubraniec i Boniewo. Lasy dominują w gminie Baruchowo, natomiast tereny zurbanizowane i wody posiadają zbliżony udział we wszystkich gminach z niewielką przewagą wód w gminie Izbica Kujawska.

Wykres 10. Użytkowanie powierzchni gruntów w gminach obszaru ORSG w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Niewielki obszar w gminach ORSG posiada miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (dalej: mpzp). Przy średniej dla województwa (najmniejszy odsetek w kraju) wynoszącej niewiele ponad 5%, i powiatu włocławskiego wynoszącej 3,6% gminy posiadają jedynie niecały procent powierzchni objętej mpzp. Wśród sześciu gmin wchodzących w skład ORSG, dwie nie posiadają żadnych obowiązujących miejscowych planów, są to: Boniewo, Izbica Kujawska.

Tabela 20. Udział powierzchni objętej mpzp w powierzchni ogółem w gminach obszaru ORSG w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	Rok		
	2009	2011	2013
	%	%	%
Polska	25,6	27,2	28,6
Kujawsko-pomorskie	3,4	4,6	5,2
Powiat włocławski	3,2	3,8	3,6
Baruchowo	0,3	0,3	0,3
Boniewo	0,0	0,0	0,0
Chodecz	0,0	0,0	1,1
Izbica Kujawska	0,0	0,0	0,0
Lubień Kujawski	1,1	1,1	2,7
Lubraniec	0,2	0,2	0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

We wszystkich gminach znajdują się tereny, które wymagają rewitalizacji bądź ogólnie działań naprawczych w ramach zdegradowanych przestrzeni. Są to w głównej mierze miejscowości, gdzie wcześniej były zlokalizowane Państwowe Gospodarstwa Rolne (PGR), Spółdzielnie Kółek Rolniczych (SKR), itp.

Tabela 21. Wykaz miejscowości, w których zlokalizowane były PGR, SKR na obszarze gmin ORSG

Lp.	Gmina	Miejscowość	Forma	Uwagi
1	2	3	4	5
1.	Baruchowo	Baruchowo	SKR	
2.	Boniewo	Osiecz Mały	RSP	
3.	Boniewo	Osiecz Wielki	SKR	
4.	Boniewo	Lubomin	SKR	
5.	Boniewo	Boniewo	SKR	
6.	Chodecz	Chodecz	SKR	Zakład czynny
7.	Chodecz	Chodeczek	OHZZ	Zakład czynny
8.	Lubień Kujawski	Kaliska	SKR	
9.	Lubień Kujawski	Kamienna	PGR	
10.	Lubień Kujawski	Kanibród	PGR	
11.	Lubień Kujawski	Siemiany	PGR	
12.	Izbica Kujawska	Izbica Kujawska	PGR, SKR	
13.	Izbica Kujawska	Chotel	PGR	
14.	Izbica Kujawska	Śmielnik	PGR	
15.	Izbica Kujawska	Martanowo	PGR	
16.	Izbica Kujawska	Naczachowo	SKR	
17.	Izbica Kujawska	Nowa Wieś	SKR	
18.	Izbica Kujawska	Wietrzychowice	PGR	
19.	Izbica Kujawska	Mchówek	PGR	
20.	Lubraniec	Lubraniec	SKR	
21.	Lubraniec	Kazanie	PGR	
22.	Lubraniec	Żydowo	PGR	
23.	Lubraniec	Redecz Kalny	PGR	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji UG.

Trudna sytuacja takich miejscowości jest efektem upadku PGR/SKR i zubożenia ludności tam pracującej, która nie mogąc odnaleźć się w nowej rzeczywistości popadała w coraz większe kłopoty materialne i psychospołeczne. Dlatego też między innymi znaczny odsetek ludności tam zamieszkującej korzysta z różnego rodzaju pomocy społecznej. W bardzo trudnej sytuacji znajdują się szczególnie mieszkańcy gminy Lubień Kujawski i Lubraniec, gdzie odpowiednio 22,2% i 13,9% mieszkańców miejscowości, gdzie znajdowały się PGR/SKR musi korzystać z opieki społecznej nie dając sobie rady z samodzielnym funkcjonowaniem w społeczeństwie. Przy czym najwięcej, bo aż blisko 30% mieszkańców z pomocy społecznej korzysta w miejscowości Kamienna (gmina Lubień Kujawski), dużym odsetkiem odznaczają się również miejscowości: Żydowo (gmina Lubraniec) 16,7%, Kanibród (gmina Lubień Kujawski) 20,4%. Konsekwencją zjawiska degradacji społecznej z kolei stała się degradacja materialna

przestrzeni i znajdujących się w niej zabudowań. Tabele opisujące stan i potrzeby w zakresie termomodernizacji, rewitalizacji budynków użyteczności publicznej znajdują się w Załączniku.

Tabela 22. Osoby korzystające z opieki społecznej w wybranych miejscowościach w gminach obszaru ORSG w latach 2013-2014

Miejscowość	Liczba mieszkańców	Liczba korzystających z pomocy społecznej	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców wymienionych miejscowości	Liczba mieszkańców	Liczba korzystających z pomocy społecznej	Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców wymienionych miejscowości
	2013			2014		
Gmina Baruchowo						
Baruchowo	592	12	2	591	14	2,4
Gmina Boniewo						
Osiecz Mały	159	10	6,3	162	9	5,6
Osiecz Wielki	244	17	7	237	18	7,6
Lubomin	134	9	6,7	137	7	5,1
Boniewo	529	3	0,6	525	3	0,6
Gmina Chodecz						
Chodeczek	496	42	8,5	488	29	5,9
Gmina Izbica Kujawska						
Izbica Kujawska	2712	127	4,7	2689	115	4,3
Chotel	133	10	7,5	135	11	8,1
Śmielnik	39	2	5,1	36	3	8,3
Martanowo	33	6	18,2	34	5	14,7
Naczachowo	122	3	2,5	121	4	3,3
Nowa Wieś	89	11	12,4	88	9	10,2
Wietrzychowice	159	17	10,7	159	16	10,1
Gmina Lubień Kujawski						
Kaliska	607	99	16,3	602	120	19,9
Kamienna	266	82	30,8	260	77	29,6
Kanibód	172	36	20,9	167	34	20,4
Siemiany	25	3	12	24	3	12,5
Gmina Lubraniec						
Debie Kujawskie	222	30	13,5	229	35	15,3
Kazanie	399	63	15,8	394	52	13,2
Redecz Kalny	268	38	14,2	266	30	11,3
Żydowo	234	45	19,2	233	39	16,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG.

Wśród terenów/obiektów wymagających interwencji, obok ww. (budynki użyteczności publicznej) należy wskazać również budynki komunalne znajdujące się w zasobie gminnym, a także przestrzenie publiczne. W większości wypadków wymagają one remontów, renowacji a także uporządkowania terenów wokół, organizacji parkingów, itp. Szczególnie ważne są tereny w obrębie miast (rynk, skwery), które pełnią funkcję reprezentacyjną istotną w sferze rozwoju społeczno-gospodarczego nie tylko dla mieszkańców miasta ale dla mieszkańców całej gminy: Lubień Kujawski, Chodecz, Izbica Kujawska, Lubraniec.

Średnia powierzchnia mieszkania komunalnego w gminach ORSG wynosi 40,2 m² i jest mniejsza niż w województwie kujawsko-pomorskim (43,9 m²) czy kraju (45,1 m²) ale większa niż w powiecie włocławskim (39,1 m²). Największą średnią powierzchnią mieszkania komunalnego odznacza się gmina Chodecz (jest to wartość większa niż średnio w kraju i województwie), najmniejszą zaś gmina Lubień Kujawski 34,7 m². Cztery, spośród sześciu gmin ORSG, znajdują się poniżej średniej dla powiatu włocławskiego w zakresie wielkości mieszkania komunalnego: Lubień, Baruchowo, Boniewo, Lubraniec.

Tabela 23. Wielkość mieszkania komunalnego w gminach obszaru ORSG

Wyszczególnienie	średnia powierzchnia mieszkania (m ²)
Polska	45,1
Kujawsko-pomorskie	43,9
Powiat włocławski	39,1
Lubień Kujawski - miasto	37,2
Lubień Kujawski	37,5
Baruchowo	37,8
Lubraniec - miasto	38
Boniewo	38,5
Lubień Kujawski - obszar wiejski	38,5
Lubraniec	38,7
Lubraniec - obszar wiejski	40,4
Izbica Kujawska - miasto	40,5
Izbica Kujawska	40,6
Izbica Kujawska - obszar wiejski	40,9
Chodecz - miasto	44,5
Chodecz	49,4
Chodecz - obszar wiejski	71,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Wiele obiektów użyteczności publicznej zostało już wyremontowanych, w tym również poddanych termomodernizacji, jednak pozostałe (świetlice wiejskie, siedziby urzędu gminy, biblioteki, szkoły), obok budynków mieszkalnych wielorodzinnych komunalnych, są nadal wskazywane przez jednostki samorządu terytorialnego jako wymagające pilnej termomodernizacji. Ważną potrzebą jest również remont i renowacja obiektów zabytkowych (głównie dworów szlacheckich i pałaców oraz obiektów sakralnych).

Tabela 24. Budynki użyteczności publicznej w gminach obszaru ORSG

Wyszczególnienie	Liczba budynków użyteczności publicznej	Liczba budynków po remontach, w tym termomodernizacji	Liczba budynków wymagających remontów/termomodernizacji	Liczba budynków w dobrym stanie	Udział budynków użyteczności publicznej po remontach/termomodernizacji
Baruchowo	9	7	2	0	77,8
Boniewo	16	3	12	1	18,7
Chodecz	15	0	15	0	0
Izbica Kujawska	8	1	4	3	12,5
Lubień Kujawski	6	0	6	0	0
Lubraniec	28	13	11	4	46,4
Razem ORSG	82	24	50	8	29,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG.

Na terenie gmin ORSG znajduje się wiele terenów, które pełnią lub po zorganizowaniu, mogą pełnić funkcję publiczną. Jednak wiele z takich terenów potrzebuje zorganizowania lub przeorganizowania przestrzeni.

Tabela 25. Tereny przestrzeni publicznej w gminach obszaru ORSG

Nazwa przestrzeni	Gmina	Miejscowość
Zespół pałacowo-dworski/Park	Baruchowo	Baruchowo
	Boniewo	Osiecz Wielki, Otmianowo, Boniewo
	Chodecz	Chodeczek, Zbijewo
	Lubień Kujawski	Dziankowo, Gole, Lubień Kujawski, Kamienna, Rutkowice, Rzeżewo, Wiktorowo
	Lubraniec	Lubraniec, Kazanie, Ossowo, Redecz Kalny, Dąbie Kujawskie, Żydowo, Sułkowo, Kłobia
Park miejski	Izbica Kujawska	Izbica Kujawska
	Lubraniec	Lubraniec
Kompleks sportowo-rekreacyjny Orlik 2012	Baruchowo	Baruchowo
	Boniewo	Boniewo
	Chodecz	Chodecz
	Izbica kujawska	Izbica kujawska
Hala widowiskowo-sportowa/stadion	Boniewo	Boniewo
	Chodecz	Chodecz
	Izbica kujawska	Izbica kujawska
	Lubraniec	Lubraniec
Świetlica wiejska wraz z otoczeniem rekreacyjnym	Baruchowo	Zawada Piaski, Czarne, Grodno, Kurowo-Kolonia
Plac zabaw/siłownie zewnętrzne	Baruchowo	Baruchowo
	Boniewo	Boniewo
	Chodecz	Chodecz, Chodeczek
	Izbica kujawska	Izbica kujawska (3), Blenno, Szczkowo
	Lubień Kujawski	Lubień Kujawski, Kanibród, Kamienna, Kłóbka, Kaliska
	Lubraniec	Lubraniec, Kazanie
Targowisko gminne	Baruchowo	Baruchowo
	Chodecz	Chodecz
	Lubraniec	Lubraniec
Tereny wypoczynkowe (plaża)	Baruchowo	Skrzynki
	Boniewo	Grójec
	Chodecz	Chodecz
	Izbica kujawska	Długie
	Lubień Kujawski	Lubień Kujawski
	Lubraniec	Lubrańczyk
Skwer	Boniewo	Boniewo
	Chodecz	Chodecz
	Izbica Kujawska	Izbica Kujawska
	Lubień Kujawski	Lubień Kujawski
	Lubraniec	Lubraniec
Amfiteatr	Chodecz	Chodeczek
Rynek/Plac	Izbica kujawska	Izbica Kujawska
	Lubraniec	Lubraniec
	Chodecz	Chodecz
	Lubień Kujawski	Lubień Kujawski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG.

Na terenie ORSG korzystano z funduszy unijnych, w ramach których dokonano odnowy wizerunku wsi i miast i tak, np. zorganizowano plażę w Lubieniu Kujawskim, Izbicy Kujawskiej i Chodczu, przebudowano główne place/rynki w Lubrańcu, Izbicy Kujawskiej i Chodczu, utworzono park miejski w Lubrańcu, uporządkowano i zagospodarowano park dworski w Baruchowie, wybudowano wiele placów zabaw i siłowni zewnętrznych. Jednak przywrócenie ład, estetyki i funkcjonalności miejscowości wymaga jeszcze wielu nakładów. Oczywiście potrzeby poszczególnych gmin są różne, czy to ze względu na wielkość danej jednostki, czy na lokalne uwarunkowania, w tym przyrodnicze. Jednostki samorządu wskazują głównie na potrzebę renowacji lub też organizacji w dalszej części placów, skwerów, plaż co umożliwiłoby integrację lokalnej społeczności. Szczególnie ważne w tym zakresie są przestrzenie zlokalizowane w centrach miast i miejscowości wiejskich (rynki, place, itp.), które dodatkowo pełnią funkcję reprezentacyjną i stanowią wizytówkę gminy ale decydują również o standardzie zamieszkania. Dlatego też zmiany wizerunku/organizacji wymaga, m.in. główny plac w Lubieniu Kujawskim, plaża w m. Grójec (gmina Boniewo),

Wnioski kluczowe

- Na terenie ORSG, we wszystkich gminach występują tereny wymagające rewitalizacji. Są to głównie tereny po byłych PGR, SKR, które uległy silnej dewastacji (pojawily się również na nich problemy społeczne, gospodarcze i przyrodnicze).
- Wiele budynków użyteczności publicznej wymaga remontów, termomodernizacji, modernizacji co pozwoli na obniżenie kosztów ich utrzymania i poprawę stanu środowiska.
- W zakresie ładu przestrzennego występuje silna potrzeba opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz realizacji przestrzeni publicznej służącej integracji społecznej i podniesieniu jakości warunków zamieszkania.

TRANSPORT I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Układ komunikacyjny na terenie gmin ORSG stanowi sieć dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz autostrada A1 przebiegająca przez wschodnią część przedmiotowego terenu:

- **Autostrada:** Nr A1 (Łódź – Gdańsk)
- **Droga krajowa:** Nr 91 (Gdańsk – Cieszyn)
- **Drogi wojewódzkie:**
  - Nr 265 (Brześć Kujawski – Kowal – Gostynin)
  - Nr 269 (Szczerkowo – Kowal)
  - Nr 270 (Brześć Kujawski – Koło)
- **Drogi powiatowe:**
  - Nr 2814 (Samszyce – Izbica Kujawska)
  - Nr 2914 (Lubraniec – Boniewo – Cetty)
  - Nr 2915 (Lubraniec – Smogorzewo – Otmianowo)
  - Nr 2918 (Baruchowo – Goreń Duży – Patrowo)
  - Nr 2920 (Kowal – Dobrzelewo – Baruchowo)
  - Nr 2923 (Kłobka – Szczytno)
  - Nr 2928 (Modlibórz – Kłobka – Chodecz)
  - Nr 2929 (Osiecz Wielki – Chodecz)
  - Nr 2930 (Rzeżewo – Kaliska – Kamienna)
  - Nr 2931 (Izbica Kujawska – Boniewo – Borzymie)
  - Nr 2932 (Izbica Kujawska – Modzerowo)
  - Nr 2933 (Izbica Kujawska – Nowa Wieś – Blenna)
  - Nr 2934 (Lubień Kujawski – Działkowo)
  - Nr 2935 (Chodecz – Kaliska – Lubień Kujawski)
  - Nr 2936 (Kaliska – Zalesie)
  - Nr 2937 (Chodeczek – Zalesie – Kamienna)
  - Nr 2938 (Chodecz – Dąbrowice)
  - Nr 2939 (Huta Chodecka – Zbijewo)
  - Nr 2940 (Lubień Kujawski – Kały)
  - Nr 2941 (Psary – Modzerowo – Przedecz)

Sieć drogową i kolejową przedstawia rysunek zamieszczony w Załączniku.

Długość dróg powiatowych na terenie przedmiotowych gmin wynosi 219,4 km. Mimo granicznego położenia gmin w województwie kujawsko-pomorskim, obszar ten cechuje się dość dobrą dostępnością do/z pozostałej części województwa oraz kraju. Zapewnia to autostrada A1 oraz droga krajowa Nr 91, które to z kolei poprzez połączenie z autostradą A2 oraz innymi drogami krajowymi prowadzą do głównych ośrodków miejskich kraju (Gdańsk, Poznań, Warszawa, Łódź).

Baruchowo:

Drogi gminne: ok. 95 km (nawierzchnia utwardzona - ok. 64 km)

Fragmenty niektórych dróg przebiegających przez miejscowości o zwartej zabudowie posiadają częściowo bądź w pełni urządzone chodniki. Wskutek ciągłej użyteczności i eksploatacji dróg gminnych wymagają one ciągłych napraw i remontów.

Ścieżki rowerowe: 1,5 km.

Komunikacja zbiorowa: Tworzą ją połączenia autobusowe PKS m.in. z Gostyninem, Włocławkiem (ok. 20 minut), Kowalem, Toruniem i Warszawą. Czas podróży do głównych ośrodków wojewódzkich jest zbyt długi, czas samej podróży trwa blisko 2 godz. do Torunia i blisko 3 godz. do Bydgoszczy i wymaga przesiadek.

Wodociągi i kanalizacja: Zwodociągowana niemal w pełni. Ujęcia wód ze stacją uzdatniania wody, na potrzeby zwodociągowania wsi położone są w miejscowościach Kłótno i Skrzyńki (wymagają rozbudowy). W gminie znajdują się również dwie przepompownie. Na terenie gminy aktualnie wyposażone w zbiorową kanalizację są dwie miejscowości – Baruchowo i Świątkowice. Oczyszczalnia ścieków znajduje się w miejscowości Baruchowo, a oczyszczone ścieki odprowadzane są do Rakutówki. Pozostała część gminy wyposażona jest w bezodpływowe zbiorniki gromadzenia nieczystości, funkcjonują również przydomowe oczyszczalnie ścieków. Gmina Baruchowo objęta jest aglomeracją kanalizacyjną poniżej 2000 RLM – 1200 RLM.

Gospodarka odpadami: odpady z terenu gminy wywożone są na składowisko Regionalnego zakładu utylizacji Odpadów Komunalnych w Machnacu. Blisko 95 % mieszkańców segreguje odpady.

Energetyka: Zasilanie ma miejsce z dwóch Głównych Punktów Zasilania GPZ – Lubień Włocławek Wschód.

Ciepłownictwo: Budownictwo jednorodzinne ogrzewane jest systemami indywidualnymi. Ponadto funkcjonują lokalne systemy ogrzewane z kotłowni, które zasilają obiekty użyteczności publicznej oraz obiekty przemysłowo-usługowe.

Gazownictwo: Obecnie gmina Baruchowo nie jest zasilana gazem ziemnym przewodowym z systemu gazowniczego. Zapotrzebowanie na gaz w gospodarstwach domowych zapewniają dostawy gazu płynnego LPG w butlach gazowych. Istnieje zapotrzebowanie na stworzenie systemu sieci gazowniczej.

Inne: Na terenie gminy Baruchowo zlokalizowane są dwie turbiny wiatrowe w miejscowości Zakrzewo. Z uwagi na lokalizację znacznych obszarów gminy w zasięgu korytarzy ekologicznych, a także na obecność obszarów przyrodniczych o wysokim reżimie ochronnym, będących ostoją ptactwa, dalsza lokalizacja elektrowni wiatrowych na terenie gminy Baruchowo nie jest korzystna.

Boniewo:

Drogi gminne = 83 km (nawierzchnia utwardzona - 45 km)

Ścieżki rowerowe: Na terenie gminy nie występują. Ruch rowerowy odbywa się po drogach publicznych.

Komunikacja zbiorowa: Podstawowym środkiem komunikacji zbiorowej gminy jest PKS za pomocą którego można dojechać do m.in. Włocławka (ok. 35 minut). Gminę obsługują linie autobusowe, zbiegające się w miejscowości gminnej Boniewo oraz linie prywatne. Czas podróży do głównych ośrodków wojewódzkich jest zbyt długi, czas samej podróży trwa blisko 2,5 godz. do Torunia i blisko 3 godz. do Bydgoszczy i wymaga przesiadek.

Wodociągi i kanalizacja: Zaopatrzenie w wodę odbywa się ze studni głębinowych oraz płytkich studni kopanych, które należy w miarę dostępności funduszy zastępować studniami głębinowymi. Gminne ujęcie wody zlokalizowane jest w miejscowości Osiecz Mały i jest obecnie modernizowane. Gmina Boniewo jest w 100% zwodociągowana. W planach połączenie z wodociągami gmin sąsiednich umożliwiającymi korzystanie w sytuacji awaryjnej więc wymagana będzie rozbudowa sieci wodociągowej. Gmina posiada gminną oczyszczalnię ścieków w miejscowości

Boniewo. Skanalizowana jest wieś Boniewo. Gmina wybudowała 317 przydomowych oczyszczalni na indywidualnych posesjach oraz dwie zbiorcze. W 2015 roku zostanie oddana do użytku kolejna oczyszczalnia zbiorcza w m. Kaniewo. Kolejne powstaną w latach następnych w miarę posiadanych środków finansowych. W planach modernizacja gminnej oczyszczalni ścieków, budowa indywidualnych oczyszczalni oraz sieci kanalizacyjnej. Gmina objęta jest aglomeracją kanalizacyjną poniżej 2000 RLM – 1019 RLM.

Gospodarka odpadami: odpady z terenu gminy wywożone są na składowisko Regionalnego zakładu utylizacji Odpadów Komunalnych w Machnacu. Blisko 100 % mieszkańców segreguje odpady.

Energetyka: Przez obszar gminy Boniewo przebiegają następujące linie energetyczne wysokiego napięcia:

-110 GPZ Konin-GPZ Włocławek Lakiery z odgałęzieniami:

-110 kV do GPZ Lubraniec (rejon wsi Grójec)

-110 kV do GPZ Kaliska (rejon wsi Otmianowo)

Ciepłownictwo: Zaopatrzenie gminy w ciepło oparte jest na indywidualnych źródłach ciepła i kotłowniach zakładowych. Budynki szkół ogrzewane są eko-groszkiem, urzędu gminy - olejem.

Gazownictwo: Zgodnie ze „Studium Możliwości Rozwoju Gazyfikacji (byłego) Województwa Włocławskiego” istnieje możliwość zgazyfikowania gazem przewodowym gminy Boniewo od gazociągu wysokoprężnego systemu krajowego DN 500 Włocławek-Odolanów. Obecnie dla potrzeb gospodarstw domowych wykorzystywany jest gaz butlowy. Rada Gminy podjęła uchwałę o gazyfikacji gminy Boniewo.

Chodecz:

Drogi gminne = ok. 300 km (nawierzchnia utwardzona - ok. 50 km)

Fragmenty niektórych dróg przebiegających przez miejscowości o zwartej zabudowie posiadają częściowo bądź w pełni urządzone chodniki.

Ścieżki rowerowe: Na terenie gminy nie występują. Ruch rowerowy odbywa się po drogach publicznych.

Komunikacja zbiorowa: Tworzą ją połączenia autobusowe PKS m.in. z Włocławkiem (ok. 40 minut). Czas podróży do głównych ośrodków wojewódzkich jest zbyt długi, czas samej podróży trwa blisko 2 godz. do Torunia i blisko 3 godz. do Bydgoszczy i wymaga przesiadek. Miasto Chodecz nie posiada komunikacji miejskiej.

Wodociągi i kanalizacja: Zwodociągowana niemal w pełni. Ujęcia wód ze stacją uzdatniania wody w Chodczu (wymaga modernizacji), na potrzeby zwodociągowania miasta i wsi położone są w miejscowościach Chodczku, Mstowo i Gawin. Na terenie Miasta i Gminy aktualnie wyposażone w zbiorową kanalizację jest miasto Chodecz. Oczyszczalnia ścieków znajduje się w miejscowości Mielno-Lubieniec, a oczyszczone ścieki odprowadzane są do rzeki Chodeczki. Pozostała część gminy wyposażona jest w bezodpływowe zbiorniki gromadzenia nieczystości. Funkcjonują również przydomowe oczyszczalnie ścieków. Gmina objęta jest aglomeracją kanalizacyjną powyżej 2000 RLM.

Gospodarka odpadami: odpady z terenu gminy wywożone są na składowisko Regionalnego zakładu utylizacji Odpadów Komunalnych w Machnacu.

Energetyka: Cały obszar gminy jest zelektryfikowany. Przez teren miasta i gminy Chodecz biegnie linia energetyczna SN-110 kV oraz linie niskiego napięcia NN. Do infrastruktury należy również zaliczyć istniejące stacje transformatorowe.

Ciepłownictwo: Budownictwo jednorodzinne ogrzewane jest systemami indywidualnymi. Ponadto funkcjonują lokalne systemy ogrzewane z kotłowni, które zasilają obiekty użyteczności publicznej oraz obiekty przemysłowo-usługowe.

Gazownictwo: Obecnie Miasto i Gmina Chodecz nie jest zasilana gazem ziemnym przewodowym z systemu gazowniczego.

Inne: Na terenie Miasta i Gminy Chodecz zlokalizowane są cztery turbiny wiatrowe w miejscowościach Lubieniec i Sobiczewy. Możliwość wykorzystywania energii wiatrowej na terenie gminy jest jednak poważnie ograniczona ze względu na uwarunkowania przyrodnicze i zabudowę indywidualną.

Izbica Kujawska:

Drogi gminne = ok. 107 km (nawierzchnia utwardzona - ok. 40 km)

Ścieżki rowerowe: 1,4 km.

Linie kolejowe: Istnieje nieużywany szlak (torowisko) kolejki wąskotorowej.

Komunikacja zbiorowa: Tworzą ją połączenia autobusowe PKS m.in. z Kutnem (ok. 30 minut). Czas podróży do głównych ośrodków wojewódzkich jest zbyt długi, czas samej podróży trwa ponad 2 godz. do Torunia i blisko 3 godz. do Bydgoszczy i wymaga przesiadek. Miasto Izbica Kujawska nie posiada komunikacji miejskiej.

Wodociągi i kanalizacja: Zaopatrzenie w wodę odbywa się ze studni głębinowych bazujących na czwartorzędowym poziomie wodonośnym. Na terenie gminy Izbica Kujawska zlokalizowane są 2 stacje uzdatniania wody, Stacja Uzdatniania Wody w Izbicy Kujawskiej i w Wietrzychowicach (wymaga modernizacji). Mieszkańcy Gminy Izbica Kujawska zaopatrywani są w wodę do celów bytowych z komunalnych ujęć wody eksploatowanych przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Wodociągowej w Izbicy Kujawskiej. Zgodnie z danymi GUS za rok 2012 w wodociąg zaopatrzonych jest 95 % mieszkań na terenie miasta i 86,1 % na terenie wiejskim Gminy. Na terenie Gminy Izbica Kujawska sieć kanalizacji zbiorczej obejmuje miasto Izbica Kujawska (częściowo) oraz niewielki fragment miejscowości Augustynowo. Stopień skanalizowania aglomeracji Izbica Kujawska to 84,19%. Na terenie miasta znajduje się również kanalizacja deszczowa. Istotnym elementem poprawy warunków gospodarowania na terenach wiejskich, a w szczególności ochrony środowiska niezbędne jest zintensyfikowanie zadań w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Koniecznym jest również dokończenie budowy kanalizacji sanitarnej w Izbicy Kujawskiej. Gmina objęta jest aglomeracją kanalizacyjną powyżej 2000 RLM.

Gospodarka odpadami: odpady z terenu gminy wywożone są na składowisko Regionalnego zakładu utylizacji Odpadów Komunalnych w Machnacu oraz do sortowni i Zakładu Zagospodarowania Odpadów przedsiębiorstwa Tonsmeier Centrum Sp. Z o.o. w Kutnie i Krzyżanówku. Blisko 98 % mieszkańców segreguje odpady.

Energetyka: Obszar gminy Izbica Kujawska zaopatrywany jest w energię elektryczną z GPZ Włocławek poprzez napowietrzne linie średniego napięcia 15 kV. Linie średniego i niskiego napięcia oraz stacje transformatorowe wymagają modernizacji i rozbudowy.

Ciepłownictwo: Zaopatrzenie gminy w ciepło oparte jest na indywidualnych źródłach ciepła i kotłowniach lokalnych, gdzie dominującym paliwem jest węgiel kamienny i miał, poza tym gaz ziemny i olej opałowy. Urządzenia na paliwach stałych emitują do atmosfery SO₂, NO₂ i CO, które są bardzo uciążliwe. Należy przyjąć kierunek modernizacji urządzeń wytwórczych poprzez użytkowanie paliw o niskim stopniu emisji zanieczyszczeń jak gaz i olej. Wśród czynników nie sprzyjających organizowaniu scentralizowanych systemów zaopatrzenia w ciepło należy wymienić: rozproszenie zabudowy, przewagę zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej nad blokową oraz duży udział obszarów wiejskich.

Gazownictwo: Przez gminę Izbica Kujawska przebiega rurociąg produktów naftowych PERN „Przyjaźń” S.A. – z Płocka do bazy koncernu PKN ORLEN S.A. w Ostrowie Wielkopolskim oraz gazociąg DN 500. Długość sieci gazowej wynosi 12,8 km. W ostatnich latach długość sieci nie zmieniła się, nieznacznie wzrosła liczba nowych odbiorców. Spadło natomiast zużycie gazu. Gmina posiada koncepcję gazyfikacji. Obecnie dla potrzeb gospodarstw domowych wykorzystywany jest głównie gaz bezprzewodowy.

Lubień Kujawski:

Drogi gminne = ok. 208,6 km (nawierzchnia utwardzona - ok. 94 km)

Ścieżki rowerowe: 0,7 km.

Linie kolejowe: Przez Gminę biegnie normalnotorowa (dwutorowa) linia kolejowa: Kutno – Toruń – Bydgoszcz – Piła. Według aktualnie obowiązującej klasyfikacji jest to linia I-rzędna, dwutorowa, zelektryfikowana o znaczeniu państwowym. Stacja kolejowa znajduje się w miejscowości Kaliska Kujawskie, w odległości ok. 4 km od Lubienia Kujawskiego, a przystanki kolejowe w miejscowościach Rutkowice i Wiktorowo.

Komunikacja zbiorowa: Tworzą ją połączenia autobusowe m.in. z Włocławkiem (ok. 30 minut) i połączenia kolejowe. Czas podróży do głównych ośrodków wojewódzkich jest zbyt długi, czas samej podróży trwa blisko 1 godz. 20 minut do Torunia i blisko 2 godz. 30 minut do Bydgoszczy i wymaga przesiadek. Miasto Lubień Kujawski nie posiada komunikacji miejskiej.

Wodociągi i kanalizacja: ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę korzysta 95% mieszkańców Gminy. Woda pobierana jest z czterech ujęć wody (w Nartach, Kłóbce, Kaliskach i Gliznowie) poprzez trzy stacje uzdatniania (w Nartach, Gliznowie i Kłóbce). Rozproszona zabudowa części wiejskiej Gminy oraz ukształtowanie terenu

uniemożliwiają pełne skanalizowanie Gminy. Miasto Lubień Kujawski i bardziej zwarte w zabudowie miejscowości (Kaliska, Gole) posiadają sieć kanalizacji sanitarnej, odprowadzającą ścieki do oczyszczalni w Lubieniu Kujawskim. Sieć kanalizacyjna w mieście zapewnia obsługę 97% nieruchomości. Mieszkańcy wsi coraz liczniej korzystają z programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, których jest już 330. Z pozostałych nieruchomości ścieki odprowadzane są do bezodpływowych zbiorników. Planowana jest budowa sieci kanalizacyjnej wraz z oczyszczalnią w miejscowości Klóbka. Gmina objęta jest aglomeracją kanalizacyjną poniżej 2000 RLM – 1160 RLM.

Gospodarka odpadami: odpady z terenu gminy wywożone są na składowisko Regionalnego zakładu utylizacji Odpadów Komunalnych w Machnacu oraz do sortowni Zakładu Zagospodarowania Odpadów przedsiębiorstwa Tonsmeier Centrum Sp. Z o.o. w Kutnie i Krzyżanówku. Blisko 95 % mieszkańców segreguje odpady.

Energetyka: Podstawowym źródłem zasilania w energię elektryczną obszaru gminy i miasta Lubień Kujawski jest stacja 110/15kV w Lubieniu. Stacja ta pod względem mocy zainstalowanej w dwu transformatorach 110/15 kV zaspokaja dla potrzeby gminy w energię elektryczną (do 2020 roku). Istnieje możliwość rezerwowego zasilania niektórych linii magistralnych 15 kV na terenie zachodniej części gminy ze stacji 110/15 kV w Lubrańcu.

Ciepłownictwo: Na obszarze tym dominują zdecydowanie indywidualne źródła ciepła bazujące na paliwie stałym, jakim jest węgiel kamienny. Są one pozbawione urządzeń ograniczających emisję szkodliwych substancji powstających w procesie spalania.

Lubraniec:

Drogi wojewódzkie = ok. 15 km

Drogi gminne = ok. 155 km (nawierzchnie systematycznie utwardzane)

Największym mankamentem systemu komunikacyjnego gminy jest ruch tranzytowy biegnący przez miasto (w planach jest przebudowa tej drogi wraz z budową obwodnicy Lubrańca), częściowo ruch ten został rozładowany przez budowę tzw. małej obwodnicy, łączącej miejscowości Lubraniec - Marysin przez Lubrańczyk z Borkiem.

Ścieżki rowerowe: Na terenie gminy nie występują. Ruch rowerowy odbywa się po drogach publicznych.

Komunikacja zbiorowa: Tworzą ją połączenia autobusowe PKS m.in. z Włocławkiem (ok. 30 minut). Czas podróży do głównych ośrodków wojewódzkich jest zbyt długi, czas samej podróży trwa ponad 2 godz. do Torunia i blisko 3 godz. do Bydgoszczy i wymaga przesiadek. Miasto Lubraniec nie posiada komunikacji miejskiej.

Wodociągi i kanalizacja: Gmina posiada 2 oczyszczalnie ścieków. Większość gminy jest zwodociągowana. Na 100 km² powierzchni przypada 160,6 km sieci wodociągowej i 12,8 km sieci kanalizacyjnej (teren miasta). Ujęcie wody zlokalizowane w m. Lubraniec wymaga modernizacji. Gmina objęta jest aglomeracją kanalizacyjną powyżej 2000 RLM.

Gospodarka odpadami: odpady z terenu gminy wywożone są na składowisko Regionalnego zakładu utylizacji Odpadów Komunalnych w Machnacu oraz do sortowni Zakładu Zagospodarowania Odpadów przedsiębiorstwa Tonsmeier Centrum Sp. Z o.o. w Kutnie i Krzyżanówku. Blisko 95 % mieszkańców segreguje odpady

Energetyka: Zasilanie w gminie ma miejsce ze stacji GPZ zlokalizowanej w Lubrańcu. Zainstalowana moc zaspokaja potrzeby mieszkańców.

Ciepłownictwo: Zaopatrzenie gminy w ciepło opiera się przede wszystkim na kotłowniach indywidualnych, komunalnych i zakładowych opalanych węglem.

Gazownictwo: Ekologicznymi źródłami zasilania są olej opałowy oraz gaz. W 1996 r. oddana została do użytku stacja redukcyjno – pomiarowa gazu wraz z siecią dla miasta Lubraniec. Sieć ta jest systematycznie rozbudowywana o kolejne ulice w mieście.

W 2011 r. województwo kujawsko-pomorskie było na pierwszym miejscu w Polsce pod względem ilości wyprodukowanej energii z odnawialnych źródeł energii (OZE), co w dużej mierze zawdzięcza pracy elektrowni wodnej we Włocławku. W 2013 r. było drugim regionem pod względem mocy zainstalowanej z OZE, która osiągnęła 689 MW⁸. W województwie udział energetyki wodnej wyniósł wtedy 39% (mocy zainstalowanej), wiatrowej 41%,

---

⁸ Na podstawie danych Urzędu Regulacji Energetyki.

biomasy 18%, biogazu 1,9%. Na obszarze powiatu włocławskiego wśród rodzajów OZE dominuje energetyka wiatrowa – ok. 24 MW (pozostałe źródła to biogaz i energetyka wodna, łącznie 0,4 MW). Są to często pojedyncze instalacje; brak jest dużych farm wiatrowych, co wynika z rozproszonego osadnictwa na obszarach wiejskich tej części Kujaw. Analizy Instytutu Energii Odnawialnej (IEO)⁹ wskazują na wyjątkowość województwa kujawsko-pomorskiego, które jako jeden z niewielu regionów może w znacznym stopniu zdywersyfikować źródła z OZE. W energii wiatrowej, słonecznej termicznej, biogazie rolniczym oraz biomasie z upraw energetycznych oraz słomy oceniono potencjał województwa jako znaczący lub bardzo znaczący. Obszar ORSG powiatu włocławskiego może doskonale wpisać się w powyższy zróżnicowany rozwój OZE, ponieważ posiada wystarczający potencjał rolnictwa dla rozwoju biogazowni rolniczych oraz instalacji na biomasę. W źródłach rozproszonych przewiduje się zwłaszcza rozwój energetyki solarnej, której ceny instalacji w ostatnich latach widocznie spadły (zwłaszcza fotowoltaiki), która może zostać wykorzystywana również jako instalacje znacznie minimalizujące oddziaływanie na środowisko i zmniejszające wykorzystanie energii elektrycznej na budynkach/obiektach użytku publicznego. Na obszarze ORSG występuje największy w województwie potencjał energii wiatru, stąd przypuszczalnie nastąpi również dalszy rozwój energetyki wiatrowej.

W obszarze ORSG widoczne jest niedofinansowanie w infrastrukturę techniczną wodno-kanalizacyjną - wskaźnik pokazujący stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej jest aż w czterech gminach najniższy w powiecie włocławskim i kształtuje się na poziomie ok. 0,1. Najlepsza sytuacja ma miejsce w miastach (Lubraniec – 2,0; Chodecz – 1,5; Lubień Kujawski – 1,2), natomiast dwie kolejne gminy Baruchowo i Boniewo mają jeden z najniższych wskaźników w tym zakresie w powiecie. Podobnie kształtuje się sytuacja w przypadku analizy udziału osób korzystających jednocześnie z wodociągu i kanalizacji – najwięcej osób korzystających z wodociągu korzysta również z kanalizacji w mieście Lubień Kujawski (ponad 89,5%), następnie Chodecz (77,8%), Lubraniec (71,5%) i Izbica Kujawska (65,6%), najgorsza sytuacja występuje natomiast na obszarach wiejskich gmin: Chodecz (1,8%), Izbica Kujawska (0,4%), Boniewo (16,6%). Patrz rysunek w Załączniku.

Tabela 26. Aglomeracje kanalizacyjne powyżej 2000 RLM na terenie gmin ORSG

L.p.	Aglomeracja	Obszar obsługi	Równoważ na liczbę mieszkańców (RLM)	% RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej wg RLM rzeczywistego		Oczyszczalnia ścieków-rodzaj planowanej inwestycji
				Stan na 31.12.2010r.	Stan na lata 2011-2015	
1.	Izbica Kujawska	Oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest na terenie Miasta Izbica Kujawska. Aglomeracją objęte są: Miasto Izbica Kujawska oraz częściowo wsie: Augustynowo, Podtymień, Józefowo, Podhulanka z terenu gminy Izbica Kujawska.	3044	77,6	84,69	Budowa nowej oczyszczalni
2.	Lubraniec	Oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest na terenie Miasta Lubraniec. Aglomeracją objęte są: Miasto Lubraniec oraz wsie: Kazanie i Redecz Kalny z terenu gminy Lubraniec.	2 158	58,45	66,15	istniejąca oczyszczalnia, która wymaga rozbudowy ze względu na przepustowość oraz modernizacji części obiektów
3.	Chodecz	Oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest w miejscowości Mielno-Lubieniec. Aglomeracją objęte są: Miasto Chodecz osiedle mieszkaniowe we wsi Chodaczek oraz część miejscowości Mielno-Lubieniec.	3 146	27,37	27,37	Istniejąca oczyszczalnia

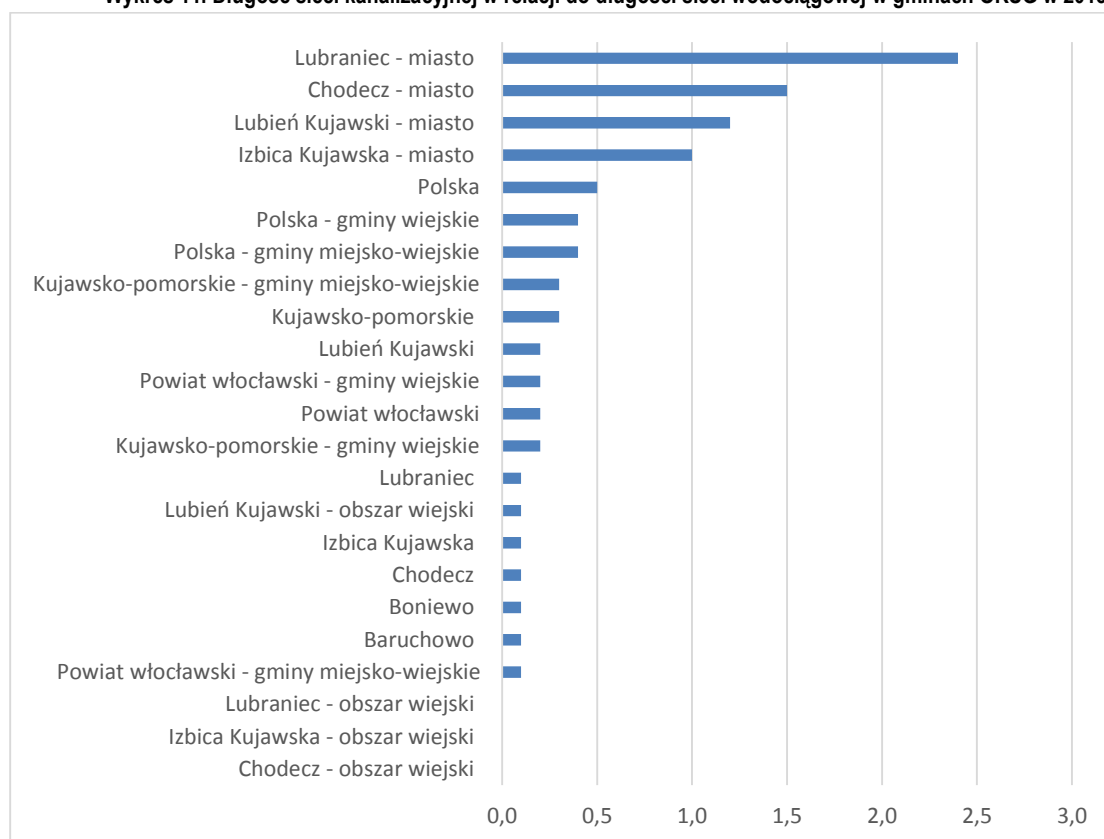
Źródło: Opracowanie własne na podstawie KPOSK

⁹ Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii - wnioski dla Regionalnych Programów Operacyjnych na okres programowania 2014-2020, Instytut Energii Odnawialnej, Warszawa 2011.

Budowa kanalizacji na terenie niektórych gmin jest utrudniona ze względu na ukształtowanie terenu oraz wysoki stopień rozproszenia osadnictwa będący pozostałością uwarunkowań historycznych i brakiem racjonalnego gospodarowania gruntami w ostatnich czasach. Na terenach, gdzie wybudowanie sieci kanalizacji sanitarnej jest ekonomicznie nieuzasadnione realizowane są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Pośród gmin ORSG, trzy objęte zostały aglomeracją kanalizacyjną powyżej 2000 RLM: Chodecz, Izbica Kujawska, Lubraniec, trzy objęte zostały aglomeracją kanalizacyjną poniżej 2000 RLM: Baruchowo, Boniewo, Lubień Kujawski. W ramach prac nad budową systemu kanalizacji wiele inwestycji zostało już wykonanych, jednak cały czas nie osiągnięto celu jaki wyznacza Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Do niezbędnych prac należy zaliczyć: modernizację i/lub rozbudowę oczyszczalni ścieków, budowę sieci kanalizacyjnej, budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.

Wykres 11. Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej w gminach ORSG w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Zaopatrzenie mieszkańców w wodę sięga ponad 95% i należy uznać, że jest to poziom wystarczający bowiem przyjmuje się, iż wartość 5% obejmuje budynki, do których doprowadzenie wody jest ekonomicznie nieuzasadnione. Dużą wątpliwość budzi jednak jakość wody pitnej. Jednostki samorządu oraz mieszkańcy zgłaszają potrzebę remontów stacji uzdatniania wody oraz wymianę rur doprowadzających wodę do domostw. Podkreślenia wymaga, iż był to jeden z głównych postulatów mieszkańców gmin, w tym szczególnie gminy Baruchowo, Boniewo, Chodecz, Izbica Kujawska, Lubraniec wskazany w badaniach ankietowych. W gminach ORSG znajdują się stacje uzdatniania wody, które zostały wybudowane w latach 70-tych XX w. i albo nie były modernizowane (gmina Chodecz) albo w niewystarczającym zakresie (gmina Izbica Kujawska), albo wymagają rozbudowy (gmina Baruchowo). Wobec powyższego obecny stan techniczny tych obiektów jest zły, urządzenia są wyeksploatowane i mało wydajne (gmina Chodecz, Izbica Kujawska) lub obecny układ pompowy nie zapewnia produkcji dostatecznej ilości wody (gmina Baruchowo). Dlatego też obiekty te wymagają przede wszystkim: wymiany pomp głębinowych, wymiany filtrów i instalacji chlorowania, odżelazniania wody, remontu betonowych obudów studni wraz z wymianą wyposażenia, budowy nowych rurociągów doprowadzających wodę surową do

budynku stacji, budowy/remontu budynku stacji uzdatniania wody wraz z instalacją elektryczną oraz instalacją sanitarną, budowy układu technologicznego uzdatniania wody wraz z automatyką, budowy zbiorników retencyjnych wody uzdatnionej wraz z rurociągami, budowy odstojnika popłuczyn wraz z przyłączem, budowy zbiornika bezodpływowego wraz z przyłączem. Gminy ORSG charakteryzują się dobrze rozbudowaną siecią wodociągową, jednak sieć ta w większości została wybudowana w lata 90- tych XX w. Mając na uwadze rozwój technologii w tym zakresie oraz okres użytkowania istniejących urządzeń, a także wzrastające zapotrzebowanie na wodę, konieczna jest modernizacja sieci i urządzeń, która zapewni dostarczenie wody dla mieszkańców w ilości i parametrach wymaganych przepisami prawa. Niepokój wóldarzy budzi również brak na analizowanym obszarze urządzeń awaryjnych zabezpieczających wystąpienie sytuacji kryzysowej - braku wody z własnego ujęcia głębinowego. Możliwość połączenia sieci wodociągowej pomiędzy sąsiednimi gminami to dodatkowe zabezpieczenie ilości oraz jakości wody, czy to na wypadek braku wody czy jej zanieczyszczenia z własnego ujęcia. Gminy posiadają stacje uzdatniania wody, nie posiadają natomiast ww. urządzeń zabezpieczających. Z uwagi na powyższe budowa studni głębinowych oraz urządzeń awaryjnych pomiędzy sąsiadującymi gminami byłaby przedsięwzięciem pożądanym.

Infrastruktura drogowa będąca w gestii gmin to blisko 980 km dróg, z czego jedynie ok. 35,6 % posiada nawierzchnię utwardzoną. W najmniej korzystnej sytuacji w tym zakresie jest gmina Chodecz i Izbica Kujawska, gdzie niecałe 20% dróg gminnych posiada nawierzchnię utwardzoną, ale są to jednocześnie gminy, które posiadają najwięcej kilometrów dróg. Najkorzystniej przedstawia się zaś gmina Baruchowo, w której ponad 67% dróg posiada nawierzchnię utwardzoną. Natomiast dość korzystnie przedstawia się sytuacja w zakresie dróg powiatowych i gminnych- długość ww. dróg na 100 km² w powiecie włocławskim wynosząca 86,5 km/100 km² klasyfikuje go na siódmej pozycji wśród powiatów ziemskich województwa i jest to wartość wyższa niż w regionie (76,8 km/100km²). Problem stanowi natomiast stan techniczny dróg o nawierzchni utwardzonej, drogi te wymagają remontów, poszerzeń. Publiczny transport zbiorowy zaspakaja potrzeby jedynie w obszarze powiatu, tj. dojazd z terenu poszczególnych gmin do siedziby gminy, ewentualnie powiatu w godzinach popołudniowych. Natomiast ograniczony jest znacznie w godzinach popołudniowych, co uniemożliwia mieszkańcom korzystanie z usług kultury, sportu zlokalizowanych w tych miejscowościach w godzinach popołudniowych. Dojazd do ośrodków wojewódzkich i krajowych jest utrudniony. Wymaga licznych przesiadek i długiego czasu podróży. Ogranicza to znacznie możliwość korzystania przez mieszkańców ORSG z usług wyższego rzędu skupionych w największych miastach regionu (patrz Tabela 1).

Bardzo niekorzystna sytuacja dotyczy ścieżek rowerowych, tak istotnych na terenach wiejskich, które służą tu nie tylko do rekreacji ale przede wszystkim do przemieszczania się miejscowej ludności w celu skorzystania z podstawowych usług (szkoła, sklep, urząd gminy, praca) i stanowią o jej bezpieczeństwie. Tylko trzy, spośród sześciu gmin, posiadają na swym terenie urządzone ścieżki rowerowe: Baruchowo, Izbica Kujawska, Lubień Kujawski, przy czym ich długość (razem dla ORSG 48,8 km/10 tys. km²) jest niewielka i na tle powiatu czy województwa kujawsko-pomorskiego jest to wartość niska (gminy wiejskie powiatu - 90,2 km/10 tys. km², gminy wiejskie województwa -153,8 km/10 tys. km²). Generalnie zła sytuacja długości ścieżek rowerowych dotyczy całego powiatu włocławskiego, gdzie jedynie siedem, spośród trzynastu gmin posiada na swym terenie ścieżki rowerowe. Wśród tych siedmiu gmin, gmina Lubień Kujawski i Izbica Kujawska są gminami z najniższymi wskaźnikami mówiącymi o długości ścieżek rowerowych na 10 tys. km². Budowa ścieżek rowerowych jest niezbędna wzdłuż wszystkich dróg publicznych prowadzących do miejscowości gminnych będących jednocześnie centrum usługowo-handlowym gmin oraz do miejscowości, gdzie znajdują się placówki wychowawczo-edukacyjne, a więc przede wszystkim wzdłuż drogi krajowej nr 91, dróg wojewódzkich nr: 265, 269, 270, dróg powiatowych. Ważna również jest organizacja ścieżek rowerowych w terenach atrakcyjnych przyrodniczo, co z jednej strony przyczynić się może do wzrostu liczby turystów, z drugiej strony pozwoli na skanalizowanie ruchu turystycznego, co z kolei pozwoli na ograniczenie penetracji miejsc cennych przyrodniczo.

Tabela 27. Ścieżki rowerowe na terenie gmin ORSG w 2013 r.

Wyszczególnienie	Ścieżki rowerowe na 10 tys. km ² (km)	Ścieżki rowerowe ogółem (km)
Polska	247,1	7726,0
Polska - gminy miejsko-wiejskie	165,8	1688,1
Polska - gminy wiejskie	83,7	1647,2
Kujawsko-pomorskie	319,3	573,8
Kujawsko-pomorskie - gminy miejsko-wiejskie	197,7	122,5
Kujawsko-pomorskie - gminy wiejskie	153,8	172,1
Powiat włocławski	97,7	14,4
Powiat włocławski - gminy miejsko-wiejskie	106,5	7,5
Powiat włocławski - gminy wiejskie	90,2	6,9
Baruchowo	140,2	1,5
Boniewo	0,0	0,0
Chodecz	0,0	0,0
Izbica Kujawska	106,1	1,4
Lubień Kujawski	46,4	0,7
Lubraniec	0,0	0,0
Razem ORSG	48,8	3,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

W zakresie gospodarki odpadami wszystkie gminy mają rozwiązana sytuację wywozu odpadów, które wywożone są na składowisko Regionalnego Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych w Machnacu oraz do sortowni Zakładu Zagospodarowania Odpadów przedsiębiorstwa Tonsmeier Centrum Sp. z o.o. w Kutnie i Krzyżanówku. Ponad 90 % mieszkańców segreguje odpady. Mimo tego, iż wszyscy mieszkańcy deklarują składowanie odpadów i wywożenie ich przez wyłonione firmy, na terenie przedmiotowych gmin zdarzają się nielegalne składowiska odpadów, szczególnie w terenach leśnych. W gminie Izbica Kujawska zlokalizowany jest punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, który wymaga modernizacji.

Obecnie, zdecydowana większość oświetlenia ulicznego w gminach ORSG jest przestarzała technicznie, zbyt energochłonna i awaryjna. Natomiast środki przeznaczone na pokrycie kosztów energii elektrycznej, zużywanej na cele oświetlenia miejsc publicznych i dróg, znajdujących się na terenie gmin, jak również opłat za konserwację tegoż oświetlenia, stanowią istotny wydatek z budżetu gmin (wg GUS-wydatki w rozdziale 90015 - Oświetlenie ulic, placów i dróg w 2013r.): Baruchowo: 218377,67 zł; Boniewo: 98827,68zł; Chodecz: 207485,18zł.; Izbica Kujawska: 537985,72 zł.; Lubień Kujawski: 323198,66 zł.; Lubraniec: 395648,17 zł. Co łącznie dla ORSG stanowi 18,6% wszystkich wydatków w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska (powiat włocławski 14,0%). Najwięcej na ten cel wydaje gmina Chodecz, Baruchowo, Boniewo (odpowiednio: 32,0%, 25,1%, 24,2%).

Wnioski kluczowe:

- Mimo granicznego położenia gmin w województwie kujawsko-pomorskim, obszar ten cechuje się dość dobrą dostępnością do/z pozostałej części województwa oraz kraju. Zapewnia to autostrada A1 oraz droga krajowa Nr 91, które to z kolei poprzez połączenie z autostradą A2 oraz innymi drogami krajowymi prowadzą do głównych ośrodków miejskich kraju (Gdańsk, Poznań, Warszawa, Łódź).
- Publiczny transport zbiorowy zaspakaja potrzeby jedynie w obszarze powiatu. Dojazd do ośrodków wojewódzkich i dalej krajowych jest utrudniony. Wymaga licznych przesiadek i zbyt długiego czasu podróży. Ogranicza to znacznie możliwość korzystania przez mieszkańców ORSG z usług wyższego rzędu skupionych w największych miastach regionu.
- W gminach ORSG ma miejsce wyraźne niedoinwestowanie sieci kanalizacyjnej. Na terenach wiejskich trzech gmin sieć kanalizacyjna właściwie nie funkcjonuje, a w pozostałych jej rozwój jest niewystarczający

i nie nadąża za rozwojem zabudowy. Koszt budowy sieci kanalizacji sanitarnej jest podwyższony poprzez rozproszone osadnictwo i urozmaicone ukształtowanie terenu.

- W niektórych gminach widoczna jest potrzeba remontów sieci wodociągowej. Długość sieci wodociągowej jest wystarczająca, a jakość wody pitnej wymaga poprawy. Stąd potrzeba remontów/budowy stacji uzdatniania wody czy wymiany rur doprowadzających wodę do domostw na terenie niektórych gmin.
- Na terenie ORSG obserwuje się niewystarczający rozwój (właściwie brak) dróg rowerowych, których funkcjonowanie na terenach wiejskich jest bardzo istotne. Drogi/ścieżki rowerowe służą nie tylko rekreacji czy turystyce ale w głównej mierze umożliwiają skorzystanie mieszkańcom wsi z podstawowych usług (sklep, poczta, urząd gminy, ośrodek zdrowia, szkoła, itp.).
- Większość oświetlenia ulicznego w gminach ORSG jest przestarzała technicznie, zbyt energochłonna i awaryjna, wymaga modernizacji, co obniży koszty funkcjonowania.
- Stan techniczny dróg lokalnych jest niezadawalający, jedynie 35,6% dróg gminnych posiada nawierzchnię utwardzoną. Gminy znajdujące się w najgorszej sytuacji w tym zakresie posiadają niecałe 20% dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej.

ORSG W BADANIU ANKIETOWYM MIESZKAŃCÓW

W ramach prac nad strategią ORSG wśród mieszkańców gmin rozprawdzono ankietę składającą się z pięciu pytań dotyczących jakości życia, atutów i problemów, możliwości poprawy jakości życia, atrakcyjności i konkurencyjności danej gminy oraz propozycji zagadnień ważnych dla rozwoju gminy w najbliższej perspektywie. Pełna analiza ankiet znajduje się w Załączniku¹⁰.

Mieszkańcy ORSG oceniają najwyżej dostępność bazy szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego oraz obiektów handlowych. Te elementy, obok walorów środowiska naturalnego wskazali również jako atuty miejsca zamieszkania. Najgorzej ocenili zaś dostępność miejsc pracy i możliwości rozwoju zawodowego oraz dostępność mieszkań dla młodych. Jako główne problemy zagrażające rozwojowi gminy ankietowani wskazali migrację ludności w celu polepszenia warunków oraz brak odpowiednich instrumentów polityki rolnej pozwalających na zwiększenie opłacalności małych gospodarstw rolnych. Wśród działań, które wpłyną na poprawę jakości życia oraz atrakcyjność i konkurencyjność w ich gminie ankietowani wskazali zaopatrzenie szkół w nowoczesne przedmioty edukacyjne, praktyki zawodowe i szkolenia dla pracowników oraz wsparcie dla przekwalifikowania zawodowego, działania na rzecz nowych miejsc pracy poza rolnictwem, przebudowę i budowę dróg gminnych.

Mimo wysokiej oceny dostępności i jakości bazy szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego oraz wskazania tego elementu jako atutu, mieszkańcy w części, gdzie sami wskazywali działania niezbędne do poprawy jakości życia i konkurencyjności w gminie wymienili potrzebę wyposażenia szkół w odpowiedni nowoczesny sprzęt edukacyjny, remont szkół i potrzebę organizacji zajęć pozaszkolnych dla dzieci. Prawdopodobnie świadczy to o fakcie, iż bazę szkolnictwa należy oceniać tu w dwóch aspektach: dostępności-ocenionej jako wysoka i wystarczająca oraz jakości – oceniając jako niewystarczająca, a u podstaw takiej oceny leży niskie wyposażenie szkół w pomoce edukacyjne oraz mała różnorodność i ilość zajęć dodatkowych nie wynikających z programu nauczania, a także warunki nauki (jakość i ilość pomieszczeń). Mieszkańcy pragną również wzrostu poczucia bezpieczeństwa, remontów dróg, sieci wodno-kanalizacyjnej, w tym poprawy jakości wody pitnej.

Wnioski kluczowe

¹⁰ Ankiety rozprawdzono wśród mieszkańców gmin poprzez udostępnienie ich w szkołach, siedzibach urzędów gmin, sklepach. Analizie poddano 1000 ankiet wypełnionych poprawnie i kompletnych. Zgromadzone dane zagregowano i zobrazowano za pomocą wykresów.

- Największe atuty miejsca zamieszkania to dostępność bazy szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego oraz obiektów handlowych.
- Największy mankament w miejscu zamieszkania to dostępność miejsc pracy i możliwości rozwoju zawodowego oraz dostępność mieszkań dla młodych.
- Działania, które wpłyną na poprawę jakości życia oraz atrakcyjność i konkurencyjność w gminie to zaopatrzenie szkół w nowoczesne pomoce edukacyjne, praktyki zawodowe i szkolenia dla pracowników oraz wsparcie dla przekwalifikowania zawodowego, działania na rzecz nowych miejsc pracy poza rolnictwem, przebudowa i budowa dróg gminnych, wzrost poczucia bezpieczeństwa, remont sieci wodno-kanalizacyjnej, w tym poprawa jakości wody pitnej.

3. ANALIZA SWOT

Na podstawie przeprowadzonej analizy uwarunkowań rozwojowych Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego przygotowana została analiza SWOT, która wskazała mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia rozwoju w danych dziedzinach.

Tabela 28. Analiza SWOT wg dziedzin w gminach obszaru ORSG

PRZYRODA, DZIEDZICTWO KULTUROWE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Korzystne położenie geograficzne: jeziora, obszary chronione, lasy, złoża soli kamiennej stanowiące 12% zasobów wojewódzkich.	Znaczące w skali województwa zanieczyszczenie powietrza spowodowane emisją NO ₂ (dotyczy powiatu włocławskiego)
Obiekty dziedzictwa kulturowego, w tym Park kulturowy Wietrzychowice oraz Park etnograficzny w Kłóbce	
SZANSE	ZAGROŻENIA
Zwiększający się popyt na usługi turystyczne oparte o zasoby przyrodnicze i kulturowe. Możliwość pozyskania środków zewnętrznych na projekty związane z ochroną środowiska, dywersyfikacją źródeł utrzymania na wsi, rozwojem turystyki, pielęgowaniem tradycji.	Załamanie się popytu na rozwój turystyki i wypoczynku opartej o zasoby przyrodnicze. Pogorszenie stanu środowiska. Odchodzenie społeczeństwa od kultywowania tradycji Kujaw – zatracenie kultury.
SPOŁECZEŃSTWO	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Organizacja imprez kulturalnych i sportowych. Aktywne działanie mieszkańców w różnego rodzaju organizacjach, stowarzyszeniach i zrzeszeniach nieformalnych. Dobrze rozwinięta baza sportowo-rekreacyjna.	Spadek liczby ludności spowodowany ujemnym przyrostem naturalnym i/lub ujemnym saldem migracji. Wzrost liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym. Wysokie bezrobocie. Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, w tym niepełnosprawni, wysoki indeks zagrożenia ubóstwem.
SZANSE	ZAGROŻENIA
Możliwość wykorzystania zewnętrznych źródeł finansowania w aspekcie rozwoju kapitału ludzkiego. Sprzyjająca polityka regionalna, w tym adresowana do rozwoju obszarów wiejskich ze strony rządu i władz wojewódzkich.	Utrzymanie negatywnych tendencji demograficznych. Opór społeczny przed zmianą dotychczasowego sposobu postępowania.
GOSPODARKA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Korzystna struktura gospodarstw rolnych oraz uwarunkowania rozwoju rolnictwa umożliwiające prowadzenie konkurencyjnej produkcji rolnej.	Niska aktywność ludności w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, w tym słabo rozwinięta działalność pozarolnicza dająca dodatkowe źródła

Przygotowane tereny inwestycyjne w części gmin.	zarobkowania w gospodarstwach rolnych, np. agroturystyka, produkcja zdrowej żywności, itp. Niewykorzystane walory środowiska przyrodniczego dla rozwoju turystyki. Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do lokalnego rynku pracy
SZANSE	ZAGROŻENIA
Rozwój gospodarczy kraju. Uzyskanie wsparcia finansowego i doradczego w ramach środków zewnętrznych na rozwój przedsiębiorczości.	Zahamowanie rozwoju kraju. Polityka rolna kraju - brak odpowiednich instrumentów polityki rolnej pozwalających na zwiększenie opłacalności mniejszych gospodarstw rolnych.
USŁUGI PUBLICZNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Dobrze zorganizowane usługi podstawowego rzędu. Baza szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego oraz zawodowego.	Ograniczony dostęp do specjalistycznych usług, w tym zdrowia, kultury, edukacji (znaczne odległości od dużych miast). Niewielki odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych opieką przedszkolną. Niedoinwestowanie szkół w podstawową infrastrukturę techniczną oraz pomoce edukacyjne, co uniemożliwia prowadzenie edukacji na wysokim poziomie. Mало urozmaicone tematycznie zajęcia wyjazdowe dla dzieci, brak możliwości rozwijania zainteresowań.
SZANSE	ZAGROŻENIA
Możliwość pozyskania środków zewnętrznych na realizację projektów związanych z podniesieniem poziomu usług, w tym edukacji młodzieży i osób starszych, zdrowia, kultury.	Opór społeczny przed zmianami.
ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENI	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Zaangażowanie samorządu lokalnego w proces przywrócenia ładu i estetyki w przestrzeni gminy.	Istnienie terenów o złożonych problemach społeczno-gospodarczo-przestrzennych. Istnienie obiektów wymagających remontów, rehabilitacji, renowacji, w tym szkół, świetlic, domów kultury. Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
SZANSE	ZAGROŻENIA
Możliwość pozyskania środków zewnętrznych na realizację projektów związanych z rewitalizacją miast	Ograniczenie i brak środków zewnętrznych na rewitalizację terenów wiejskich
INFRASTRUKTURA I KOMUNIKACJA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa. Położenie w pobliżu głównych linii komunikacyjnych kraju, w tym droga krajowa nr 91, autostrada A1.	Braki w infrastrukturze technicznej – niski odsetek korzystających z kanalizacji w stosunku do korzystających z wodociągu. Niezadawalająca jakość wody pitnej, brak urządzeń zabezpieczających dostawę wody pitnej Mała ilość ścieżek rowerowych i dróg rowerowych. Stosunkowo niski odsetek dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej. System transportu publicznego nie zapewnia szybkiego połączenia z głównymi ośrodkami wojewódzkimi
SZANSE	ZAGROŻENIA
Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii.	Ograniczenie i brak środków zewnętrznych na przebudowę i budowę dróg.

Źródło: Analizy własne.

4. POTENCJAŁ I PROBLEMY

Na bazie diagnozy stanu rozwoju poszczególnych gmin wchodzących w skład ORSG powiatu włocławskiego można wskazać potencjał i problemy rozwoju tego obszaru, których wykorzystanie/przewyciężenie jest możliwe za sprawą wykorzystania m.in. narzędzi polityki terytorialnej:

Tabela 29. Potencjał i problemy obszaru ORSG

POTENCJAŁ	PROBLEMY
Położenie geograficzne (zasoby przyrodnicze i kulturowe, w tym złoża surowców naturalnych, park kulturowy Wietrzychowice, Park etnograficzny w Kłóbce, liczne jeziora i kompleksy leśne, gleby, dostępność komunikacyjna)	Niekorzystne procesy demograficzno-społeczne (starzenie się społeczeństwa, wysokie bezrobocie, niska aktywność gospodarcza, niski poziom wykształcenia, wykluczenie społeczne)
	Istnienie terenów o złożonych problemach społeczno-gospodarczo-przestrzennych odznaczających się niskim kapitałem społecznym i degradacją przestrzeni. Symptomy braku ładu przestrzennego, niewystarczająca oferta przestrzeni publicznych.
	Niedoinwestowanie szkół w podstawowe pomoce edukacyjne uniemożliwiające prowadzenie edukacji na wysokim poziomie, szczególnie w zakresie szkolnictwa zawodowego. Niewystarczający poziom edukacji i niepełne dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb lokalnego rynku pracy. Niewystarczająca opieka nad dziećmi najmłodszymi.
	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.

Źródło: Analizy własne.

5. TERYTORIALNY WYMIAR WSPARCIA

Dla zidentyfikowanych problemów i niewykorzystanego potencjału zidentyfikowanych w diagnozie przewidziano odpowiednie obszary interwencji, które określają zarówno obszar przestrzenny, jak i tematyczny stanowiący odwołanie do RPO województwa kujawsko-pomorskiego.

Tabela 30. Terytorialny wymiar wsparcia

Problem/Potencjał	Obszar interwencji	Priorytet Inwestycyjny/miejsce w diagnozie
Niekorzystne procesy demograficzno-społeczne (starzenie się społeczeństwa, wysokie bezrobocie, niska aktywność gospodarcza, niski poziom wykształcenia, wykluczenie społeczne)	Dotyczy wszystkich gmin ORSG, na których zachodzą niekorzystne procesy demograficzne, tj. wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym kosztem najmłodszej grupy ekonomicznej, spadek liczby ludności-na przestrzeni kilku lat liczba ludności spadła o 0,3%. Gminy wchodzące w skład ORSG charakteryzują się dużą liczbą osób bez pracy z tendencją wzrostową -na przestrzeni kilku lat (z niewielkim spadkiem w roku 2013), wzrost liczby bezrobotnych wyniósł 16,1%. Konsekwencją wysokiego bezrobocia jest wysoki indeks zagrożenia ubóstwem, który	PI: 9b,10a,8iv,9i,9iv,10i,10iv Patrz diagnoza pkt: Zagadnienia społeczno-gospodarcze, Społeczeństwo, Gospodarka, Wybrane usługi dla ludności

	dla gmin ORSG przewyższa znacznie średni poziom powiatu włocławskiego. Gminy ORSG odznaczają się niskim rozwojem przedsiębiorczości. Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonująca na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym utrzymuje się na niższym (91,6) poziomie niż średnio w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich regionu kujawsko-pomorskiego (odpowiednio 115,1; 115,8) i w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich powiatu włocławskiego (odpowiednio 111,1; 96,2).	
Istnienie terenów o złożonych problemach społeczno-gospodarczo-przestrzennych odznaczających się niskim kapitałem społecznym i degradacją przestrzeni. Symptomy braku ładu przestrzennego, niewystarczająca oferta przestrzeni publicznych.	Dotyczy wszystkich gmin ORSG, bowiem na terenie wszystkich gminach występują tereny wymagające rehabilitacji, rewitalizacji. Są to głównie tereny po byłych PGR, SKR, które uległy silnej dewastacji. Pojawiły się problemy społeczne, gospodarcze i przyrodnicze. W zakresie ładu przestrzennego występuje silna potrzeba opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz realizacji przestrzeni publicznej służącej integracji społecznej i podniesieniu jakości warunków zamieszkania. Problem wymaga złożonego procesu działań dotyczących sfery społecznej (zmiana sposobu życia, podniesienie poziomu wykształcenia, zaangażowania społecznego, obniżenie poziomu bezrobocia), gospodarczej (wzrost aktywności gospodarczej), zagospodarowania przestrzennego (modernizacja obiektów, terenów), infrastrukturalnej (rozwój i poprawa jakości sieci technicznych i dróg).	PI:6c,9b,10a,8iv,9i,9iv,10i,10iv Patrz diagnoza pkt: Zagospodarowanie przestrzeni
Niedoinwestowanie szkół w podstawowe pomoce edukacyjne uniemożliwiające prowadzenie edukacji na wysokim poziomie, szczególnie w zakresie szkolnictwa zawodowego. Niewystarczający poziom edukacji i niepełne dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb lokalnego rynku pracy. Niewystarczająca opieka nad dziećmi najmłodszymi.	Dotyczy wszystkich gmin ORSG. Zlokalizowane na terenie ORSG placówki oświatowe odznaczają się niezadawalającym stanem technicznym i wyposażeniem w pomoce edukacyjne warunkującym utrzymanie wysokiego poziomu nauczania. Szczególnie istotne jest to w przypadku nauczania zawodowego (gmina Chodecz, Izbica Kujawska, Lubraniec), gdzie bez odpowiedniego sprzętu nie można uzyskać zadawalających efektów w nauczaniu zawodu. Szkoły każdego szczebla wymagają uzupełnienia o sale tematyczne z wyjątkiem sal komputerowych. Dzieci i młodzież kształcona w szkołach na terenie ORSG ma ograniczone możliwości poszerzania wiedzy i zainteresowań. Zajęcia dodatkowe odbywają się zbyt rzadko i dotyczą wąskiej grupy zagadnień (ekologia, dziedzictwo kulturowe). Jedynie 54 % dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych jest opieką przedszkolną, ma to niekorzystny wpływ zarówno na całokształt poziomu edukacji dzieci jak i na rynek pracy. Przedszkola zlokalizowane na terenie ORSG wymagają remontów i doinwestowania w pomoce dydaktyczne. Właściwie brak miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.	PI:10a, 8iv,9i,9iv,10i,10iv Patrz diagnoza pkt: Zagadnienia społeczno-gospodarcze, Społeczeństwo, Wybrane usługi dla ludności
Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na	Dotyczy wszystkich gmin ORSG. Problem wymaga działań dotyczących sfery infrastrukturalnej, w tym szczególnie budowy kanalizacji lub przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich (na terenach wiejskich trzech gmin sieć kanalizacyjna w ogóle nie funkcjonuje, a w pozostałych jej rozwój jest niewystarczający i nie nadąża za rozwojem zabudowy. Koszt budowy sieci kanalizacji sanitarnej podwyższa rozproszone osadnictwo i urozmaicone ukształtowanie terenu, stąd niekiedy konieczność budowy przydomowych oczyszczalni ścieków), remontów sieci wodociągowej (długość sieci wodociągowej jest wystarczająca ale jakość wody pitnej wymaga poprawy. Stąd potrzeba remontów/budowy stacji uzdatniania wody czy wymiany rur doprowadzających wodę do domostw);	PI:4c,4e,6b Patrz diagnoza pkt: Transport i infrastruktura techniczna

niską efektywność energetyczną.	budowy dróg rowerowych (niewystarczający rozwój /właściwie brak/ dróg rowerowych, których funkcjonowanie na terenach wiejskich jest bardzo istotne. Drogi/ścieżki rowerowe służą nie tylko rekreacji czy turystyce ale w głównej mierze umożliwiają skorzystanie mieszkańcom wsi z podstawowych usług - sklep, poczta, urząd gminy, ośrodek zdrowia, szkoła, itp.); poprawy jakości zabudowy mieszkaniowej komunalnej i zabudowy użyteczności publicznej (niska efektywność energetyczna, zły stan techniczny, niedostateczne wyposażenie). Wiele budynków użyteczności publicznej, w tym szkoły wymagają remontów, termomodernizacji, oświetlenie uliczne wymaga zmian na bardziej efektywne – pozwoli to na obniżenie kosztów ich utrzymania i poprawę stanu środowiska-powiat włocławski odznacza się wysoką emisją NO ₂).	
Niewystarczające wykorzystanie potencjału - położenie geograficzne - zasoby przyrodnicze i kulturowe, w tym złoża surowców naturalnych (sól kamienna), park kulturowy Wietrzychowice, Park etnograficzny w Kłóbce, liczne jeziora i kompleksy leśne, gleby, dostępność komunikacyjna (autostrada A1)	Dotyczy wszystkich gmin ORSG. Atrakcyjny rejon turystyczny pod względem zasobów przyrodniczych z licznymi jeziorami i kompleksami leśnymi. Pod względem zasobów przyrodniczych objętych ochroną prawną wyróżnia się gmina Baruchowo, której ponad 60% ogólnej powierzchni wchodzi w skład Gostyńskiego-Włocławskiego Parku Krajobrazowego. Niestety infrastruktura turystyczna wymaga doinwestowania, dziś ruch turystyczny to w głównej mierze wypoczynek weekendowy mieszkańców Łodzi, Włocławka, Warszawy skupiony na terenach przyjeznych. Atrakcyjny rejon turystyczny pod względem zasobów kulturowych, w tym o randze regionalnej. Na terenie gminy Izbica Kujawska, w miejscowości Wietrzychowice i Gaj istnieje Park Kulturowy Wietrzychowice, który ujęty został w Strategii rozwoju województwa jako potencjalny markowy produkt turystyczny województwa kujawsko-pomorskiego. W gminie Lubień Kujawski istnieje filia Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej – Park etnograficzny w Kłóbce, który został również ujęty w Strategii rozwoju województwa jako przedsięwzięcie zidentyfikowane dla realizacji celów strategii. Stosunkowo dobry stan środowiska z wyjątkiem dość wysokiego w skali województwa zanieczyszczenia powietrza spowodowanego emisją NO ₂ (dotyczy powiatu włocławskiego).	Pl:4e,6c,9b Patrz diagnoza pkt: środowisko przyrodnicze i kulturowe; Zagadnienia społeczno-gospodarcze, Gospodarka

Źródło: Analizy własne.

6. ORSG W PRZESTRZENI WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

ORSG powiatu włocławskiego wyróżnia się na tle innych obszarów w regionie kujawsko-pomorskim następującymi zjawiskami (specyfika obszaru w regionie):

- Walory przyrodnicze – Gostyński-Włocławski Park Krajobrazowy w północno-wschodniej części obszaru, jeziora będące miejscem odpoczynku weekendowego i dłuższego mieszkańców, nie tylko obszaru, ale również miast Włocławek, Łódź.
- Zasoby surowców naturalnych – złoża soli kamiennej w okolicach Izbicy Kuj.
- Walory kulturowe – Park kulturowy w Wietrzychowicach (gmina Izbica Kuj.), Park etnograficzny w Kłóbce (gmina Lubień Kuj.)
- Niska jakość kapitału społecznego i wysoki indeks zagrożenia ubóstwem.

Przedmiotowe gminy odznaczają się pewną specyfiką w skali regionu kujawsko-pomorskiego. Są to z jednej strony gminy o jednym z najniższych wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego i najwyższym wskaźniku osób korzystających z pomocy społecznej oraz indeksu zagrożenia ubóstwem, z drugiej strony są to gminy, które posiadają znaczący potencjał przyrodniczy i kulturowy. Wykorzystanie tego potencjału może przyczynić się nie tylko do znacznej poprawy warunków życia mieszkańców tegoż obszaru, ale również wpłynie korzystnie na rozwój całego regionu kujawsko-pomorskiego.

Analiza ¹¹ rozwoju społeczno-gospodarczego przeprowadzona przez ekspertów Urzędu Marszałkowskiego podczas prac nad Strategią rozwoju oraz Polityką terytorialną województwa kujawsko-pomorskiego wskazała na występowanie poniższych problemów oraz potencjałów w powiecie włocławskim:

Rysunek 3. Potencjały i problemy powiatu włocławskiego

Potencjały endogeniczne i mocne strony powiatu	Problemy i bariery rozwoju
<ul style="list-style-type: none"> • Zasoby dobrych gleb • Zasoby środowiska dla rozwoju funkcji turystycznej – Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy, Zbiornik Włocławski • Walory kulturowe (Kłóbka, Wietrzychowice) • Złoża surowców naturalnych (sól kamienna) • Korzystne warunki dla rozwoju odnawialnych źródeł energii • Korzystne powiązania transportowe • Obszary przywęzłowe autostrady A1 • Uzdrowisko Wieniec Zdrój 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystne procesy demograficzne • Bardzo wysoka stopa bezrobocia • Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców • Peryferyjne położenie w przestrzeni województwa • Niski poziom wykształcenia mieszkańców • Niewystarczający poziom wyposażenia w infrastrukturę społeczną i techniczną • Niepełne wykorzystanie walorów środowiska dla rozwoju funkcji turystycznej • Niedobór wody dla produkcji rolnej • Brak wykształconych funkcji otoczenia rolnictwa • Niekontrolowany rozwój strefy podmiejskiej Włocławka

Źródło: Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego, materiały prezentacyjne UM.

Na podstawie zdiagnozowanych problemów i potencjałów wskazano następnie możliwości rozwoju powiatu wykorzystujące lokalne zasoby:

Rysunek 4. Kierunki rozwoju powiatu włocławskiego

Proponowane kierunki rozwoju
<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie aktywnej polityki miejskiej miast powiatu włocławskiego – w ramach polityki miejskiej województwa adresowanej dla poszczególnych kategorii miast 2. Rozwój funkcji turystycznej (Zbiornik Włocławski, Uzdrowisko Wieniec, Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy, Wietrzychowice i Sarnowo, Kłóbka) 3. Wykorzystanie zasobów związanych z tradycją i tożsamością kulturową Kujaw 4. Wspieranie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego 5. Wykorzystanie obszarów przywęzłowych autostrady A1 dla rozwoju działalności gospodarczych 6. Wykorzystanie zasobów soli kamiennej

Źródło: Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego, materiały prezentacyjne UM.

¹¹ Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego. Obszary rozwoju społeczno-gospodarczego, prezentacje na spotkania w powiatach województwa, Urząd Marszałkowski w Toruniu

7. MISJA I WIZJA

Niniejszy dokument jest wynikiem porozumienia zawartego w dniu 28 sierpnia 2014 r. pomiędzy samorządami sześciu gmin: Baruchowo, Boniewo, Chodecz, Izbica Kujawska, Lubień, Lubraniec oraz Starostą Włocławskim. Porozumienie to podpisano w celu realizacji polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego, której jednym z najważniejszych założeń jest „szerokie uwzględnienie wymiaru terytorialnego, co oznacza odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz definiowania ich na podstawie potencjałów i barier rozwoju. Wymiar terytorialny polityki rozwoju powinien być płaszczyzną koordynacji wyznaczonych celów i działań podejmowanych w zakresie poszczególnych dziedzin. Polityka ta, oparta o zasadę zintegrowanego podejścia terytorialnego, powinna wspierać proces wzmacniania spójności celów i działań rozwojowych widocznych przede wszystkim na poziomie lokalnym. Terytorialny wymiar polityki rozwoju jest konsekwencją dynamicznych relacji funkcjonalno-przestrzennych co skutkuje koniecznością zmiany sposobu współdziałania władz samorządowych na rzecz rozwoju przekraczającego tradycyjne granice formalnych podziałów administracyjnych¹²”.

Wobec powyższego misją gmin skupionych w ORSG powiatu włocławskiego jest:

Współpraca ponad granicami administracyjnymi

która polegać będzie na pokonywaniu problemów i wykorzystywaniu potencjału dla wzrostu jakości życia mieszkańców gminy Baruchowo, Boniewo, Chodecz, Izbica Kujawska, Lubień Kujawski, Lubraniec.

Gminy: Baruchowo, Boniewo, Chodecz, Izbica Kujawska, Lubień Kujawski, Lubraniec to miejsce życia społeczeństwa świadomego swojej tożsamości, otwartego na współpracę, czerpiącego korzyści z położenia przy jednym z głównych szlaków komunikacyjnych o znaczeniu międzynarodowym, na obszarze o korzystnych warunkach dla rozwoju rolnictwa, turystyki i przedsiębiorczości, aktywnie uczestniczącego w budowaniu konkurencyjności województwa i kraju.

Wykorzystanie zdiagnozowanego potencjału, m. in. położenia geograficznego, przyczyni się do wzrostu atrakcyjności obszaru, a to z kolei do powstania nowych miejsc pracy, co pociągnie za sobą wzrost dochodów mieszkańców i poprawę warunków życia. Działania mające na celu podniesienie jakości edukacji, możliwość edukacji wczesnoszkolnej, możliwość szkolenia przez całe życie doprowadzi do podniesienia jakości kapitału społecznego, a to do wzrostu aktywności gospodarczej mieszkańców, powstania miejsc pracy i spadku migracji. Inwestycje w infrastrukturę techniczną i komunalną doprowadzą do podniesienia jakości zamieszkania w obszarze i umożliwią rozwój działalności gospodarczej. Wszystkie opisane powyżej działania spowodują wypełnienie przedstawionej powyżej wizji rozwoju gmin wchodzących w skład ORSG powiatu włocławskiego.

8. CEL GŁÓWNY I CELE ROZWOJOWE

¹² Zasięg terytorialny Obszarów Rozwoju Społeczno-Gospodarczego stanowiących integralną część polityki terytorialnej w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2014-2020, Załącznik do Uchwały Nr 27/952/14 z dnia 02.07.2014r.

Jednym z kluczowych problemów ORSG powiatu włocławskiego jest *Niska jakość kapitału społecznego*. Tak więc rozwój usług służących podniesieniu jakości kapitału społecznego i wykorzystanie przy tym potencjału endogenicznego spowoduje rozwój przedsiębiorczości, co z kolei doprowadzi do wzrostu jakości życia mieszkańców południowej części powiatu włocławskiego, a tym samym przyczyni się do wzrostu gospodarczego regionu kujawsko-pomorskiego. Mając na uwadze powyższe, za cel główny należy uznać:

Efektywne wykorzystanie potencjału i wzrost jakości kapitału społecznego dla przyspieszenia rozwoju gospodarczego południowej części powiatu włocławskiego

Realizacji celu głównego służyć będą cele rozwojowe, które to jednoznacznie wskazują działania służące z jednej strony przeciwdziałaniu zdiagnozowanym problemom, z drugiej strony wykorzystaniu wskazanego potencjału.

- **Konkurencyjna gospodarka zbudowana na racjonalnym wykorzystaniu walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego**
- **Kreatywne społeczeństwo korzystające z usług na najwyższym poziomie**
- **Rozwinięta infrastruktura techniczna i komunalna funkcjonująca na rzecz ochrony przyrody i krajobrazu**

Poniżej przedstawiono ogólną charakterystykę celów rozwojowych.

I. Konkurencyjna gospodarka zbudowana na racjonalnym wykorzystaniu walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego

Cel ten obejmuje działania umożliwiające wykorzystanie korzystnych uwarunkowań przyrodniczych (gleby wysokich klas bonitacyjnych, obszary chronione, lasy, złoża surowców naturalnych), kulturowych (początki osadnictwa słowiańskiego, tradycje wsi kujawskiej, tradycje szlacheckie) do rozwoju przedsiębiorczości, utworzenia nowych miejsc pracy i rozwoju szeroko rozumianej działalności gospodarczej. Jednak wykorzystanie uwarunkowań przyrodniczych i kulturowych będzie możliwe tylko wówczas, gdy jednocześnie będą prowadzone działania zmierzające do ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego warunkujące zachowanie jego pożądanego stanu.

II. Kreatywne społeczeństwo korzystające z usług na najwyższym poziomie

Cel ten obejmuje działania zmierzające do dostosowania infrastruktury społecznej do zmieniających się potrzeb mieszkańców obszaru w celu osiągnięcia jak najwyższego jej poziomu, w tym usług zdrowia, edukacji, spędzania wolnego czasu, ale również usług transportu publicznego umożliwiającego łatwy dostęp do ośrodków regionalnych i wojewódzkich w celu skorzystania z usług wyższego rzędu. Dla gmin położonych peryferyjnie w stosunku do stolic województwa ma to szczególne znaczenie. Cel ten obejmuje działania prowadzące do zmian w dotychczasowym funkcjonowaniu infrastruktury społecznej zgodnych z nowymi trendami i procesami demograficzno-społecznymi - wzrostem liczby osób starszych, aktywizacją kobiet, aktywnym uczestnictwem rodzin z dziećmi w życiu społecznym, rozwojem organizacji i stowarzyszeń, poziomem edukacji na każdym szczeblu kształcenia. Jednym z najważniejszych aspektów zdaje się być podniesienie poziomu edukacji dzieci i młodzieży, w tym szczególnie edukacji zawodowej.

III. Rozwinięta infrastruktura techniczna i komunalna funkcjonująca na rzecz ochrony przyrody i krajobrazu

Cel ten zawiera działania zmierzające do maksymalnego wyposażenia w nowoczesną infrastrukturę techniczną i komunalną, w tym przywrócenia ładu przestrzennego, wyeliminowania negatywnego wpływu na środowisko warunkującą pożądaną poziom życia mieszkańców i prowadzenia działalności gospodarczej.

Powyższe cele rozwojowe wpisują się w cele zapisane w dokumentach poziomu wspólnotowego, krajowego, regionalnego i lokalnego:

POZIOM WSPÓLNOTOWY
Strategia Europa 2020+
Agenda Terytorialna UE
POZIOM KRAJOWY
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030
Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka Sprawne państwo
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie
Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju KPZK 2030
POZIOM REGIONALNY
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 Plan modernizacji 2020+
Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020
Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020
Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020
POZIOM LOKALNY
Strategie rozwoju gmin
Gminne Programy rewitalizacji
Plany gospodarki niskoemisyjnej
Strategie Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność
POZIOM WSPÓLNOTOWY:

Strategia Europa 2020 jest długookresowym programem Unii Europejskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, wyznacza trzy główne priorytety:

- Wzrost inteligentny – rozwój oparty na wiedzy i innowacjach
- Wzrost zrównoważony – transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywniej korzystającej z zasobów i konkurencyjnej
- Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną

Strategia ORSG wykazuje spójność z dwoma z nich: wzrost zrównoważony, wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu.

Celem Agendy Terytorialnej UE jest wzmocnienie globalnej konkurencyjności i zrównoważenie wszystkich regionów Europy poprzez zidentyfikowanie i zmobilizowanie ich terytorialnych potencjałów. Służyć ma temu realizacja trzech wyznaczonych celów:

- Rozwój zrównoważonego i policentrycznego systemu miast oraz nowych partnerstw pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi
- Zapewnienie równego dostępu do infrastruktury i wiedzy
- Zrównoważony rozwój, rozsądne zarządzanie oraz ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego

Strategia ORSG wykazuje spójność z ww. celami.

POZIOM KRAJOWY

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju – wyznacza trzy obszary strategiczne:

- Konkurencyjność i innowacyjność gospodarki
- Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski
- Efektywność i sprawność państwa

Strategia ORSG wykazuje spójność z ww. obszarami i realizuje cztery spośród jedenastu celów:

Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki

Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”

Cel 7 Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska

Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

Głównym celem **Strategii Rozwoju Kraju 2020** jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Określa ona trzy obszary strategiczne:

- Sprawne i efektywne państwo;
- Konkurencyjna gospodarka;
- Spójność społeczna i terytorialna

Strategia ORSG wpisuje się w ww. obszary strategiczne i realizuje następujące cele:

Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki,

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego,

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko

Cel III.1. Integracja społeczna,

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych,

Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

Celem strategicznym **Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020** jest - wzrost, zatrudnienie i spójności w horyzoncie długookresowym, służyć temu ma efektywne wykorzystanie specyficznych terytorialnych potencjałów rozwojowych oraz wzmocnienia przewag konkurencyjnych przy jednoczesnym usuwaniu barier rozwojowych. Strategia wskazuje trzy cele szczegółowe:

- Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów (konkurencyjność),
- Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych (spójność),
- Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie (sprawność).

Strategia ORSG wpisuje się w ww. cele i realizuje następujące:

1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw

2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe,

2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Celem strategicznym polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Dokument wyznacza sześć celów, z których pięć ma bezpośrednie przełożenie w Strategii ORSG:

- Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju
- Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych
- Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych polski
- Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa
- Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego

POZIOM REGIONALNY

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego. Plan modernizacji 2020+ jest głównym dokumentem strategicznym województwa oddającym charakter zamierzeń rozwojowych regionu poprzez sformułowaną misję „Kujawsko – pomorskie - człowiek, rodzina, społeczeństwo” wyznaczającym cztery priorytety rozwojowe. Strategia ORSG wpisuje się bezpośrednio w trzy priorytety i osiem celów strategicznych (zaznaczono kolorem)

Rysunek 5. Priorytety i Cele strategiczne wyznaczone w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego Plan modernizacji 2020+

PRIORYTETY			
Konkurencyjna gospodarka	Modernizacja przestrzeni wsi i miast	Silna metropolia	Nowoczesne społeczeństwo
CELE STRATEGICZNE			
Gospodarka i miejsca pracy	Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi	Dostępność i spójność	Innowacyjność
Nowoczesny sektor rolno-spożywczy	Bezpieczeństwo	Sprawne zarządzanie	Tożsamość i dziedzictwo

Źródło: Analizy własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa kujawsko-pomorskiego Plan modernizacji 2020+.

Rola i znaczenie powiatu w realizacji „Planu modernizacji 2020+”

Analiza potencjału społeczno-gospodarczego powiatu włocławskiego wskazuje, że obszar ten powinien w sposób priorytetowy traktować zagadnienia związane z walorami przyrodniczo-krajobrazowymi oraz zasobami surowców naturalnych. W związku z tym identyfikuje się następujące zagadnienia, w zakresie których powiat włocławski może mieć duży wkład w realizację celów rozwojowych województwa określonych w „Planie modernizacji 2020+”¹³:

- Tworzenia miejsc pracy – zwłaszcza w działalnościach związanych z przetwórstwem rolno-spożywczym; z całorocznym produktem turystycznym bazującym na Gostynińsko-Włocławskim Parku Krajobrazowym. Zbiorniku Włocławskim, walorach kulturowych (park kulturowy w Wietrzychowicach, Park etnograficzny w Kłóbce); zasobach surowców naturalnych (złoża soli kamiennej w okolicach Izbicy Kuj.)
- Rozwój produkcji rolnej - gospodarka żywnościowa może stać się istotną funkcją powiatu.

¹³ Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego. Obszary rozwoju społeczno-gospodarczego, UM w Toruniu

- Rozwój społeczny – powiat zaliczany jest do obszaru problemowego wymagającego przełamania kryzysowej sytuacji w sferze rozwoju społecznego (mającego bezpośredni wpływ na szanse powodzenia na rynku pracy, a więc pośrednio także na sytuację materialną) – szczególnie ważne są kwestie wykształcenia.
- Ekonomii społecznej – tworzenie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej.

W Strategii zidentyfikowano ponadto konkretne przedsięwzięcia odnoszące się do gmin ORSG:

- Rozbudowa Kujawsko-Dobrzyńskiego Parku Etnograficznego w Kłóbce
- „Europejski Szlak Megalitów”-rozwój parku kulturowego Wietrzychowice

Ponadto powiat włocławski został zidentyfikowany w województwie jako Obszar Strategicznej Interwencji (dalej: OSI). Wśród dziewięciu tego typu obszarów wyznaczonych w SRW dla regionu, aż pięć częściowo lub w całości dotyczy, bądź może dotyczyć (po koniecznej delimitacji obszaru) powiatu, w tym również gmin ORSG, są to: Kujawy-wyspecjalizowana strefa gospodarcza dla rolnictwa; Ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej; Wzrost zatrudnienia; Przełamanie zapaści społeczno-gospodarczej wschodniej części województwa; Polityka miejska i rewitalizacja miast.

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 jako cel główny wskazuje dynamiczny wzrost innowacyjności Regionu Kujawsko-Pomorskiego w czołowej piątce województw w Polsce. Cel ten ma być realizowany poprzez trzy cele strategiczne:

- Ukształtowanie innowacyjnych i kreatywnych postaw społeczności regionu, gdzie priorytetem jest odpowiednie rozwinięcie obszaru kształcenia
- Ukształtowanie sektora nauki jako zaplecza innowacyjnej gospodarki, cel zakłada ukształtowanie sektora nauki, w taki sposób, aby stanowił on efektywne zaplecze dla rozwijanej innowacyjnej gospodarki
- Ukształtowanie regionalnej gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, cel skierowany jest na ukształtowanie regionalnej gospodarki, jako gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, wykorzystującej możliwości wynikające z rozwiniętej gospodarki cyfrowej, bazującej na superszybkiej sieci internetowej nowej generacji

Strategia ORSG wpisuje się we wszystkie ww. cele.

Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego przyjmuje podstawowe założenie nowej polityki spójności na lata 2014-2020, którym jest szerokie uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego. W regionie terytorialny wymiar polityki rozwoju realizowany będzie na czterech poziomach:

- Poziom wojewódzki
- Poziom regionalny i subregionalny
- Poziom ponadlokalny
- Poziom lokalny

Niniejsza strategia jest formą realizacji trzeciego poziomu – lokalnego, określanego jako Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego obejmującego terytorium wyznaczone granicami sześciu gmin z powiatu ziemskiego włocławskiego. Strategia ORSG wykazuje zgodność z Załoženiami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020.

Celem głównym **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014-2020** jest uczynienie województwa kujawsko-pomorskiego konkurencyjnym i innowacyjnym regionem Europy oraz poprawa jakości życia jego mieszkańców.

Strategia ORSG wpisuje się w cele szczegółowe, określone dla następujących osi priorytetowych:

- Oś Priorytetowa 3 Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie
- Oś Priorytetowa 4 Region przyjazny środowisku
- Oś Priorytetowa 6 Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry
- Oś Priorytetowa 8 Aktywni na rynku pracy

- Oś Priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo
- Oś Priorytetowa 10 Innowacyjna edukacja

Realizacja przedsięwzięć zapisanych w Strategii ORSG przyczyni się do osiągnięcia wskaźników określonych w RPO, a tym samym wpłynie na realizację celów szczegółowych i celu głównego.

POZIOM LOKALNY

Strategie rozwoju gmin – wszystkie gminy posiadają strategię rozwoju, jednak dokumenty te wymagają aktualizacji:

Strategia rozwoju gminy Baruchowo 2001-2015 wyznacza trzy cele strategiczne:

- Podniesienie efektywności i specjalizacja produkcji rolnej- rentowne gospodarstwa rolne
- Dobrze wykorzystane walory przyrodnicze i turystyczne gminy
- Poprawa warunków życia mieszkańców

Strategia rozwoju gminy Boniewo 2010 wskazuje trzy cele strategiczne:

- Wielokierunkowy rozwój gospodarki gminy
- Lepszy stan środowiska przyrodniczego gminy
- Aktywizacja mieszkańców gminy

Plan rozwoju lokalnego miasta i gminy Chodecz na lata 2007-2015 identyfikuje następujące zadania służące poprawie sytuacji na terenie miasta i gminy:

- Zmiany w strukturze gospodarczej obszaru gminy
- Zmiany w sposobie użytkowania terenu
- Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury
- Poprawa stanu środowiska przyrodniczego
- Poprawa stanu środowiska kulturowego
- Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców

Strategia rozwoju gminy i miasta Izbica Kujawska 2000 wskazuje na realizację szeregu celów operacyjnych w siedmiu obszarach:

- Oświata
- Ochrona środowiska
- Racjonalne wykorzystanie walorów krajobrazowo-turystycznych
- Sytuacja zdrowotna mieszkańców gminy
- Poprawa funkcjonowania systemu pomocy społecznej
- Szanse rozwoju rolnictwa w gminie
- Infrastruktura i aktywność mieszkańców

Strategia rozwoju miasta i gminy Lubień Kujawski 2001 wskazuje cztery cele strategiczne:

- Podniesienie efektywności i specjalizacja produkcji rolnej – rentowne gospodarstwa rolne
- Dobrze wykorzystane walory przyrodnicze, kulturowe i turystyczne miasta i gminy
- Poprawa warunków życia mieszkańców
- Dobrze rozwinięta sieć infrastruktury technicznej

Strategia rozwoju gminy i miasta Lubraniec wskazuje cztery cele strategiczne:

- Wzrost poziomu rozwoju gospodarczego
- Poprawa warunków życia mieszkańców

- Dobrze rozwinięta sieć infrastruktury technicznej
- Podniesienie poziomu ochrony środowiska przyrodniczego

Gminny Program Rewitalizacji – gminy nie posiadają, ponieważ brak jeszcze wytycznych do ich opracowywania. Jednostki samorządu terytorialnego, które będą chciały prowadzić procesy rewitalizacyjne, po zakończeniu procesu legislacyjnego będą zobowiązane do opracowania ww. dokumentów.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej – gminy nie posiadają. Jednostki samorządu terytorialnego, które będą chciały realizować działania w ramach priorytetów inwestycyjnych 4c i 4e będą zobowiązane do opracowania ww. dokumentów.

Strategie Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność – gminy nie posiadają, ponieważ jest to nowy instrument polityki regionalnej przeznaczony na lata 2014-2020. Opracowane dokumenty winny być spójne z niniejszą strategią.

9. PRIORYTETY INWESTYCYJNE

Zaplanowaną wizję rozwoju ORSG powiatu wrocławskiego zamierza osiągnąć dzięki realizacji powyżej określonych celów rozwojowych. Te z kolei osiągane będą za pomocą priorytetów inwestycyjnych, które stanowią ich uszczegółowienie. Poniżej przedstawiona jest tabela logiki interwencji strategicznej mówiąca o sposobie osiągnięcia zamierzonych celów.

Tabela 31. Logika interwencji strategicznej

L.p.	Zidentyfikowany problem/potencjał	Cel	Sposób realizacji celu	Zasięg terytorialny działań	Wskaźniki celu
1.	Niekorzystne procesy demograficzno-społeczne (starzenie się społeczeństwa, wysokie bezrobocie, niska aktywność gospodarcza, niski poziom wykształcenia, wykluczenie społeczne)	Kreatywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka	Działania ukierunkowane na zwiększenia integracji zawodowej i społecznej oraz podniesienie aktywności zawodowo-społecznej, a także powrót na rynek pracy osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	ORSG	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - 120 osób. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 20 osób. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu – 5 osób. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 120 osób. Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie – 60 osób. Liczba pracowników pomocy społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, którzy podnieśli swoje kwalifikacje – 65 osób. Liczba spotkań z pracodawcami promującego zatrudnianie osób niepełnosprawnych - 3 spotkania. Liczba utworzonych wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego – 1 wypożyczalnia. Liczba utworzonych mieszkań chronionych – 1 mieszkanie. Liczba środowisk osób w wieku aktywności zawodowej, w których zlikwidowano bariery architektoniczne – 5 osób.
2.	Niekorzystne procesy demograficzno-społeczne (starzenie się społeczeństwa, wysokie bezrobocie, niska aktywność gospodarcza, niski poziom wykształcenia, wykluczenie społeczne)	Kreatywne społeczeństwo	Działania ukierunkowane na zaktywizowanie społeczne rodzin, w których występują problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz szerokie wsparcie rodzinnej pieczy zastępczej.	ORSG	Liczba rodzin naturalnych objętych wsparciem – 130 rodzin. Liczba rodzin zastępczych objętych wsparciem – 30 rodzin. Liczba pracowników pomocy społecznej oraz systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, którzy podnieśli swoje kwalifikacje – 30.
3.	Istnienie terenów o złożonych problemach społeczno-gospodarczo-przestrzennych odznaczających się niskim kapitałem społecznym i degradacją przestrzeni. Symptomy braku ład przestrzennego, niewystarczająca oferta przestrzeni publicznych.	Kreatywne społeczeństwo	Rewitalizacja	Gmina Lubień Kujawski	Wskaźnik ożywienia społeczno-gospodarczego na obszarach miejskich- 3%
4.	Istnienie terenów o złożonych problemach społeczno-gospodarczo-przestrzennych odznaczających się niskim kapitałem społecznym i degradacją przestrzeni. Symptomy braku ład przestrzennego, niewystarczająca oferta przestrzeni publicznych.	Rozwinięta infrastruktura techniczna i komunalna	Rewitalizacja	Gmina Lubień Kujawski	Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich– 350000,00m2 Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich -550m2 Wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich - 2 jednostki mieszkalne

5.	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.	Rozwinięta infrastruktura techniczna i komunalna	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej, w tym z wykorzystaniem instalacji OZE	Gminy: Baruchowo, Chodecz, Izbica Kuj., Lubień Kuj., Lubraniec	Zwiększenie efektywności energetycznej powyżej 60% Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych -38760 kWh Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 17 Sprzedaż energii ciepłej na cele komunalno-bytowe ogółem – 4000 GJ/rocznie Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych - 650 ton równoważnika CO2/rok
6.	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.	Rozwinięta infrastruktura techniczna i komunalna	Wybudowanie/modernizacja stacji uzdatniania wody, ujęć wody oraz wymiana instalacji dostarczającej wodę pitną do domostw, realizacja inwestycji zabezpieczających dostawę wody pitnej	Gminy: Baruchowo, Boniewo, Chodecz, Izbica Kuj., Lubraniec	Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody – 4 obiekty Liczba zmodernizowanych ujęć wody – 3 obiekty Liczba urządzeń awaryjnych zabezpieczenia wody – 2 kpl Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego zaopatrzenia w wodę – 28 889 Odsetek ludności korzystającej z uzdatnionej wody-40-45% mieszkańców
7.	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.	Rozwinięta infrastruktura techniczna i komunalna	Modernizacja, rozbudowa, budowa oczyszczalni ścieków, rozbudowa/budowa sieci kanalizacyjnej	Gminy: Boniewo, Chodecz, Izbica Kuj., Lubień Kuj., Lubraniec	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych oczyszczalni – 5 szt. Liczba dodatkowych osób korzystająca z ulepszonego oczyszczania ścieków- 9756
8.	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.	Rozwinięta infrastruktura techniczna i komunalna	Wprowadzenie energooszczędnego oświetlenia ulicznego	Gmina Boniewo	Liczba zmodernizowanych lamp hybrydowych- 100 szt. Liczba obiektów na których zainstalowano urządzenia fotowoltaiczne- 10
9.	Niedoinwestowanie szkół w podstawowe pomoce edukacyjne uniemożliwiające prowadzenie edukacji na wysokim poziomie, szczególnie w zakresie szkolnictwa zawodowego. Niewystarczający poziom edukacji i niepełne dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb lokalnego rynku pracy. Niewystarczająca opieka nad dziećmi najmłodszymi.	Kreatywne społeczeństwo	Wsparcie istniejących placówek wychowania przedszkolnego w zakresie tworzenia nowych miejsc przedszkolnych; wsparcie powstawania nowych placówek wychowania przedszkolnego (adaptacja istniejących budynków na ww. potrzeby); wsparcie poprawy jakości świadczonych usług w przedszkolach;	ORSG.	Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej - 70 Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym - 65%
10.	Niedoinwestowanie szkół w podstawowe pomoce edukacyjne uniemożliwiające prowadzenie edukacji na wysokim poziomie, szczególnie w zakresie szkolnictwa zawodowego. Niewystarczający poziom edukacji i niepełne dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb lokalnego rynku pracy. Niewystarczająca opieka nad dziećmi najmłodszymi.	Kreatywne społeczeństwo	Działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne na wszystkich poziomach edukacji szkolnej ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa zawodowego	ORSG	Liczba uczniów korzystających ze wspartych warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego – 494 osób. Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego, wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS-8 Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego-6

					<p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych-27</p> <p>Liczba szkół, w których pracowni przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych-27</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych-27</p> <p>Liczba szkół, których pracowni przedmiotowe zostały doposażone w programie-27</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych lub doposażonych w ramach programu w sprzęt niezbędny do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz uczniami młodszymi-27</p>
11.	Niedoinwestowanie szkół w podstawowe pomoce edukacyjne uniemożliwiające prowadzenie edukacji na wysokim poziomie, szczególnie w zakresie szkolnictwa zawodowego. Niewystarczający poziom edukacji i niepełne dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb lokalnego rynku pracy. Niewystarczająca opieka nad dziećmi najmłodszymi.	Kreatywne społeczeństwo	<p>Realizacja wysokiej jakości nauczania zawodu poprzez wprowadzenie ciekawych i na najwyższym poziomie warsztatów, staży i praktyk zawodowych dla uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego;</p> <p>Działania ukierunkowane na podniesienie kompetencji lub zdobycie kwalifikacji nauczycieli kształcenia zawodowego</p> <p>Podniesienie kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli oraz pracowników pedagogicznych, ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i indywidualnego podejścia do ucznia</p>	ORSG	<p>Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI35) – 600 os</p> <p>Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 494 os.</p> <p>Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego - 6</p> <p>Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia praktycznego i ustawicznego - 6</p> <p>Liczba wspartych warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego – 15</p> <p>Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 550 os</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia ogólnego, którzy podnieśli, nabyli lub uzupełnili kompetencje zawodowe po opuszczeniu programu – 262 os</p> <p>- Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, którzy podnieśli, nabyli lub uzupełnili kompetencje zawodowe po opuszczeniu programu - 494 os.</p> <p>- Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy – 350 os</p> <p>- Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia ogólnego, uczestniczących w stażach u pracodawcy – 150 os</p> <p>- Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie – 550 os</p> <p>- Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia ogólnego, którzy zostali objęci wsparciem w programie - 262</p>

					<p>- Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, którzy zostali objęci wsparciem w programie - 494</p> <p>- Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie uzyskiwania/podnieśli kwalifikacji w zakresie doradztwa zawodowego – 20 os.</p> <p>Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 3738 os.</p> <p>- Liczba szkół i placówek systemu oświaty, które wykorzystują sprzęt niezbędny do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - 27</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie - 3738</p> <p>- Liczba uczniów zagrożonych przedwczesnym opuszczeniem systemu oświaty objętych wsparciem w programie - 25 os</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych lub doposażonych w ramach programu w sprzęt niezbędny do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz uczniami młodszymi – 27</p>
12.	Niewystarczające wykorzystanie potencjału - położenie geograficzne - zasoby przyrodnicze i kulturowe, w tym złoża surowców naturalnych (sól kamienna), park kulturowy Wietrzychowice, Park etnograficzny w Kłóbce, liczne jeziora i kompleksy leśne, gleby, dostępność komunikacyjna (autostrada A1)	Konkurencyjna gospodarka	Realizacja inwestycji w sferze kultury i przyrody	Lubień Kuj., Lubraniec	<p>Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony - 0.02 ha</p> <p>Liczba wspartych form ochrony przyrody - 5 szt.</p> <p>Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem – 1,47 %</p> <p>Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem-13 obiektów</p>

Źródło: Opracowanie własne.

10. TRYB I ZASADY NABORU PROJEKTÓW

Nabór projektów do Strategii ORSG Powiatu wrocławskiego odbywał się w ścisłej współpracy pomiędzy wszystkimi interesariuszami, tj. jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, lokalnymi liderami, instytucjami pomocy i integracji społecznej, Lokalnymi Grupami Działania, szkołami szczebla podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, placówkami opieki nad dziećmi, placówkami kultury i zdrowia.

Ww. interesariuszy zaangażowano do prac nad Strategią już od samego początku. W wyniku spotkania w starostwie powiatowym utworzono w poszczególnych jednostkach samorządu zespoły złożone z przedstawicieli ww. jednostek, które miały za zadanie dokonać analizy stanu obecnego, problemów i potrzeb rozwojowych poszczególnych gmin z uwzględnieniem całego obszaru ORSG. W ten sposób powstała pierwsza wersja diagnozy, która następnie została przedstawiona członkom Instytucji Zarządzającej (dalej: IZ). Jednocześnie zostały zredagowane ankiety do jednostek samorządu gminnego oraz mieszkańców gmin, które rozpropagowano we wszystkich gminach ORSG. Analiza ww. ankiet pozwoliła na uzupełnienie diagnozy i określenie najpierw potencjału i problemów obszaru a następnie wskazanie realnych celów rozwoju. Pozwoliła również stworzyć listę najważniejszych inwestycji/przedsięwzięć niezbędnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru ORSG obejmujących wszystkie dziedziny życia mieszkańców. Jednocześnie ogłoszono nabór propozycji projektowych do strategii o czym informowano, m.in. przez stronę internetową: [www. powiatwroclawski.pl](http://www.powiatwroclawski.pl) zakładka: ORSG powiatu wrocławskiego.

Na kolejnych spotkaniach opracowaną listę przedsięwzięć skonfrontowano z Priorytetami Inwestycyjnymi (dalej: PI) dotyczącymi polityki terytorialnej województwa określonymi w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020. W wyniku konfrontacji stworzono dwie listy przedsięwzięć :

1. podstawową, która zawierała projekty, które spełniły kryterium zgodności z PI RPO;
2. komplementarną, która zawierała pozostałe przedsięwzięcia.

Tabela 32. Priorytety inwestycyjne RPO objęte polityką terytorialną

Symbol Priorytetu inwestycyjnego RPO	Nazwa Priorytetu inwestycyjnego RPO
4c	Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym
4e	Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu
6b	Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie
6c	Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
6d	Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę

9b	Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich
10a	Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej
8iv	Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę
9i	Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie
9iv	Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym
10i	Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia
10iv	Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Źródło: Regionalny Program Operacyjny województwa kujawsko-pomorskiego 2014-2020.

Na kolejnych spotkaniach oraz w wyniku dyskusji wewnętrznych w poszczególnych jednostkach samorządu dokonywano wyboru projektów z listy podstawowej, których realizacja jest niezmiernie ważna dla ORSG w okresie programowania 2014 – 2020. Wyboru przedsięwzięć/projektów mających największy wpływ na rozwój obszaru w najbliższym czasie dokonano z uwzględnieniem m.in. następujących kryteriów:

1. stopień w jakim projekt wpłynie na rozwiązanie problemów/wykorzystanie potencjału danego obszaru,
2. stopień w jakim projekt wpłynie na rozwiązanie problemów/wykorzystanie potencjału w ORSG,
3. stopień w jakim projekt wpłynie na realizację założeń strategii województwa,
4. wartości wskaźników do osiągnięcia (ich realność),
5. stopień przygotowania inwestycji do realizacji,
6. termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia (do 31 grudnia 2018 r./po 31 grudnia 2018 r.),
7. realizacja projektu w partnerstwie.

Ze względu na znaczną liczbę przedsięwzięć zgłoszonych do strategii ORSG spełniających przyjęte wyżej kryteria, dokonano kolejnej oceny ich wpływu na eliminację barier i wykorzystanie potencjału obszaru ORSG. W efekcie stworzono dwie listy projektów: listę podstawową i listę rezerwową. Projekty znajdujące się na liście podstawowej mogą brać udział w konkursach dedykowanych polityce terytorialnej. Natomiast projekty znajdujące się na liście rezerwowej będą realizowane w ramach polityki terytorialnej tylko wtedy, gdy projekt z listy podstawowej zgłoszony przez danego beneficjenta nie będzie mógł zostać zrealizowany, zastąpi go wówczas projekt z listy rezerwowej, którego wnioskodawcą jest ten sam beneficjent. W sytuacji kiedy po zrealizowaniu wszystkich projektów z listy podstawowej środki przeznaczone na politykę terytorialną dla ORSG nie zostaną

w pełni wykorzystane, możliwość realizacji uzyskają projekty z listy rezerwowej. Decyzję o tym, które przedsięwzięcie umieścić na liście podstawowej i skierować do konkursu, podejmuje Komitet Sterujący.

Natomiast projekty znajdujące się na liście komplementarnej będą finansowane poza polityką terytorialną tj. z innych dostępnych źródeł. Utworzenie listy komplementarnej projektów do Strategii ORSG było wynikiem analiz i konsultacji prowadzonych podczas prac nad ww. strategią, które ukazały problemy i potrzeby w znacznie większym wachlarzu działalności niż obejmuje to polityka terytorialna województwa. Ich uwzględnienie umożliwiło zatem pokazanie spójnej drogi w kierunku rozwoju społeczno-gospodarczego gmin powiatu wrocławskiego.

11. LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ ORAZ INSTRUMENTY REALIZACJI

W ramach każdego priorytetu przewiduje się określenie projektów składających się z konkretnych przedsięwzięć. Poniżej przedstawia się listę projektów, których realizację uznano za najbardziej pilną w przezwyciężeniu barier rozwojowych gmin południowej części powiatu wrocławskiego.

Dla realizacji strategii ORSG powiatu wrocławskiego przyjęto 30 projektów (fizek) w ramach listy podstawowej na łączną kwotę 43 442 149,41 zł oraz 23 projekty w ramach listy rezerwowej na łączną kwotę 37 322 500 zł. Podsumowanie wartości projektów z listy podstawowej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 33. Podsumowanie wartości projektów z listy podstawowej w obszarze ORSG

Lp.	Beneficjent	Środki własne	EFRR EFS	RAZEM:
1	Lubień Kujawski	615.882,35 52.941,18	3.490.000,00 300.000,00	4.105.882,35 352.941,18
2	Chodecz	548.898,88	3.110.427,00 -	3.659.325,88
3	Boniewo	312.000	1.768.000,00 -	2.080.000,00
4	Izbica Kujawska	1.400.000,00	5.000.000,00 -	6.400.000,00
5	Baruchowo	1.785.000,00	1.615.000,00 -	3.400.000,00
6	Lubraniec	747.600,00	4.236.400,00 -	4.984.000,00
7	Powiat wrocławski	375.000,00 1.500.000,00	2.125.000,00 8.500.000,00	2.500.000,00 10.000.000,00
8	PCPR	- 900.000,00	- 5.100.000,00	- 6.000.000,00
RAZEM:		8.195.322,41	35.246.827,00 (EFRR – 21.344.827,00 EFS – 13.900.000,00)	43.442.149,41

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 34. Lista podstawowa projektów finansowanych z EFRR i EFS

Lp.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
1.	Modernizacja Stacji uzdatniania wody w miejscowości Skrzyńki	Gmina Baruchowo	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2016-2017	Gmina Baruchowo	1 200 000	środki własne 300 000,00 środki EFRR 900 000,00	6b	Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody – 1 obiekt Liczba osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę – 2000 osób Odsetek ludności korzystającej z uzdatnionej wody – 45% mieszkańców
2.	Modernizacja Stacji uzdatniania wody w miejscowości Kłótno	Gmina Baruchowo	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2016-2018	Gmina Baruchowo	700 000	środki własne 200 000,00 środki EFRR 500 000,00	6b	Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody – 1 obiekt Liczba osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę – 1800 osób
3.	Termomodernizacja obiektów publicznych oraz budynków komunalnych	Gmina Baruchowo	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.	2019-2020	Gmina Baruchowo	1 500 000,00	Środki własne 1 285 000,00 Środki EFRR 215 000,00	4c	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – 35% Spadek emisji gazów cieplarnianych – 25% Liczba obiektów objętych termomodernizacją - 3
4.	Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego oraz instalacja urządzeń fotowoltaicznych na terenie gminy Boniewo	Gmina Boniewo	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu	2016-2018	Gmina Boniewo	500 000	Środki EFRR 425 000 Środki własne 75 000	4c	Liczba zmodernizowanych lamp hybrydowych- 100 szt. Liczba obiektów na których zainstalowano urządzenia fotowoltaiczne (oze)- 10

			na niską efektywność energetyczną.						
5.	Budowa studni głębinowych, rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej oraz zabezpieczeń awaryjnych wody gminy Boniewo w kierunku Chodecz, Izbica Kujawska	Gmina Boniewo	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2015-2018	Gmina Boniewo, Chodecz, Izbica Kujawska	750 000	Środki EFRR 637 500 Środki własne 112 500	6b	Liczba dodatkowych osób korzystających z studni rozbudowanej i zmodernizowanej sieci oraz urządzeń awaryjnych zabezpieczenia wody - 3,5 tys. Liczba wybudowanych/zmodernizowanych studni głębinowych –2 szt. Liczba urządzeń awaryjnych zabezpieczenia wody – 2 kpl Długość rozbudowanej i zmodernizowanej sieci wodociągowej w tym przyłącza wodociągowe , zasuw - szacunkowo 2 km
6.	Budowa zbiorczych oczyszczalni ścieków wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Gmina Boniewo	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2015-2018	Gmina Boniewo	830 000	Środki EFRR 705 500 Środki własne 124 500	6b	Liczba dodatkowych osób korzystających z oczyszczalni ścieków – szacunkowo 50 Liczba wybudowanych/zmodernizowanych oczyszczalni – 3 szt. Odsetek ludności korzystających z oczyszczalni ścieków 30%
7.	Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Chodczu	Miasto i gmina Chodecz	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.	2019	Gmina Chodecz	800 000	Środki własne 120 000,00 EFRR 680 000,00	6b	Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody – 1 obiekt Liczba osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę – 3000 osób Odsetek ludności korzystającej z uzdatnionej wody – 47% mieszkańców
8.	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej-szkola podstawowa w Chodczu	Miasto i gmina Chodecz	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami	2016	m. Chodecz	1 000 000	Środki własne 150 000,00 EFRR 850 000,00	4c	Zwiększenie efektywności energetycznej powyżej 60% Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej-36,56MWh Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków-3

			utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.						
9.	Modernizacja oczyszczalni ścieków oraz budowa linii wodociągowej	Miasto i gmina Chodecz	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2016-2018	Gmina Chodecz	1 000 000	Środki własne 150 000,00 EFRR 850 000,00	6b	Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków– 1 obiekt Liczba osób dodatkowo korzystająca z ulepszanego oczyszczania ścieków - 1200 osób.(sezonowo około 4000 osób – turyści nad Jeziorem Ługowskim)
10.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Miasto i gmina Chodecz	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2016-2018	Gmina Chodecz	859 325,88	Środki własne 128 898,88,00 EFRR 730 427,00	6b	Liczba osób dodatkowo korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków - 180 osób
11.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	Gmina Izbica kujawska	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.	2016-2017	m. Blenna, m. izbica Kujawska	2.000.000	środki własne 500.000 EFRR 1 500.000	4c	Zwiększenie efektywności energetycznej powyżej 60% Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków - 2
12.	Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Wietrzychowicach oraz zabezpieczenie awaryjne dostawy wody dla gminy Izbica Kujawska, połączenie sieci wodociągowej z gminą Boniewo	Gmina Izbica Kujawska	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2016-2017	Gmina Izbica Kujawska	2 000 000	EFRR 1 500 000 środki własne 500 000	6b	Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody – 1 obiekt Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę – 1000 os.

13.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Gmina Izbica Kujawska	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2016-2018	Gmina Izbica Kujawska	2 400 000	EFRR 2 000 000 środki własne 400 000	6b	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków-200 os.
14.	Termomodernizacja budynków publicznych i wielorodzinnych budynków mieszkaniowych	Miasto i gmina Lubień Kuj.	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.	2015-2018	Gmina Lubień Kujawski	1 941 176,47	Środki własne 291 176,47 EFRR 1 650 000,00	4c	Sprzedaż energii ciepłej na cele komunalno-bytowe ogółem – 4000 GJ/rocznie Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CI32) - 1000kWh/rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI34) - 300 tony równoważnika CO2/rok Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 4 szt.
15.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Miasto i gmina Lubień Kujawski	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2015-2018	Gmina Lubień Kujawski	1 164 705,88	Środki własne 174 705,99 EFRR 990 000,00	6b	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków - 330
16.	Budowa ścieżki przyrodniczej nad jeziorem lubieńskim	Miasto i gmina Lubień Kujawski	Niewystarczające wykorzystanie potencjału - położenie geograficzne - zasoby przyrodnicze i kulturowe, w tym złoża surowców naturalnych (sól kamienna), park kulturowy Wietrzychowice, Park etnograficzny w Kłóbce, liczne jeziora i	2015-2018	Gmina Lubień Kujawski	294 117,65	Środki własne 44 117,65 EFRR 250 000,00	6d	Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony (CI23)- 0.02 ha Liczba wspartych form ochrony przyrody - 1 szt. Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem – 0,5 %

			kompleksy leśne, gleby, dostępność komunikacyjna (autostrada A1)						
17.	Rewitalizacja Lubienia Kujawskiego	Miasto i gmina Lubien Kuj.	Istnienie terenów o złożonych problemach społeczno-gospodarczo-przestrzennych odznaczających się niskim kapitałem społecznym i degradacją przestrzeni. Symptomy braku ładu przestrzennego, niewystarczająca oferta przestrzeni publicznych.	2015 - 2018	m. Lubień Kujawski	705 882,35	Środki własne 105 882,35 EFRR 600 000,00	9b	Wskaźnik żywienia społeczno-gospodarczego na obszarach miejskich- 3% Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich– 350000,00m2 Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich) -550m2 Wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich - 2 jednostki mieszkalne
18.	Rozszerzenie oferty i zwiększenie liczby miejsc ośrodka wychowania przedszkolnego oraz przebudowa edukacyjnego placu zabaw przy ZPO w Lubieniu Kujawskim na potrzeby świadczenia usług edukacyjnych	Miasto i gmina Lubien Kuj.	Niedoinwestowanie szkół w podstawowe pomoce edukacyjne uniemożliwiające prowadzenie edukacji na wysokim poziomie, szczególnie w zakresie szkolnictwa zawodowego. Niewystarczający poziom edukacji warunkujący konkurencyjność na rynku pracy. Niewystarczająca opieka nad dziećmi najmłodszymi.	2015 - 2018	m. Lubień Kujawski	352 941,18	Środki własne 52 941,18 EFS 300 00,00	10i	Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej - 70 Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym - 65%
19.	Modernizacja ujęcia wody w Żydowie	Gmina Lubraniec	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu	2018-2020	Gmina Lubraniec	500 000	EFRR: 425 000 Środki własne: 75 000	6b	Liczba zmodernizowanych ujęć wody – 1 obiekt Liczba osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę – 13793 osób

			na niską efektywność energetyczną.						
20.	Rozbudowa miejskiej oczyszczalni ścieków w Lubrańcu	Gmina Lubraniec	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.	2018-2020	Gmina Lubraniec	1 300 000	EFRR: 1 105 000 Środki własne: 195 000	6b	Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków– 1 obiekt Liczba osób dodatkowo korzystająca z ulepszanego oczyszczania ścieków - 3796 osób
21.	Montaż urządzeń energii odnawialnej na budynkach użyteczności publicznej	Gmina Lubraniec	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.	2016-2018	Gmina Lubraniec	1 000 000	Środki własne: 150 000,00 EFRR: 850 000,00	4c	Liczba obiektów, na których zainstalowano urządzenia oze-28
22.	Termomodernizacja budynków mieszkalnych - komunalnych	Gmina Lubraniec	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.	2016-2017	Gmina Lubraniec	500 000	EFRR: 425 000,00 Środki własne: 75 000,00	4c	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – 1200 kWh/rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych - 350 tony równoważnika CO2/rok Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 5 szt.
23.	Utworzenie w Sarnowie Centrum Dziedzictwa Kulturowego (muzeum, odtworzenie osady, zaplecze hotelowo – gastronomiczne, zielona szkoła)	Gmina Lubraniec	Niewystarczające wykorzystanie potencjału - położenie geograficzne - zasoby przyrodnicze i kulturowe, w tym złoża surowców naturalnych (sól kamienna), park kulturowy Wietrzychowice, Park etnograficzny w Kłóbce,	2016-2018	Gmina Lubraniec	1 000 000	EFRR: 850 000,00 Środki własne: 150 000,00	6c	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem: 13

			liczne jeziora i kompleksy leśne, gleby, dostępność komunikacyjna (autostrada A1)						
24.	Utworzenie rodzinnego parku rozrywki w Marysinie	Gmina Lubraniec	Niewystarczające wykorzystanie potencjału - położenie geograficzne - zasoby przyrodnicze i kulturowe, w tym złoża surowców naturalnych (sól kamienna), park kulturowy Wietrzychowice, Park etnograficzny w Kłóbce, liczne jeziora i kompleksy leśne, gleby, dostępność komunikacyjna (autostrada A1)	2016-2018	Gmina Lubraniec	500 000	Środki własne: 75.000,00 EFRR: 425 000,00	6c	
25.	Utworzenie szlaków turystycznych	Gmina Lubraniec	Niewystarczające wykorzystanie potencjału - położenie geograficzne - zasoby przyrodnicze i kulturowe, w tym złoża surowców naturalnych (sól kamienna), park kulturowy Wietrzychowice, Park etnograficzny w Kłóbce, liczne jeziora i kompleksy leśne, gleby, dostępność komunikacyjna (autostrada A1)	2016-2020	Gmina Lubraniec	184 000	Środki własne: 27 600,00 EFRR: 156 400,00	6d	Liczba wspartych form ochrony przyrody – 4 pomniki przyrody Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem – Obszar chroniony: Natura 2000: 151,91 ha
26.	Podniesienie jakości praktycznej nauki zawodu poprzez doposażenie szkół prowadzących kształcenie zawodowe	Powiat Włocławski Szkoly ponadgimnazjalne	Niedoinwestowanie szkół w podstawowe pomoce edukacyjne uniemożliwiające prowadzenie edukacji	2016-2018	Powiat Włocławski	2 500 000	EFRR 2 125 000 środki własne 375 000	10a	Liczba uczniów korzystających ze wspartych warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego – 494 osób. - Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad

		uczące zawodu w Izbicy Kujawskiej, Chodczu i Lubrańcu	na wysokim poziomie, szczególnie w zakresie szkolnictwa zawodowego. Niewystarczający poziom edukacji warunkujący konkurencyjność na rynku pracy. Niewystarczająca opieka nad dziećmi najmłodszymi.						<p>dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI35) – 600 os</p> <p>- Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 494 os.</p> <p>- Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego - 6</p> <p>- Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia praktycznego i ustawicznego - 6</p> <p>- Liczba wspartych warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego - 15</p>
27.	Podniesienie jakości i efektywności kształcenia zawodowego na terenie Powiatu Włocławskiego	Powiat Włocławski Szkoły ponadgimnazjalne uczące zawodu w Izbicy Kujawskiej, Chodczu i Lubrańcu	Niedoinwestowanie szkół w podstawowe pomoce edukacyjne uniemożliwiające prowadzenie edukacji na wysokim poziomie, szczególnie w zakresie szkolnictwa zawodowego. Niewystarczający poziom edukacji warunkujący konkurencyjność na rynku pracy. Niewystarczająca opieka nad dziećmi najmłodszymi.	2016-2020	Powiat włocławski	1 500 000	<p>EFS 1 275 000 środki własne 225 000</p>	10iv	<p>-Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 30 os</p> <p>- Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS – 8</p> <p>- Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia ogólnego, którzy podnieśli, nabyli lub uzupełnili kompetencje zawodowe po opuszczeniu programu – 262 os</p> <p>- Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, którzy podnieśli, nabyli lub uzupełnili kompetencje zawodowe po opuszczeniu programu - 494 os.</p> <p>- Liczba nauczycieli, którzy uzyskali/podnieśli kwalifikacje w zakresie doradztwa zawodowego – 20 .os</p> <p>- Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy – 350 os</p> <p>- Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia ogólnego, uczestniczących w stażach u pracodawcy – 150 os</p>

								<ul style="list-style-type: none"> - Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie – 30 os - Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego - 6 - Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia ogólnego, którzy zostali objęci wsparciem w programie - 262 - Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, którzy zostali objęci wsparciem w programie - 494 - Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie uzyskiwania/podnieśli kwalifikacji w zakresie doradztwa zawodowego – 20 os. - Liczba nauczycieli placówek kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, uczestniczących w praktykach i stażach u pracodawcy – 20 os
28.	Równy start – lepsze jutro – wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów szkół ogólnokształcących	Powiat Włocławski, Gmina Baruchowo, Gmina Boniewo, Gmina Chodecz, Gmina Izbica Kujawska Gmina Lubień Kujawski, Gmina Lubraniec	Niedoinwestowanie szkół w podstawowe pomoce edukacyjne uniemożliwiające prowadzenie edukacji na wysokim poziomie, szczególnie w zakresie szkolnictwa zawodowego. Niewystarczający poziom edukacji warunkujący konkurencyjność na rynku pracy. Niewystarczająca opieka nad dziećmi najmłodszymi.	2016-2020	Powiat włocławski	8 500 000	EFS 7 225 000 środki własne 1 275 000	10i <ul style="list-style-type: none"> - Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 3738 os. - Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 500 os. - Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych - 27 - Liczba szkół, w których pracownice przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych - 27 - Liczba nauczycieli, którzy uzyskali/podnieśli kwalifikacje w zakresie doradztwa zawodowego -20 - Liczba szkół i placówek systemu oświaty, które wykorzystują sprzęt

								<p>niezbędny do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - 27</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 500 os. - Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie - 3738 - Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 500 os. - Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych - 27 - Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie - 27 - Liczba uczniów zagrożonych przedwczesnym opuszczeniem systemu oświaty objętych wsparciem w programie - 25 os - Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie uzyskiwania/podnieśli kwalifikacji w zakresie doradztwa zawodowego – 20 os - Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych lub wyposażonych w ramach programu w sprzęt niezbędny do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz uczniami młodszymi – 27
29.	Podróż do samodzielności.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Niekorzystne procesy demograficzno-społeczne (starzenie się społeczeństwa, wysokie bezrobocie, niska aktywność gospodarcza, niski poziom wykształcenia, wykluczenie społeczne)	2016-2018	Powiat wrocławski	3.000.000	<p>środki RPO 2 550 000 środki własne 450 000</p>	<p>9i</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - 120 osób. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 20 osób.</p>

								<p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu – 5 osób.</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 120 osób.</p> <p>Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie – 60 osób.</p> <p>Liczba pracowników pomocy społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, którzy podnieśli swoje kwalifikacje – 65 osób.</p> <p>Liczba spotkań z pracodawcami promującego zatrudnianie osób niepełnosprawnych - 3 spotkania.</p> <p>Liczba utworzonych wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego – 1 wypożyczalnia.</p> <p>Liczba utworzonych mieszkań chronionych – 1 mieszkanie.</p> <p>Liczba środowisk osób w wieku aktywności zawodowej, w których zlikwidowano bariery architektoniczne – 5 osób.</p>
30.	Rodzina jest siłą.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Niekorzystne procesy demograficzno-społeczne (starzenie się społeczeństwa, wysokie bezrobocie, niska aktywność gospodarcza, niski poziom wykształcenia, wykluczenie społeczne)	2016-2018	Powiat wrocławski	3.000.000	<p>środki RPO 2 550 000 środki własne 450 000</p>	<p>9iv</p> <p>Liczba rodzin naturalnych objętych wsparciem – 130 rodzin.</p> <p>Liczba rodzin zastępczych objętych wsparciem – 30 rodzin.</p> <p>Liczba pracowników pomocy społecznej oraz systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, którzy podnieśli swoje kwalifikacje – 30.</p>

Tabela 35. Lista rezerwowa projektów finansowanych z EFRR i EFS

Lp.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/ potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI
1.	Realizacja przydomowych oczyszczalni ścieków w ilości 150 sztuk	Gmina Baruchowo	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2016-2018	Gmina Baruchowo	2 250 000,00	środki własne: 337.500,00 środki RPO: 1.912.500,00	6b
2.	Modernizacja sieci wodociągowej w gminie Baruchowo, budowa przyłączy wodociągowych	Gmina Baruchowo	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2017-2020	Gmina Baruchowo	2 500 000,00	środki własne: 400 000,00 środki RPO: 2.100.000,00	6b
3.	Montaż małych obiektów fotowoltaicznych na obiektach publicznych	Gmina Baruchowo	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.	2016-2020	Gmina Baruchowo	1 700 000,00	środki własne: 300 000,00 środki RPO: 1.400.000,00	4c
4.	Rewitalizacja miejscowości Baruchowo	Gmina Baruchowo	Istnienie terenów o złożonych problemach społeczno-gospodarczo-przestrzennych odznaczających się niskim kapitałem społecznym i degradacją przestrzeni. Symptomy braku ład przestrzennego, niewystarczająca oferta przestrzeni publicznych.	2017-2020	Gmina Baruchowo	1 600 000,00	środki własne: 300 000,00 środki RPO: 1.300.000,00	9b
5.	Rozbudowa istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej	Gmina Baruchowo	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w	2017-2018	Gmina Baruchowo	1 000 000,00	środki własne: 150 000,00 środki RPO: 850.000,00	6b

			tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.					
6.	Budowa ścieżek dydaktyczno-edukacyjnych wraz z przystankami na terenie Zielonej Szkoły oraz wokół jeziora Skrzynki	Gmina Baruchowo	Niewystarczające wykorzystanie potencjału - położenie geograficzne - zasoby przyrodnicze i kulturowe, w tym złoża surowców naturalnych (sól kamienna), park kulturowy Wietrzychowice, Park etnograficzny w Kłóbce, liczne jeziora i kompleksy leśne, gleby, dostępność komunikacyjna (autostrada A1)	2017-2020	Gmina Baruchowo	900 000,00	środki własne: 300 000,00 środki RPO: 500.000,00 Środki z WFOŚiGW: 100.000,00	6c
7.	Rewitalizacja społeczno-gospodarcza m. Osiecz Mały poprzez utworzenie bazy edukacyjno-socjalnej	Gmina Boniewo	Istnienie terenów o złożonych problemach społeczno-gospodarczo-przestrzennych odznaczających się niskim kapitałem społecznym i degradacją przestrzeni. Symptomy braku ładu przestrzennego, niewystarczająca oferta przestrzeni publicznych.	2015-2018	Gmina Boniewo	1 540 000	Środki EFRR 770 000 Środki własne 770 000	9b
8.	Budowa i modernizacja sieci oraz urządzeń wodnokanalizacyjnych na terenie gminy Boniewo	Gmina Boniewo	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2015-2018	Gmina Boniewo	1 540 000	Środki EFRR 1 262 800 Środki własne 277 200	6b
9.	Termomodernizacja obiektu użyteczności publicznej-szkoła podstawowa w Cettach	Miasto i gmina Chodecz	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze	III kw. 2019	m. Cetty	187 500,00	Środki własne: 28 125,00 EFRR: 159 375,00	4c

			względem na niską efektywność energetyczną.					
10.	Termomodernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych	Miasto i gmina Chodecz	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej. Istnienie budynków/obiektów użyteczności publicznej odznaczających się wysokimi kosztami utrzymania ze względu na niską efektywność energetyczną.	2018-2019	Gmina Chodecz	800 000,00	Środki własne: 120 000,00 EFRR: 680 000,00	4c
11.	Budowa ścieżek rowerowych	Miasto i gmina Chodecz	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2016-2020	Gmina Chodecz, Boniewo	1 700 000,00	Środki własne: 255 000,00 EFRR: 1 445 000,00	4e
12.	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej w Izbicy Kujawskiej (ul. Kwiatowa, Przedmiejska, Wesola, Tymieniecka) wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Gmina Izbica kujawska	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2016-2017	Gmina Izbica Kujawska	3 000 000,00	EFRR: 2.550.000 środki własne: 450.000	6b
13.	Budowa kanalizacji deszczowej na OM Morele wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Gmina Izbica Kujawska	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2017-2018	Gmina Izbica Kujawska	2 700 000,00	EFRR: 2.200.000 środki własne: 500.000	6b
14.	Budowa i przebudowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej ul. Polna w Izbicy Kujawskiej	Gmina Izbica Kujawska	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	2017-2018	Gmina Izbica Kujawska	1 000 000,00	EFRR: 850.000 środki własne: 150.000	6b

15.	Rozbudowa i modernizacja przedszkola samorządowego	Gmina Izbica Kujawska	Niedoinwestowanie szkół w podstawowe pomoce edukacyjne uniemożliwiające prowadzenie edukacji na wysokim poziomie, szczególnie w zakresie szkolnictwa zawodowego. Niewystarczający poziom edukacji warunkujący konkurencyjność na rynku pracy. Niewystarczająca opieka nad dziećmi najmłodszymi.	2016-2018	Gmina Izbica Kujawska	600 000,00	EFRR: 510.000 środki własne: 90.000	10a
16.	Utworzenie i oznakowanie szlaków przyrodniczych i turystyczno – historycznych w oparciu o istniejący Park Kulturowy Wietrzychowice-Gaj (gm. Izbica Kujawska, gm. Boniewo)	Gmina Izbica Kujawska	Niewystarczające wykorzystanie potencjału - położenie geograficzne - zasoby przyrodnicze i kulturowe, w tym złoża surowców naturalnych (sól kamienna), park kulturowy Wietrzychowice, Park etnograficzny w Kłóbce, liczne jeziora i kompleksy leśne, gleby, dostępność komunikacyjna (autostrada A1)	2016-2018	Gmina Izbica Kujawska	3 000 000,00	EFRR: 2.550.000 środki własne: 450.000	4e
17.	Rozwój zakresu Parku Kulturowego Wietrzychowice-Gaj, w tym budowa bazy turystycznej.	Gmina Izbica Kujawska	Niewystarczające wykorzystanie potencjału - położenie geograficzne - zasoby przyrodnicze i kulturowe, w tym złoża surowców naturalnych (sól kamienna), park kulturowy Wietrzychowice, Park etnograficzny w Kłóbce, liczne jeziora i kompleksy leśne, gleby, dostępność komunikacyjna (autostrada A1)	2016-2020	Gmina Izbica Kujawska	1 000 000,00	EFRR: 850.000 środki własne 150.000	6c
18.	Rewitalizacja miejscowości na obszarach miejskich	Gmina Izbica Kujawska	Istnienie terenów o złożonych problemach społeczno-gospodarczo-przestrzennych odznaczających się niskim kapitałem społecznym i degradacją przestrzeni.	2016-2020	Gmina Izbica Kujawska	3 000 000,00	EFRR: 2.550.000 środki własne: 450.000	9b

			Symptomy braku ładu przestrzennego, niewystarczająca oferta przestrzeni publicznych.					
19.	Remont pałacu w Ossowie	Gmina Lubraniec	Istnienie terenów o złożonych problemach społeczno-gospodarczo-przestrzennych odznaczających się niskim kapitałem społecznym i degradacją przestrzeni. Symptomy braku ładu przestrzennego, niewystarczająca oferta przestrzeni publicznych.	I kw. 2016 – III kw. 2018	Gmina Lubraniec	2 795 000,00	Środki własne: 419.250,00 EFRR: 2.375.750,00	9b
20.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Lubraniec	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	I kw. 2016 – III kw. 2018	Gmina Lubraniec	1 260 000,00	Środki własne: 189.000,00 EFRR: 1.071.000,00	6b
21.	Budowa zbiornika retencyjnego	Gmina Lubraniec	Braki w infrastrukturze technicznej i komunalnej, w tym szczególnie niewystarczający rozwój dróg rowerowych, sieci kanalizacyjnej i zły stan techniczny sieci wodociągowej, dróg.	I kw. 2016 – III kw. 2018	Gmina Lubraniec	5 000 000,00	Środki własne: 750.000,00 EFRR: 4.250.000,00	6b
22.	Utworzenie spółdzielni socjalnej EFS na 6 gmin	Gmina Lubraniec	Niekorzystne procesy demograficzno-społeczne (starzenie się społeczeństwa, wysokie bezrobocie, niska aktywność gospodarcza, niski poziom wykształcenia, wykluczenie społeczne)	I kw. 2018 – III kw. 2020	Gmina Lubraniec	500 000,00	Środki własne: 75.000,00 EFRR: 425.000,00	9i
23.	Utworzenie parku rozrywkowego nad Dunajem - III etap (kawiarenka na wodzie)	Gmina Lubraniec	Niewystarczające wykorzystanie potencjału - położenie geograficzne - zasoby przyrodnicze i kulturowe, w tym złoża surowców naturalnych (sól	I kw. 2016 – III kw. 2018	Gmina Lubraniec	450 000,00	Środki własne: 67.500,00 EFRR: 382.500,00	

			kamienna), park kulturowy Wietrzychowice, Park etnograficzny w Kłóbce, liczne jeziora i kompleksy leśne, gleby, dostępność komunikacyjna (autostrada A1)					
--	--	--	---	--	--	--	--	--

Tabela 36. Lista projektów komplementarnych

Lp.	Nazwa projektu	zasięg terytorialny
1.	Budowa sieci gazowej	Gmina Baruchowo
2.	Budowa ścieżek rowerowych	Gmina Baruchowo
3.	Kultywowanie tradycji Kujaw	Gmina Baruchowo
4.	Organizacja dowozu dzieci do szkół	Gmina Baruchowo
5.	Rozbudowa Zielonej Szkoły w Gorenium	Gmina Baruchowo
6.	Zagospodarowanie turystyczne jeziora Skrzyneckiego	Gmina Baruchowo
7.	Usprawnienie systemu odbioru i segregacji odpadów	Gmina Boniewo
8.	Utworzenie centrum kształcenia ustawicznego dla dorosłych	Gmina Boniewo
9.	Utworzenie dziennego ośrodka pobytu dla osób starszych, dzieci, niepełnosprawnych	Gmina Boniewo
10.	Utworzenie interaktywnej biblioteki	Gmina Boniewo
11.	Zagospodarowanie turystyczne jezior na terenie gminy	Gmina Boniewo
12.	Zaopatrzenie budynków publicznych w system produkcji energii fotowoltaicznej	Gmina Boniewo
13.	Zapewnienie dostępności zewnętrznej w powiązaniu z autostradą A1	Gmina Boniewo
14.	Renaturyzacja rzeki Zgłowiączki	Gmina Brześć Kuj.
15.	Budowa sieci gazowej	Gmina Lubien Kuj.
16.	Budowa schroniska dla zwierząt	Gmina Lubień Kuj.
17.	Zaopatrzenie gospodarstw domowych w system produkcji energii fotowoltaicznej	Gmina Lubień Kuj.
18.	Budowa „skate parku” w Lubrańcu	Gmina Lubraniec
19.	Budowa dróg lokalnych: Kłobia-Florianowo, Lubraniec Parcele-Redecz Kalny, Kol. Piaski-Korzeszynek, Redecz Wielki-Korzeszynek, Kol. Łódź-Milżynek, Krowice-Bielawy, Lubraniec-Lubraniec Parcele, w Sułkowie, w Bodzanowie, w Korzeszynku, w Siemnowku, w Kol. Łódź, w Górnym Dobierzynie, Redecz Wielki-Kolonia Piaski, Sarnowo-Czamanin, Milżyn-Czamanin, Wola Sosnowa-Sarnowo	Gmina Lubraniec
20.	Budowa farmy fotowoltaicznej na tzw. Brzezynie w Lubrańcu	Gmina Lubraniec
21.	Budowa nowego targowiska do sprzedaży lokalnych produktów	Gmina Lubraniec
22.	Budowa świetlicy wiejskiej w Biernatkach	Gmina Lubraniec
23.	Organizacja imprez kulturalnych np. Dni Lubrańca, dożynek, zawodów sportowo-strażackich	Gmina Lubraniec
24.	Przebudowa systemu ciepłowniczego w Lubrańcu. Wprowadzenie systemu dopłat dla wymieniających kotły tradycyjne na ekologiczne	Gmina Lubraniec
25.	Przeprowadzanie kursów dokształcających dla osób długotrwale bezrobotnych	Gmina Lubraniec
26.	Remont budynku Urzędu Miejskiego	Gmina Lubraniec
27.	Remont i odbudowa zespołu w Redczu Kalnym z rewitalizacją parku krajobrazowego. Remont dworku w Krowicach. Uporządkowanie cmentarzy protestanckich w Sarnowie i w Siarczycach	Gmina Lubraniec
28.	Rewitalizacja Starego Rynku w Lubrańcu	Gmina Lubraniec
29.	Rozbudowa i termomodernizacja przedszkola samorządowego	Gmina Lubraniec
30.	Rozbudowa miejskiej oczyszczalni ścieków	Gmina Lubraniec

31.	Stworzenie szlaków kajakowych wraz z przystaniami na rzece Zgłowiączce i Chodeczce	Gmina Lubraniec
32.	Termomodernizacja szkół w Sarnowie i w Siemnowku	Gmina Lubraniec
33.	Tworzenie oddziałów przedszkolnych i żłobków	Gmina Lubraniec
34.	Usunięcie i wymiana dachów pokrytych eternitem (azbest)	Gmina Lubraniec
35.	Utworzenie gminnego schroniska dla psów w miejscowości Czajno	Gmina Lubraniec
36.	Utworzenie miasteczka wodnego w Sarnowie (inwestor prywatny)	Gmina Lubraniec
37.	Wykorzystanie źródeł geotermalnych oraz „słonych łąk” w Janiszewie, do celów rekreacyjnych	Gmina Lubraniec
38.	Zakup autobusu do dowozu dzieci wiejskich do szkół	Gmina Lubraniec
39.	Zaopatrzenie osiedli mieszkaniowych w pojemniki do segregacji śmieci	Gmina Lubraniec
40.	Zaopatrzenie szkół w nowoczesne przedmioty edukacyjne	Gmina Lubraniec
41.	Utworzenie Powiatowego Centrum Usług Turystycznych i Biznesowych	gminy powiatu włocławskiego
42.	Utworzenie transportu zintegrowanego na terenie powiatu	Gminy powiatu włocławskiego
43.	Budowa szlaku rowerowego Brześć Kujawski -Lubraniec-Chocień-Kowal-Włocławek	Gminy: Brześć Kuj., Lubraniec, Boniewo, Chocień, Kowal, miasto Kowal, Włocławek
44.	Rozbudowa infrastruktury na terenach inwestycyjnych	Gminy: Lubień Kuj., Kowal
45.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Miasto i Gmina Chodecz
46.	Modernizacja oczyszczalni ścieków	Miasto i Gmina Chodecz
47.	Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Chodczu	Miasto i Gmina Chodecz
48.	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej	Miasto i Gmina Chodecz
49.	Utworzenie produktu turystycznego/marki gminy w oparciu o jeziora i odbywający się cyklicznie zlot motocyklowy	Miasto i Gmina Chodecz
50.	Budowa boiska sportowego ze sztuczną nawierzchnią przy Zespole Szkół w Błennie	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
51.	Budowa infrastruktury turystycznej	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
52.	Budowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego na bazie stadionu miejskiego i lasu komunalnego w Izbicy Kujawskiej	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
53.	Budowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego w Izbicy Kuj.	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
54.	Budowa muszli koncertowej w parku przy M-GOK w Izbicy Kuj.	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
55.	Budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Kazimierowo	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
56.	Budowa ścieżek rowerowych	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
57.	Budowa targowiska do handlu zwierzętami	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
58.	Opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
59.	Przebudowa i budowa dróg gminnych na terenie miasta Izbica Kuj.	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
60.	Przebudowa i budowa sieci wodociągowej na terenie wsi Józefowo, Wiszczelice oraz na odcinku Józefowo-Sokołowo	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
61.	Przebudowa sieci wodociągowej na terenie miasta Izbica Kuj.	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
62.	Realizacja przydomowych oczyszczalni ścieków	Miasto i Gmina Izbica Kujawska

63.	Remonty obiektów zabytkowych	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
64.	Renowacja Zespołu parkowo-dworskiego w miejscowości Mchówek	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
65.	Uzbrojenie terenów pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne w mieście Izbica Kuj.	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
66.	Wykonanie odcinka sieci wodociągowej Φ 110 na odcinku Józefowo – Sokołowo.	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
67.	Wymiana sieci wodociągowej Φ 160 od ul. Przedmiejskiej do rozdziału sieci w miejscowości Józefowo na odcinku 400m	Miasto i Gmina Izbica Kujawska
68.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2609C Nieszawa – Gąbinek – Włocławek od km 2+478 do km 6+114	Powiat włocławski
69.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2807C Osiecinia – Wieniec – Włocławek ul. Wieniecka we Włocławku III etap od km 9+618 do km 16+290,(5,243km) w ciągu drogi powiatowej występuje nieciągłość spowodowana przebiegiem przedmiotowej drogi przez granice administracyjne powiatu aleksandrowskiego – odc. od km 11+000 do km 12+429).	Powiat włocławski
70.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2910C Nowa Wieś – Smólsk – Kruszyn od km 0+005 do km1+004 oraz od km 1+342 do km 2+518 I i II etap	Powiat włocławski
71.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2913C relacji Lubraniec – Kruszyn od km 0+000 do 11+271 km I i II etap	Powiat włocławski
72.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2938C Chodecz – gr. woj. – Dąbrowice od km 0+000 do km 9+151 (odcinek drogi w granicach administracyjnych powiatu włocławskiego)	Powiat włocławski
73.	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej łączącą Lubraniec z Dąbiem Kuj., Zgłowiączką i Kłobią.	Powiat włocławski/Gmina Lubraniec
74.	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej łączącą Lubraniec-Topólka z przebudową drogi powiatowej Lubraniec –Topólka oraz drogi Lubraniec-Kruszyn,	Powiat włocławski/Gmina Lubraniec
75.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 270 z budową obwodnicy Lubrańca	Zarząd Dróg Wojewódzkich
76.	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej od Brześcia Kuj. przez Lubraniec do Izbicy Kuj. z połączeniem z Sarnowem (z Parkiem Kulturowym)	Zarząd Dróg Wojewódzkich/Gmina Lubraniec

Źródło: Opracowanie własne.

12. WSKAŹNIKI DO OSIĄGNIĘCIA W OBSZARZE

Tabela 37. Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze ORSG

Symbol Priorytetu inwestycyjnego RPO	Wskaźnik
4c	Liczba zmodernizowanych lamp hybrydowych- 100 szt. Liczba obiektów na których zainstalowano urządzenia fotowoltaiczne- 10 Zwiększenie efektywności energetycznej powyżej 60% Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych -38760 kWh Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 17 Sprzedaż energii ciepłej na cele komunalno-bytowe ogółem – 4000 GJ/rocznie Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych - 650 ton równoważnika CO2/rok
6b	Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody – 4 obiekty Liczba zmodernizowanych ujęć wody – 3 obiekty Liczba urządzeń awaryjnych zabezpieczenia wody – 2 kpl. Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego zaopatrzenia w wodę – 28 889 Odsetek ludności korzystającej z uzdatnionej wody-40-45% mieszkańców Liczba wybudowanych/zmodernizowanych oczyszczalni – 5 szt. Liczba dodatkowych osób korzystająca z ulepszonego oczyszczania ścieków- 9 756
6d	Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony - 0.02 ha Liczba wspartych form ochrony przyrody - 5 szt. Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem – 0,5 %
9b	Wskaźnik ożywienia społeczno-gospodarczego na obszarach miejskich- 3% Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich– 350000,00m2 Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich -550m2 Wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich - 2 jednostki mieszkalne
10a	Liczba uczniów korzystających ze wspartych warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego – 494 osób. Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CI35) – 600 os Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 494 os. Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego - 6 Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia praktycznego i ustawicznego - 6 Liczba wspartych warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego - 15
9i	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - 120 osób. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 20 osób. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu – 5 osób. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 120 osób. Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie – 60 osób. Liczba pracowników pomocy społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, którzy podnieśli swoje kwalifikacje – 65 osób. Liczba spotkań z pracodawcami promującego zatrudnianie osób niepełnosprawnych - 3 spotkania. Liczba utworzonych wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego – 1 wypożyczalnia. Liczba utworzonych mieszkań chronionych – 1 mieszkanie. Liczba środowisk osób w wieku aktywności zawodowej, w których zlikwidowano bariery architektoniczne – 5 osób.
9iv	Liczba rodzin naturalnych objętych wsparciem – 130 rodzin. Liczba rodzin zastępczych objętych wsparciem – 30 rodzin. Liczba pracowników pomocy społecznej oraz systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, którzy podnieśli swoje kwalifikacje – 30.
10i	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 3738 os. Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 500 os. Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych - 27 Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych - 27 Liczba nauczycieli, którzy uzyskali/podnieśli kwalifikacje w zakresie doradztwa zawodowego -20 Liczba szkół i placówek systemu oświaty, które wykorzystują sprzęt niezbędny do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - 27

	<p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 500 os.</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie - 3738</p> <p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 500 os.</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych - 27</p> <p>Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie - 27</p> <p>Liczba uczniów zagrożonych przedwczesnym opuszczeniem systemu oświaty objętych wsparciem w programie - 25 os</p> <p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie uzyskiwania/podnieśli kwalifikacji w zakresie doradztwa zawodowego – 20 os</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych lub doposażonych w ramach programu w sprzęt niezbędny do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz uczniami młodszymi – 27</p>
10iv	<p>Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 30 os</p> <p>Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS – 8</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia ogólnego, którzy podnieśli, nabyli lub uzupełnili kompetencje zawodowe po opuszczeniu programu – 262 os</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, którzy podnieśli, nabyli lub uzupełnili kompetencje zawodowe po opuszczeniu programu - 494 os.</p> <p>Liczba nauczycieli, którzy uzyskali/podnieśli kwalifikacje w zakresie doradztwa zawodowego – 20 .os</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy – 350 os</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia ogólnego, uczestniczących w stażach u pracodawcy – 150 os</p> <p>Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie – 30 os</p> <p>Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego - 6</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia ogólnego, którzy zostali objęci wsparciem w programie - 262</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, którzy zostali objęci wsparciem w programie - 494</p> <p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie uzyskiwania/podnieśli kwalifikacji w zakresie doradztwa zawodowego – 20 os.</p> <p>Liczba nauczycieli placówek kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, uczestniczących w praktykach i stażach u pracodawcy – 20 os</p>

Źródło: Opracowanie własne.

13. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA

Zgodnie z zasadami przygotowania strategii dla ORSG wyznaczonymi przez Urząd Marszałkowski województwa kujawsko-pomorskiego w proces wdrażania Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego będą zaangażowane wszystkie instytucje i podmioty, które mogą mieć wpływ na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej danego obszaru, m.in. jst., organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni oraz gospodarczy, instytucje rynku pracy, organizacje skupiające pracodawców, instytucje pomocy i integracji społecznej, Lokalne Grupy Działania, szkoły i placówki prowadzące kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, kościoły i związki wyznaniowe.

Niniejsza strategia została opracowana dla sześciu gmin powiatu włocławskiego: Baruchowo, Boniewo, Chodecz, Izbica Kujawska, Lubień Kujawski, Lubraniec w kontekście ich rozwoju na tle całego powiatu i dalej regionu. Dlatego też inicjatorem i koordynatorem przedsięwzięć związanych z jej wdrażaniem jest Starosta Włocławski oraz Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego, których zadaniem są działania na rzecz stworzenia warunków dla współpracy ponad granicami administracyjnymi w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Organem nadzorującym realizację Strategii jest Komitet Sterujący, w skład którego wchodzi: przewodniczący - Kazimierz Kaca, z-ca przewodniczącego - Marek Klimkiewicz, członkowie Zarządu - Krzysztof Wrześniński, Krzysztof Grudziński. Do zadań Komitetu w zakresie prac nad Strategią w szczególności należy¹⁴:

- Zatwierdzenie Strategii i jej aktualizacji,
- Przedkładanie Strategii do zaopiniowania Instytucji Zarządzającej RPO (IZ RPO) oraz Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- Przygotowywanie na podstawie zasad wyboru projektów, wskazanych w Strategii Rozwoju Obszaru Społeczno-Gospodarczego, propozycji szczegółowych kryteriów wyboru projektów i uzgodnienie ich w porozumieniu z Marszałkiem Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz IZ RPO,
- Wybór projektów, w tym opracowanie listy rankingowej projektów, jej aktualizacja, przedkładanie do zaopiniowania Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- Zatwierdzanie listy projektów stanowiących integralną część Strategii i jej aktualizacja,
- Przygotowanie i zatwierdzenie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii, a następnie przekazywanie tego dokumentu do oceny i zatwierdzenia IZ RPO,
- Zatwierdzanie innych dokumentów wymaganych przez IZ RPO,
- Reprezentowanie Stron Porozumienia w kontaktach z instytucjami zewnętrznymi w sprawach związanych z opracowywaniem i wdrażaniem Strategii.

Komitet realizuje swoje zadania zgodnie z Regulaminem pracy Komitetu Sterującego ORSG, określającym szczegółowe zasady oraz tryb jego pracy.

Po uzyskaniu przez niniejszą strategię pozytywnej opinii IZ RPO, zostanie przygotowany i podpisany *Kontrakt Regionalny* (przygotowany przez Urząd Marszałkowski) jako porozumienie pomiędzy danym układem terytorialnym a Instytucją Zarządzającą bez zobowiązań finansowych. Ustalenia wynikające z *Kontraktu/Porozumienia* będą określały wzajemne zobowiązania stron w zakresie realizacji planowanych i ustalonych przedsięwzięć oraz zakładanych do osiągnięcia wskaźników.

W celu prawidłowej realizacji niniejszej strategii ORSG będzie obowiązywał system monitorowania dokumentu oraz realizacji wskazanych w nim przedsięwzięć. System ten będzie opierać się na:

- analizach aktualności celów strategii oraz możliwości (realności) ich realizacji w miarę zmieniających się warunków społecznych, gospodarczych i politycznych.
- analizach realizacji wskazanych przedsięwzięć w ramach określonych projektów.
- analizach osiąganych wskaźników wskazanych w strategii wraz z ich odniesieniem do Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego.

W celu prawidłowej realizacji niniejszej strategii raz na kwartał będą przygotowywane sprawozdania wewnętrzne dla sygnatariuszy porozumienia na rzecz rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego z przygotowywania i realizacji przedsięwzięć oraz planowanych do osiągnięcia wskaźników. Tak skonstruowany system monitorowania będzie nie tylko dawał wiedzę o postępie realizacji strategii ORSG ale również będzie źródłem informacji wskazującym potrzebę ewentualnej aktualizacji Strategii.

Ponadto postęp prac w zakresie wdrażania założeń Strategii oraz realizacji przedsięwzięć ujętych w przedmiotowym dokumencie będzie również podlegał monitorowaniu przez IZ RPO do końca 2018 r. w okresie kwartalnym, a po 2018 r. w okresie półrocznym¹⁵.

---

¹⁴ Założenia Polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020; Porozumienie na rzecz rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego powiatu włocławskiego

¹⁵ Założenia Polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020; Porozumienie na rzecz rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego powiatu włocławskiego.